

Kulturna politika i baština u Poreču

Cerovac, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:123824>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij kulturologije

Ana Cerovac

Kulturna politika i baština u Poreču

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2016.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij kulturologije

Ana Cerovac

Kulturna politika i baština u Poreču

DIPLOMSKI RAD

Mentor: dr.sc. Vjeran Pavlaković, doc.

Rijeka, 2016.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.2. Metodologija rada	2
2. Temeljna polazišta.....	4
2.1. Kultura.....	4
2.2. Kulturna politika	5
2.3. Kulturna baština kao područje kulturne politike	7
2.4. Akteri kulturne politike i baštine.....	9
3. Poreč kroz povijest	11
3.1. Od prapovijesti do mletačke vladavine	12
3.1.1. Rimska osvajanja Poreča.....	12
3.1.2. Bizantsko Carstvo i prodor Slavena	13
3.1.3. Poreč pod franačkom upravom	14
3.1.4. Istra kao dio Furlanske marke	14
3.1.5. Umjesto autonomije slijedi Venecija	15
3.2. Poreč pod Mletačkom Republikom.....	16
3.3. Buđenje istarskog sela nakon pada Venecije	17
3.4. Mussolini nakon Austro-Ugarske.....	18
3.4.1. Narodnooslobodilačka borba.....	19
3.5. Od Jugoslavije do Domovinskog rata	20
3.6. Kulturna baština kao posljedica povijesti.....	21
4. Kulturna baština Poreča kao nasljeđe kulturne politike i političkih djelovanja	22
4.1. Temelji grada i kulturna politika neutralne materijalne baštine.....	24
4.2. Komemoracija antifašizma.....	30
4.2.1. Čuvari političkih i društvenih vrijednosti.....	31
5. Eufrazijeva bazilika – nekadašnji trn u oku Jugoslavije, današnji simbol Poreča	35

6. (H)odonimi kao ideološke poruke.....	39
6.1. Kategorizacija (h)odonima i njihovo značenje.....	41
6.1.1. Supranacionalna prostorna identifikacija (h)odonima u Poreču	49
6.2. Od socijalizma do nacionalizma	51
7. Neopipljiva kulturna baština Poreča.....	57
7.1. Druga vrsta mozaika u Poreču	58
7.2. Politizacija običaja i rituala – nekadašnja uobičajena praksa.....	64
7.3. Od politizacije do turističke atrakcije.....	68
8. Valorizacija i poznavanje kulturne baštine od strane građana	71
9. Zaključak.....	74
10. Literatura	76
11. Izvori	78
12. Popis ilustracija	80
13. Popis tablica	82

Sažetak

Područje Poreštine smješeno je na zapadnoj obali Istarskog poluotoka i obiluje bogatom kulturom. Sukladno time, posjeduje bogatu kulturnu baštinu koju će se u ovom diplomskom radu razmatrati u koleraciji s kulturnom politikom. Radi se o dva temeljna pojma koja će se analizirati na primjeru Poreča i njegove kulture. Rad je podijeljen na tri dijela, s time da su svi dijelovi međusobno povezani. Prvi dio rada posvećen je povijesnom i teorijskom pregledu koji je temeljno polazište za ostatak analize. Raznolika povijest rezultirala je brojnom kulturnom baštinom koju se analizira u drugom i trećem dijelu. Prvenstveno se usmjeruje na materijalnu kulturnu baštinu i djelovanje kulturne politike u odnosu na nju. Samim time se proučavaju i političke ideologije koje rekonstruiraju značenja po svojim preferencijama. Ističe se i važnost nematerijalne kulturne baštine u gradu koja je još veća i čini ono što je poznato kao etnički mozaik Poreča. U radu se također proučavaju rekonstrukcije identiteta, običaja i rituala.

Ključne riječi: kultura, kulturna politika, kulturna baština, materijalna i nematerijalna kulturna baština, Poreč, identiteti, toponimija, odonimi, antifašizam, političke ideologije

Summary

The area of Poreč is situated on the western coast of Istrian peninsula and abounds with wealthy culture. Accordingly, it has a rich cultural heritage which is considered in this paper, in correlation with cultural politics. These two fundamental notions are analyzed using the example of Poreč and its culture. The paper is divided in three parts. The first part delivers the historical and theoretical presentation which is the fundamental starting point for the rest of the analysis. Varied history resulted in vast cultural heritage which is analyzed in the second and third part. The paper is primarily focused on material cultural heritage and activities of cultural politics in relation to it. Thus, political ideologies are also studied and the way they reconstruct meanings according to their preferences. The importance of nonmaterial cultural heritage in the town which is even greater and makes what is known as ethnic mosaic of Poreč. Reconstructions of identities, customs and rituals are also studied in this paper.

Key words: culture, cultural politics, cultural heritage, material and nonmaterial cultural heritage, Poreč, identities, toponymy, odonyms, antifascism, political ideologies

1. Uvod

Predmet istraživanja, ili osnovna teza ovog rada je, kao što i sam naslov govori, korelacija kulturne politike i kulturne baštine grada Poreča. Samim time, u sklopu kulturne politike, proučavat će se političke ideologije koje usmjeravaju njeno djelovanje prema kulturnoj baštini. Prvenstveno će se staviti fokus na utjecaj političkih ideologija na Poreč u vrijeme bivše Jugoslavije i današnje Republike Hrvatske. Isticat će se i poimanje te simbolika kulturne baštine koja je jedan od bitnijih sektora kulturne politike grada. Prikazivanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine bit će raznoliko i prikazano iz različitih aspekta s obzirom na multikulturalnost koju grad posjeduje.

Naime, Poreč je grad koji je kroz povijest bio pod raznim vlastima, što je pridonijelo raznolikoj kulturnoj baštini koja je danas ponos i dika Poreštine. Upravo će se u ovome radu pokušati „sakupiti“ kulturnu baštinu Poreča kako bi se iskazale mijene postupanja prema baštini, ali i poimanja iste. Djelovanje kulturne politike prema materijalnoj kulturnoj baštini grada nije uvijek bilo transparentno kao što je to slučaj danas. Tako se dolazi do činjenice da se isticanje nečega kao kulturno nasljeđe nije uvijek identično poklapalo u vrijeme različitih političkih ideologija. Nekadašnja zanemarivanja ili suzbijanja simbolike kulturne baštine danas je zamijenjeno jačim isticanjem i prikazom iste. Povijesni splet okolnosti koji je utjecao na promjenu i prilagodbu baštine u zadanom vremenskom okviru svakako je utjecao i na nematerijalnu kulturnu baštinu koja je najviše podložna promjenama odražavajući indentitet zajednice. Identitet zajednice stvoren etničkim miješanjem, danas je ono što reflektira nematerijalnu kulturnu baštinu koja je stvorena, mijenjana ili utvrđena utjecajem različitih političkih ideologija.

Rad se u cjelini može podijeliti na tri ključna dijela. Prvi dio se sastoji od pregleda teorije koja se opravdava u daljnim dijelovima rada i od povijesnog pregleda koji je ključan za razumijevanje multikulturalnosti grada. Naime, upravo zbog brojnih povijesnih previranja na ovim područjima, postoji pozamašna i raznolika kulturna baština u gradu. Stoga je djelovanje svake vlasti bitno istaknuti i poimati kao temelj onoga što imamo danas.

Drugi dio rada se odnosi na opširniji prikaz materijalne kulturne baštine koja je nasljeđe prošlosti. Od temelja grada i davne antike, do ne tako davnog antifašističkog pokreta, sva materijalna kulturna baština Poreča nosi sa sobom priču u kojoj sudjeluju razni akteri

kulturne politike. Prikazat će se simbolika i značaj nekih politički neutralnih objekata, kao i onih nabijenih političkim ideologijama. U tom slučaju odmah se uočava i važnost antifašizma za grad koji je obilježio jedan velik dio povijesti na ovim područjima, a danas reprezentira ideale na kojima grad počiva.

Kako bi analiza predmeta bila još potpunija, zadnji dio rada usmjerit će se na nematerijalnu kulturnu baštinu koja je mnogo kompleksnija za točno definiranje i etiketiranje. Prikazat će se prije svega analiza hodonima u gradu, te razlozi i načini njihovih promjena. Činjenica je da se promjenom vlasti mijenja politička ideologija koja se pomoću kulturne politike utiskuje u grad. Tako su hodonimi klasičan primjer orijetiranosti politike u sektoru nematerijalne kulturne baštine. Bit će zanimljivo istražiti na koji se način hodonimi koriste za upisivanje određenih značenja u prostor, te koji su razlozi transformacije toponimije nakon Domovinskog rata. Osim toga, transformacija političkih ideologija, a samim time i djelovanje kulturne politike vidi se u identitetu zajednice grada koja je danas pravi etnički mozaik. Istaknut će se važnost kulturnog pluralizma za Poreč te kako je do njega došlo.

Zadnje poglavlje će biti posvećeno manjem istraživanju među stanovnicima grada Poreča koje će nam dati relativan prikaz valorizacije i poznavanje kulturne baštine od strane građana. Ipak su ljudi ti koji čine grad živim i postojanim, koji cijene, čuvaju i hvale njegovu prošlost i grade budućnost. Grad se mijenja s ljudima, a ne sam od sebe. Stoga je vrlo bitno čuti njihov glas, mišljenje i upućenost o istom. Time će se zaključiti rad kojim se prikazuje važan dio onoga što se naziva kulturnom politikom i baštinom grada Poreča.

1.2. Metodologija rada

Kako bi se što vjerodostojnije prikazalo podatke i informacije koji se nalaze u radu, primijenjeno je nekoliko metoda. Brojna literatura također pruža osebujne činjenice koje je lakše povezati s istraživačkim dijelom rada. Osim knjižnične građe i mnogih internetskih izvora, medijske objave i članci koji se dotiču konkretnije teme, uvelike su olakšali načiniti korelaciju svih dijelova. Tu također svrstavamo i terenska istraživanja i fotografiranja određenih lokaliteta te ispitanike, to jest nekolicinu građana Poreča koji su pridonijeli analizi slučaja davši svoj doprinos time što su voljno sudjelovali u kraćoj anketi vezanoj za temu. Kako bi se dobili čvršći argumenti o određenim temama u radu, pisanim putem intervjuiralo

se neke od stručnjaka usko povezanih s ovim znanjima. Intervjui otvorenog tipa i razgovori redom slijede:

- Intervju s pročelnikom Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Damirom Hrvatinom, 6.6.2016. (pismeno putem maila)
- Intervju s ravnateljicom Zavičajnog muzeja Poreštine, Elenom Uljančić Vekić, 7.6.2016. (pismeno putem maila)
- Otvoreni tip intervjuja/razgovor sa skupinom štićenika Doma za starije i nemoćne osobe u Poreču. 19.3.2016., vodila autorica
- Intervjuiranje 30 nesumično odabranih građana Poreča, 19.3.2016., vodila autorica
- Neslužbeni razgovor/intervju sa Zlatkom Cerovac, bivšim policajcem i domovinskim braniteljem iz Poreča, 23.5.2016., vodila autorica

Također, važno je naglasiti kako u prilog radu nisu išli neki od neodgovorenih upita poslani putem elektroničke pošte, a bili su u svrhu istraživanja za rad *Turističkoj zajednici Poreča, umirovljenom biskupu Ivanu Milovanu, te Konzervatorskom uredu u Puli*.

Svaka od ovih strategija pridonijet će što boljem prikazu tema o kojima je riječ te upotpuniti definiranje i analizu onoga što je interes rada. Osim toga, saznanje o brojnim informacijama i činjenica da je sama autorica rodom iz Poreča svakako ide u korist radu.

2. Temeljna polazišta

2.1. Kultura

Kada se govori o kulturi kao jednoj vrsti prefiksa politike i baštine, neophodno je prije svega definirati samu kulturu. Njezinom definicijom i teorijom, između ostalih, bavio se upravo poznati engleski književni teoretičar Raymond Williams u svom tekstu *Analiza kulture*. Poimanje kulture koje Williams iznosi samo je jedno od brojnih teorija kulture koje postoje, no ono čini temelje za daljnja razmatranja i promišljanja o toj temi.

Prije svega, on definira kulturu kao *idealnu, dokumentarnu i socijalnu*. *Idealna* kultura se odnosi na stanje ili proces usavršavanja čovjeka prema određenim apsolutnim ili univerzalnim vrijednostima. *Dokumentarna* kultura je ona koja konkretno sugerira na zabilježeno iskustvo i misli ljudi čiji je glavni cilj predočenje određenog načina života i proučavanje značenja i vrijednosti. Zatim definicija *socijalne* kulture u kojoj je kultura reprezentacija načina života u kojem se neke vrijednosti i značenja ne mogu detektirati samo u umjetnosti i obrazovanju nego i u institucijalnom i svakodnevnom ponašanju.¹

Teorija socijalne kulture je najpogodnija za daljnje razmatranje. Ona stvara temelj na kojem je i sam Williams kasnije nadograđivao svoja gledišta i tumačenja prema novim strujanjima svijesti koja su nadolazila kroz vrijeme. U kasnijim radovima on razlikuje *dominantnu, rezidualnu* (kultura prošlosti koja preživljava u sadašnjosti nudeći prijašnja iskustva, značenja i vrijednosti) i *novonastalu kulturu* (kultura novih iskustva, značenja i vrijednosti koja se nalazi izvan dominantne kulture). Ove tri kulture se savršeno nadovezuju na teoriju socijalne kulture i time čine veoma jaki sklop. „Rezidualne i nastajuće kulture mogu biti ili *oporbene* (protiv dominantne kulture) ili *alternativne* (supostoje s dominantnom kulturom i ne stavljaju je u pitanje)², ali u svakom slučaju, postoje samo zato jer se nalaze u odnosu s drugom. Primjerice, osim što se nalazi u odnosu s drugim kulturama, dominantna kultura i ovisi o njima. Kako bi iskazala svoju moć i legitimitet ona mora supostojati s drugim teorijama da bi opstala. Konkretni primjer dominantne kulture biti će detaljnije prikazan u kasnijoj razradi kulturne politike i baštine u Poreču.

¹Williams, Raymond: *Analiza kulture*. U: Duda, Dean (ur.) *Politika teorije. Zbornik rasprava iz kulturalnih studija*. Zagreb: Disput, 2006. str. 47.

²*Kultura i identitet*. Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/93432469/Kultura-i-identitet> (pristupljeno 28.5.2016.)

Može se zaključiti kako su sve definicije i teorije kulture veoma kompleksne i nikako jednostavne. Svako gledište je moguće nadograđivati i mijenjati ovisno o kontekstu u kojem se kultura nalazi. Stoga, iz priloženog je vidljivo kako kultura nije statična. Ona se konstantno nadopunjuje i mijenja, te time stvara nove koncepte značenja. Značenja koja vrednuju različita vremena i situacije. Može se reći da kultura evoluirala zajedno s društvom kao nosioc značenja, simbola i vrijednosti. Upravo zato su politika i baština usko povezani s kulturom. Oni su isto tako nosioci vrijednosti i značenja integrirani u društvo što pojašnjava zašto se kreće upravo od njihove definicije.

2.2. Kulturna politika

Kulturna politika kao javni sustav koji određuje odnose različitih praksi sastavni je dio kulture. Brojne su teorije i definicije kulturne politike, kao i kulture, no pokušat će se izdvojiti jedna konkretnija koja ne ide u preveliko analiziranje kulture. Radi se o definiciji kulturne politike Toby Millera i Georgea Yudicea u njihovom djelu *Cultural policy*. Oni vide kulturnu politiku kao institucionalnu potporu koja s jedne strane usmjerava estetsku kreativnost, a sa druge cjelokupni način života. Za njih je kulturna politika određena eksplicitno propisima i odlukama nadležnog tijela, ali i implicitno onim propisima i odlukama koje donose tijela izvan područja kulture.³ „U većini slučajeva kulturna politika je javna politika prema umjetnosti i kulturi, koju donose nadležna ministarstva (ili agencije) na nacionalnom nivou, ili (gradski) odjeli na lokalnom nivou (najčešće prisutan model u Europi).“⁴ Osim toga, u sektoru kulturne politike danas se mogu naći brojne druge institucije i zaklade koje imaju važnog utjecaja na samu kulturu, a nisu vladine organizacije.

Kao što se već naglasilo, kulturna politika je određena velikim dijelom propisima i odlukama nadležnih tijela, pa tako možemo izdvojiti nekoliko bitnih dokumenata koji su vezani za današnji razvoj kulturne politike u Hrvatskoj.

Prvi važniji dokument koji je nastao neposredno u tranzicijsko vrijeme u Hrvatskoj je *Kulturna politika Republike Hrvatske: Nacionalni izvještaj*. „Dokument *Kulturna politika Republike Hrvatske: Nacionalni izvještaj* donosi kritički pregled kulturne politike Republike

³Miller, Toby; George, Yudice: *Cultural Policy*. London: Sage publications, 2002. str 1.; Dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=e7q9AAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false> (pristupljeno 30.5.2016.)

⁴Primorac, Jaka: *Kulturne politike*. Dostupno na: <http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=19#3> (pristupljeno 30.5.2016.)

Hrvatske te pokazuje smjernice za njen daljnji razvoj.⁵ No, činjenica da je dokument nastao neposredno nakon Domovinskog rata (1998. godine), jednim dijelom utječe na ondašnja polazišta s kojih je gledano na ulogu kulture u društvu. Odmah se na početku izvještaja vidi kako je transparento upravljanje kulturom postavljeno kao jedan od prioriteta, dok se u principu sve svodi na Ministarstvo kulture Republike Hrvatske koje je naravno ideološki „obojano“. Zbog neposredne bojaznosti da se nacionalni identitet ne bi okrenuo prema nečemu što nije trenutna politička ideologija, događala se centralizacija kulture. „Zbog toga je došlo do velike polarizacije između državne, etatiističke, nacionalne, konzervativne kulture s jedne strane, i „alternativne“, financijski nepodupirane i estetski provokativne kulture u području nedovoljno izgrađenih institucija civilnog društva s druge strane.“⁶ Još jednom je potvrđeno kako ideološke orijentacije imaju bitnu ulogu u kulturnoj politici, pa tako i samoj kulturi. Ovaj *Nacionalni izvještaj* daje svoje preporuke koje argumentira i time potiče na nastavak prema boljim ciljevima i interesima kulture. Malo konkretniji potezi prema tome događaju se u drugom desetljeću Republike Hrvatske koje predstavlja simbolički odmak od Domovinskog rata. „Tijekom 2000. Ministarstvo kulture krenulo je u izradu mnogih novih legislativnih mjera kojima je glavni cilj decentralizacija upravljanja kulturom, što se postiže namjeravanim uvođenjem „kulturnih vijeća“ kao jedinica za odlučivanje.“⁷

Pomak od očito nacionalno tradicijski orijentiranih kultura vidi se i prema nastanku drugog važnog dokumenta vezanog za kulturnu politiku. Rezultat jednog šireg projekta svakako je bila *Strategija kulturnog razvitka. Hrvatska u 21. stoljeću*. Radi se o dokumentu u kojem se „objašnjavaju temeljni pojmovi kulturne politike i preporučuju ciljevi, naznačuju poželjni učinci kulturnog razvitka Hrvatske u dugoročnom razdoblju u području kulturne baštine, umjetničke i kulturne proizvodnje, kreativnih industrija te međusektorskih odnosa kulture i drugih socijalnih djelatnosti.“⁸ Proučavajući dotični dokument može se odmah primjetiti kako su temeljni ciljevi „održavanje i razvitak postojećih djelatnosti i potreba u kulturnom sektoru, uključujući i neka veća ulaganja, te međusektorska suradnja i razvoj.“⁹ Dakle, ono čemu se teži je što veća decentralizacija, kulturna raznolikost u smislu kulturnog pluralizma, postavljanje kulturne politike kao javne politike, te poticanje na što bolji informacijski sustav.

⁵Ibid.

⁶Zlatar, Andrea: *Prostor grada, prostor kulture. Eseji iz kulturne politike*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2008. str. 24.

⁷Ibid. str. 19.

⁸Ibid. str. 43.

⁹Cvjetičanin, Biserka; Katunarić, Vjeran: *Strategija kulturnog razvitka. Hrvatska u 21.st.* Zagreb: Ministarstvo kulture, 2003. str. 15.

Vođeni pojmom decentralizacije, veoma je bitno naglasiti *Istarsku kulturnu strategiju*. Radi se o strategiji na regionalnoj razini koja sa sobom nosi dva dokumenta. Prvi je usvojen 2009. godine u Poreču i nosi naziv *Istarska kulturna strategija*, a drugi ne tako davne 2014. i zove se *Istarska kulturna strategija 2*. Radi se o dokumentima koji određuju glavnu putanju i prioritetna djelovanja regije na području kulture. Drugi, odnosno *Dokument Istarske kulturne strategije 2* vođen je sa nekoliko glavnih ciljeva. Prije svega to su „povećanje zapošljavanja u sektoru kulture, suradnja kulture i gospodarstva (s naglaskom na turizam) te jačanje zavičajnog identiteta.”¹⁰ U ovom slučaju se odmah može primjetiti kako je u Istri veoma izražen regionalni identitet i želja za očuvanjem posebnog kulturnog izričaja. Također se uviđa važnost turizma kao sektora usko povezanog s kulturom na ovim područjima. Nakon priloženog može se zaključiti kako novija strategija svakako kreće prema valorizaciji kulture na više nivoa, kao i adaptaciji i nadopunjavanju ciljeva obje strategije prema boljem. Političke ideologije u ovom slučaju idu u prilog razvoju kulture.

2.3. Kulturna baština kao područje kulturne politike

Ukoliko se još jednom osvrne na odrednicu kulturne politike kao politike javnog interesa usmjerenog ka sektoru kulture, onda je nezaobilazno istaknuti jedno od područja same kulturne politike, a to je kulturna baština. Kulturna baština kao vrijednost cijelog naroda nije jednostavno poimanje kulture. Problematika definiranja kulturne baštine polazi upravo od stajališta oko određivanja iste, no brojnih definicija ipak postoji. Prvenstveno treba krenuti od toga da je „kulturna baština dio kulturnog sektora i s njime dijeli cijele simboličke, estetske i socijalne vrijednosti.”¹¹ Kao što i sam naziv govori, radi se o nasljeđu prošlosti koje „uključuje jedinstvena prirodna, povijesna i kulturna postignuća određenog područja i ljudi koji na njemu žive, koja se pamte ili čuvaju kako bi ih sadašnje i buduće generacije mogle iskusiti.”¹² Naravno, ne radi se ovdje samo o tradicijskim i umjetničkim kulturnim praksama, nego o cjelokupnom načinu života protkanom različitim vrijednostima i ideologijama. Kulturna baština nosi sa sobom koncepte značenja svoga vremena i simoblizira društveno-povijesno stanje. Isto tako, kao što je Toby Miller konstatirao, kulturnu se baštinu može gledati kao reprezentaciju načina života usmjerenog institucionalnom potporom kulturne

¹⁰Parentium: *Predstavljena Istarska kulturna strategija 2014. – 2020.* Dostupno na: <http://www.parentium.com/prva.asp?clanak=43850> (pristupljeno 1.6.2016.)

¹¹Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013. str. 112.

¹²Jelinčić, Daniela Angelina: *Abeceda kulturnog turizma*. Zagreb: Meandar, 2008. str. 26.

politike. Kulturna politika kao i svaka druga politika posjeduje svoja obilježja u smislu preferiranih ideologija koje se prenose na kulturnu baštinu kao nasljeđe.

Današnje shvaćanje kulturne baštine u većini slučajeva dijelimo na dvije skupine, a to su materijalna i nematerijalna kulturna baština. Tako se *materijalnu* kulturnu baštinu, kao što i sama riječ „materijalno“ govori, ograničuje na spomenike, građevine, arheološka nalazišta, pa čak i dijelove povijesnih jezgra gradova. S druge strane, *nematerijalna* kulturna baština uključuje jezike, tradicije, običaje i sve nematerijalno prenesene ideje i sjećanja koja imaju vrijednost nasljeđa.¹³

Nadalje, kada se govori o kulturnoj baštini, veoma je važno naglasiti njezinu dvojaku vrijednost – *kulturnu* i *ekonomsku*.¹⁴ Unutar kulturne vrijednosti nalazi se skup vrijednosti koji također navodi na cjelokupni kulturni sustav, a to su *estetske, socijalne, historijske i simboličke* vrijednosti. Ovaj rad se ponajprije usredotočuje na simboličke i historijske vrijednosti u prvom dijelu, a socijalne vrijednosti u drugom dijelu. Kada se gleda na kulturnu baštinu koja ima simboličku vrijednost, onda se misli na onu kulturnu baštinu koja ima ulogu prijenosnika značenja određene vrijednosti (u ovom slučaju uglavnom političke), dok se historijska vrijednost odnosi na važnost kulturne baštine u procesu shvaćanja povijesti i povijesnog kontinuiteta. Socijalna vrijednost kulturne baštine više se vezuje uz društvo i osjećaj identiteta, te samim time i uz nematerijalnu kulturnu baštinu. Danas se također mnogo pažnje posvećuje ekonomskoj vrijednosti baštine u smislu posvećenosti ekonomskom razvoju i održivom okolišu. Naime, suvremeno poimanje kulturne baštine stavlja ekonomsku vrijednost kulturne baštine među prioritetne vrijednosti koje su kao nepisano pravilo. Ukoliko kulturna baština u dotičnoj sredini nema ekonomske vrijednosti, upitno je hoće li opstati kao nasljeđe za daljnje generacije. Također, veoma je bitno da u smislu ekonomske vrijednosti postoji i uporabna vrijednost koja nas usmjerava prema onome što Hrvatska danas preferira kao jedno od najvažnijih gospodarskih djelatnosti, a to je turizam. „Najjednostavniji je primjer kada turisti obilaze kulturno dobro. Njihova potrošnja je posljedica upotrebne vrijednosti kulturnog dobra.“¹⁵

Kako su kulturne strategije jedna vrsta planova i ciljeva koje predvode gradske vlasti i akteri u kulturi, oni su ujedno i prikaz političke ideologije i vlasti općenito. Za primjer se navodi još jedan dokument strategije. *Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog*

¹³Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013. str. 77.

¹⁴Ibid. 79.-82. str.

¹⁵Ibid. 82. str.

korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske pod vodstvom Ministarstva Republike Hrvatske. *Strategija* definira kulturnu baštinu kao „temelj očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta te kulturnog razvitka i održivog gospodarskog razvoja Republike Hrvatske.“¹⁶ Zatim se kroz tri strateška cilja teži očuvanju, zaštiti i gospodarskom korištenju kulturne baštine. U svakom cilju naglašava se održivo korištenje kulturne baštine što nas zapravo i osvještava o političkim preferencijama prvenstveno ekonomskih vrijednosti kulturne baštine, pa tek onda kulturnim. Važan dokument za kulturnu baštinu je i *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* koji samim svojim nazivom predstavlja temeljni cilj i odredbu. Osim toga, zakonom su propisani akteri i njihove uloge u kulturnoj politici na području kulturne baštine.

2.4. Akteri kulturne politike i baštine

Kada se govori o akterima kulturne politike koji imaju doticaja sa kulturnom baštinom, prvenstveno govorimo o *Ministarstvu kulture Republike Hrvatske*. Ministarstvo kulture ključan je sudionik u provedbi kulturne politike na nacionalnoj razini. Ono ima utjecaj i moć nad mnogim drugim državnim i nedržavnim aparatima u smislu nadzora i izdavanja proračunskih sredstava za rad. Osim toga, ono što je veoma bitno naglasiti je to da Ministarstvo kulture ima najviše utjecaja na kreiranje i provođenje određene kulturno političke ideologije. Radi se o najvišem tijelu na nacionalnoj razini i očekivano je da prenosi nacionalne interese trenutne vlade na svoja djelovanja u radu. Tako nešto može se vidjeti upravo u prikazu prioriteta unutar kulturnih djelovanja.

Na međunarodnoj razini značajnu ulogu za kulturu ima *UNESCO*. Ministarstvo kulture u Republici Hrvatskoj definira UNESCO kao „specijaliziranu agenciju UN-a za intelektualna i etička pitanja na području obrazovanja, znanosti i kulture, osnovana 16. studenog 1945.“¹⁷ Zbog čega je Unesco važan za područje kulturne politike i baštine vidi se odmah u njegovoj definiciji. UNESCO-va misija je zapravo pripomaganje zemljama članicama u stvaranju kulturnih politika koje bi trebale biti transparentne. Također, konkretno njegovu transparentnost vidimo kroz djelovanje u pet programskih područja među kojima je nama najbitnije područje kulture. „Na programskom području kulture ključne su teme materijalna i nematerijalna baština, kulturne industrije, kulturna raznolikost, interkulturni

¹⁶Skupina autora: *Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.* Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2011. 51. str.

¹⁷Ministarstvo kulture: *UNESCO*. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/unesco/> (pristupljeno 3.6.2016.)

dijalog, kulturni turizam, kulturne politike, kreativnost i umjetnost, autorska prava.¹⁸ Od nabrojanih tema, brojne su one koje se dotiču ovog rada, pogotovo materijalna i nematerijalna kulturna baština, zajedno s kulturnom politikom. Unesco je 1997. godine proglasio Eufrazijevu baziliku Svjetskom kulturnom baštinom te time svakako zaslužio posebno mjesto u skupini aktera kulturne politike i baštine ovog rada.

Kada je riječ o kulturnoj politici i baštini u Hrvatskoj, veoma je bitno spomenuti regionalna djelovanja na tim područjima. Radi se o *regionalnim konzervatorskim odjelima* koji su jedna vrsta produžetka Ministarstva kulture. Oni na određeni način implementiraju kulturnu politiku države, ali na regionalnoj razini. Kako se na Istru može gledati kao na županiju koja drži do svoje autonomije, potrebno je i uvažiti jednu dozu autonomije konzervatorskog odjela u Istri. „*Konzervatorski odjel u Puli*, područni odjel Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, s uredima u Puli i Poreču¹⁹ vodeća su tijela kulturne politike i baštine na ovim područjima. Ured u Puli centralni je odjel nadležan za cijelu županiju te svojom djelatnošću pridonosi radu na baštini u smislu otkrivanja, očuvanja i zaštite kulturne baštine Istre. Područni ured u Poreču prvenstveno je osnovan zbog bitnih konzervatorskih djelovanja na Eufrazijevoj bazilici i staroj jezgri grada kroz brojne godine, ali isto tako, danas pridonosi boljem strateškom rukovođenju kulturnom politikom i baštinom na razini cijele Istre kao i u Poreču.

Nakon važnih aktera kulturne politike i baštine na nadnacionalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini, preostaju jedino oni akteri na lokalnoj razini koji su ujedno i najbliži gradu Poreču. Prvenstveno, krenuvši od samog grada, treba spomenuti *Upravne odjele* koje grad posjeduje. Među bitnijima je *Upravni odjel za prostorno planiranje i zaštitu okoliša* u čijoj se nadležnosti, između ostalog, obavljaju poslovi vezani za prostorne planove i zaštitu spomenika kulture.²⁰ Ovaj upravni odjel vodi glavnu riječ u provođenju kulturne politike samim time jer posjeduje moć koordinacije poslova nadležnih tijela vezanih za kulturu u gradu. Radi se o još jednom „političkom repu“ koji ima mogućnost sprovedbe određene ideologije na konkretna djela. Njegov rad se, između ostalog, vidi i u suradnji s ostalim kulturnim tijelima u gradu čime se pokušava stvoriti što veća komunikacija u svrhu transparentnosti kulturnih djelatnosti.

¹⁸Ibid.

¹⁹Istrapedia: *Konzervatorski odjel u Puli*. Dostupno na: <http://www.istrapedia.hr/hrv/1367/konzervatorski-odjel-u-puli/istra-a-z/> (pristupljeno 4.6.2016.)

²⁰Grad Poreč: *Upravni odjeli grada. UO za prostorno planiranje i zaštitu okoliša*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?stranica=164&pid=61> (pristupljeno 4.6.2016.)

Na lokanoj razini u suradnji i nadležnosti *Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša* djeluje još nekolicina aktera kulturne politike i baštine. Radi se o nama najbitnijem *Zavičajnom muzeju Poreštine*, zatim *Pučkom otvorenom učilištu Poreč* i *Gradskoj knjižnici Poreč*. U ovoj se skupini ističe Zavičajni muzej Poreštine upravo zato jer se u dotičnom radu radi o kulturnoj politici i baštini koja je najvećim dijelom pod okriljem muzeja. Brojni se nadležni akteri upliću u vođenje i zaštitu kulturne baštine, no službeni nosioc ovih poslova je svakako Zavičajni muzej Poreštine. „Primarna zadaća Muzeja je sakupljanje, čuvanje, istraživanje civilizacijskih i kulturnih dobara Poreštine, njihova stručna i znanstvena obrada te prezentacija javnosti temeljem, stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava.“²¹ Samim time čini centar kulturne baštine koji ne bi trebao biti politiziran u smislu svog rada, već transparentan u svojoj naumi, a to je očuvanje povijesti grada.

3. Poreč kroz povijest²²

Grad Poreč i njegova okolica koja spada pod takozvanu Poreštinu smještena je na zapadnoj obali Istre. Omeđena je prvenstveno prirodnim granicama i to Limskim kanalom na jugu, rijekom Mirnom na sjeveru i morem na zapadu. Poreština dakako obuhvaća više općina i gradova, no centralnim gradom se uvijek smatrao Poreč. Grad koji je oduvijek bio i ostao kulturno, društveno-političko i gospodarsko središte ovoga područja.

Osim brojnih prirodnih i geografskih faktora koji su obilježili Poreč važno je naglasiti da su za stvaranje grada kakvog danas znamo ključne povijesne okolnosti i stanovništvo. Kako bi se razumjelo sadašnje postojeće stanje Poreča, čiji nastanak seže daleko u povijest, mora se krenuti upravo od toga dijela. Poreč se može pohvaliti bogatim povijesnim zbivanjima i brojnim društvenim promjenama od samog nastanka grada pa sve do danas.

Bogata povijest i stanovništvo jednog grada je ono što donekle određuje zajednicu i njihov jedinstveni identitet. Svijest o identitetu kojeg građani jednog grada dijele je svijest o zajedničkoj povijesti, kulturi, teritoriju, o nečemu što smo ponosno naslijedili i što ćemo ponosno prenositi na naše nasljednike. Tradicija, kultura, jezik i brojni drugi čimbenici su

²¹Grad Poreč: *Zavičajni muzej i galerije*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?stranica=115&pid=16> (pristupljeno 4.6.2016.)

²²Za prikazivanje i opisivanje povijesnog pregleda grada Poreča autorica se služi vlastitim znanjem i s nekoliko knjiga: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.): *Poreč*. Žminj: Čakavski sabor, 1975.; Orlić, Drago: *Poreč. Povijest; Kultura; Umjetnost; Prirodne ljepote; Turizam*. Zagreb: Turistička naklada d.o.o., 2006.; Prelog, Milan: *Poreč, grad i spomenici*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007.

jedna vrsta dokaza da se prostor stvorio i gradio upravo zbog prisutnosti ljudi na njemu. Bez ljudi grad ne bi bio grad već puka praznina.

Spoznaja osoba da pripadaju određenom prostoru je ključna u stvaranju kulturnog i nacionalnog identiteta, a najdublju vezu s time čini upravo kulturna baština. Ona je najkonkretniji dokaz postojanja jedne zajednice, grada ili skupine te predstavlja izvor podataka o događajima iz prošlosti i podrijetlu. Referirajući se na kulturnu baštinu možemo saznati razloge postanka i načine opstanka zajednice koja je obilježila određeno mjesto, u ovom slučaju Poreč.

3.1.Od prapovijesti do mletačke vladavine

Veoma je teško točno odrediti vrijeme nastanka Poreča, no „smatra se kako je poluotok, na kojemu danas počiva grad Poreč, naseljen tisućljećima prije Krista.“²³ Narod koji je obitavao na ovim područjima poznat je pod imenom Histri. Oni su poznati kao pretpovijesno pleme čije postojanje potvrđuju mnogi dokazi. „Brojni brežuljci i uzvisine sačuvali su tragove predhistorijskih utvrda, svetišta i nekropola, što dokazuje da je to područje u prvom tisućljeću prije naše ere bilo gusto naseljeno.“²⁴ Samim time, iskazuje se stanje koje nam govori kako je Poreč od svojeg nastanka posjedovao bitniju ulogu u razvoju tog dijela Istre.

3.1.1. Rimska osvajanja Poreča

Iako je u početku Poreč bio tek malo ribarsko naselje s lučicom, s vremenom se stvara u grad dostojan rimskog osvajanja. Rimsko osvajanje cijele Istre, pa tako i Poreča označava novi period za Poreč. Sukobi Histra i Rimljana trajali su pedesetak godina, a Histri su potpuno pokoreni 129. godine pr. n. e. „Od tada počinje postupna romanizacija i pacifikacija Istre. Romanizacija kao oblik razvoja karakterističnih društveno-ekonomskih odnosa, kulture i civilizacije na nekom području u određenom razdoblju predstavlja bitni povijesni proces u kojem etničke komponente imaju sporedno značenje.“²⁵ Za Poreč i njegove stanovnike to znači početak razdoblja borbi protiv robovlasničkog sistema. Ne radi se ovdje o naglim

²³Orlić, Drago: *Poreč. Povijest; Kultura; Umjetnost; Prirodne ljepote; Turizam*. Zagreb: Turistička naklada d.o.o., 2006. str.13.

²⁴Prelog, Milan: *Poreč, grad i spomenici*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007. str. 19.

²⁵Jurkić, Vesna: *Od prethistorije do mletačke vladavine*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 11.

promjenama, već o dugotrajnom procesu urbanizacije u kojem imamo klasičan primjer društvene diferencijacije stanovništva. Selo ostaje u donekle podređenom položaju nasuprot novih centara, odnosno gradova koji se formiraju.

Novo ekonomsko-društveno uređenje svakako je imalo utjecaja na sam grad i to u smislu razvitka. „Smatra se da su Cezar ili August Poreč podigli na rang municipija, a Tiberije (Kaligula) u prvoj polovici 1. stoljeća n. e. osniva koloniju *Iulia Parentium*, koja ima sva prava i slobode kao i ostali gradovi Rimskog Carstva.“²⁶ Može se reći kako je Poreč u to doba doživio procvat i postao pravi primjer antičkog gradića koji je od municipija²⁷ postao treća rimska kolonija u Istri. Uz Trst i Pulu koje su bile dvije starije kolonije, Poreč je bio vojno-administrativni centar ovih krajeva, a Istra zajedno s Venecijom deseta regija vladajućih.

Koliko je rimska vladavina ostavila utiska na Poreč najviše se vidi u samom uređenju grada. Kulturna baština koja je ostala sačuvana do danas onda je predstavljala standard u izgradnji gradova. Gradovi toga doba imali su specifičan urbanistički rimski raspored. Granice kolonije bile su pravilno određene isto kao i centar gradskog područja. Struktura grada temeljila se na manjim gradskim segmentima koji su oblikovali pravilne okomite i vodoravne ulice. One su se gradile „paralelno s dvije glavne ulice, jedne u smjeru istok-zapad: *Decumanus maximus* i druge u pravcu sjever-jug: *Cardo maximus* koje su se sjekle pod pravim kutem.“²⁸ Ovakav raspored ulica, stambenih blokova i trgova ostaje u Poreču do danas, a dvije glavne ulice još uvijek imaju svoja izvorna imena. U svakom slučaju razdoblje antike na Poreč je ostavilo uglavnom pozitivan trag. Veći dio stanovništva se bavio poljoprivredom, gospodarstvo je bujalo, a Poreč postaje poznat po maslinovom ulju, vinu itd.

3.1.2. Bizantsko Carstvo i prodor Slavena

„Poreč je u sklopu povijesti Istre 5. i 6. stoljeća, zajedno s ostalim istarskim gradovima, uključen u Odoakarovu istočnogotsku državu do 539. U toku Justinijanova vladanja postaje sastavni dio Bizanta.“²⁹ Zajedno s Istrom u tom razdoblju postaje istaknuto područje Bizantskog Carstva što tijekom 7. stoljeća izrazito privlači novu snagu – Slavene. Stoljeće započeto prodorima Slavena obilježeno je krupnim promjenama koje nagovještaju konačan

²⁶Ibid.

²⁷MUNICIPIJ – naziv za grad u rimskoj državi koji je imao svoju samoupravu, a nalazio se po statusu ispod kolonija.

²⁸Prelog, Milan: *Poreč, grad i spomenici*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007. str. 22.

²⁹Jurkić, Vesna: *Od prethistorije do mletačke vladavine*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 12

kraj antičkog života u Poreču i Istri. Provalama Slavena se isprva uspješno opiru bizantski „magister militum“³⁰, no ne zadugo. Slaveni su postepeno naseljavali Istru i bilo je nemoguće zaustaviti slavenizaciju koja se odvijala.

3.1.3. Poreč pod franačkom upravom

Na snagu stupa radoblje puno previranja za Poreč pa tako „nakon kratke langobardske vlasti“³¹ u Istri se pojavljuju Franci, nova i jaka sila zapadne Europe. U sukobu s Bizantom na talijanskom jugu, godine 788. i 789, Franci stižu ravno na Istru. Mirom između Bizanta i Franaka godine 810. sređeni su odnosi na istočnom Jadranu, te je potvrđeno da Istra ostaje pod franačkom upravom.³² Donekle smiren život antičkog razdoblja sada zamijenjuju feudalni odnosi. Promjene u društveno-ekonomskoj strukturi građani Poreča nisu dobro prihvatili. Kako stanovnici gradova nisu zadovoljni ukazuje dokument s Rižanske skupštine³³ iz 804. godine. Zapravo se radi o negodovanju nekadašnjih utjecajnih gradskih ljudi koji su izgubili moć pred biskupima, franačkim feudalcima i slavenskim seljacima koji posjeduju zemlju. Bitnu komponentu Porečke povijesti čini upravo ovo razdoblje u kojem se jasnije kristaliziraju odnosi na relaciji selo-grad. Posjedovanje zemlje veoma je važno u to doba, a mnogi građani je ne posjeduju upravo zbog starih antičkih navika i rituala koji im sada ne idu u korist. Zanimljivo je kako je u ovom razdoblju upravo selo u puno većoj prednosti od grada.

3.1.4. Istra kao dio Furlanske marke

„Unutar franačke države, odnosno Njemačkog Carstva, Istra je uključena u Furlansku marku³⁴, odnosno Bavarsko vojvodstvo, da bi 1040. godine i ona postala zasebna marka.“³⁵ Razdoblje kad je Istra bila zasebna marka može se razdijeliti u dva dijela: prvo je razdoblje od početka postanka markom do 1209. godine, a drugo razdoblje od 1209. godine do trenutka kada akvilejski patrijarh postaje feudalni gospodar Istre.³⁶ Svako razdoblje predstavlja

³⁰MAGISTER MILITUM – oznaka za visokog vojnog zapovjednika rimske vojske.

³¹Langobardi su 751. zauzeli Ravenu pa prema tome Poreč i cijela Istra ulazi na kratko vrijeme u sustav langobardske države.

³²Ibid. *Jurkić*

³³RIŽANSKA SKUPŠTINA - sudska skupština koja je odredila odnose stanovništva Istre u to doba.

³⁴Furlansku marku su predstavljala granična područja franačke države.

³⁵Orlić, Drago: *Poreč. Povijest; Kultura; Umjetnost; Prirodne ljepote; Turizam*. Zagreb: Turistička naklada d.o.o., 2006. str.16.

³⁶Prelog, Milan: *Poreč, grad i spomenici*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007. str. 28.

određenu fazu u razvoju feudalnih odnosa. Dok prvo razdoblje teži više izoliranom načinu života u jednoj jedinici, drugo razdoblje karakterizira težnja za stvaranjem konkretnih političkih poteza i formacija po tom pitanju. Ponovo svjedočimo uvijek prisutnom pitanju moći. Između markgrofova³⁷ i nekih feudalca vodile su se borbe za prevlast moći po pitanju političkog ustroja grada. Cijelu ovu situaciju vrlo su dobro iskoristili biskupi. Gospodarska moć Porečke biskupije bila je nadasve neusporediva s moći ostalih feudalaca, a biskupi su bili neformalni feudalni gospodari. Iako neslužbeno, osim brojnih posjeda, oni su imali veliku političku i sudsku vlast. Prema tome, razvoj Poreča su uporno pratile konstantne borbe grada s biskupima za prevlast moći.

3.1.5. Umjesto autonomije slijedi Venecija

Usporedno sa svim društveno-ekonomskim previranjima unutar feudalno strukturirane zemlje Poreč je kao i svi ostali gradovi Istre težio gradskoj autonomiji. Grad i život građana bio je prvenstveno koncentriran na obitavanje unutar zidina koje su okružile grad, a nosioci političkih funkcija gubili su u pokušajima da gradu omoguće samostalnu egzistenciju. Nestabilan položaj samoupravne vlasti Poreča rezultirao je slabom ekonomskom snagom koja je vodila upravo u smjeru u kojem grad nije želio otići. Umjesto u pravcu autonomne komune, Poreč je opterećen jednom vrstom zavisnosti prema tada vodećoj ekonomsko-političkoj sili Veneciji. „Još prije nego što se u dokumentima spominju izgrađene komunalne uprave u pojedinim gradovima, svi su oni položili zakletvu „vjernosti“ Veneciji: *fidelitas*, koja je ostavila teške pečate na njihovom ne samo političkom, nego upravo ekonomskom razvoju.“³⁸

Pokušaj porečkog otpora zajedno s nekim istarskim gradovima ubrzo je ugašen, a Poreč se morao pomiriti s mletačkom moći koja je tada određivala život gradova. Brojni nemiri i sukobi koji su zahvatili Poreč u to doba ubrzavaju ostvarenje nakane Mletačke Republike da potpuno zavlada istarskim tлом. Napadom Kopra na Poreč grad je primoran obratiti se za pomoć nekadašnjem neprijatelju, goričkom grofu te snjim sklapa savez protiv Kopra. „Međutim, Koper postiže nagodbu s goričkim grofom i u toj teškoj situaciji Poreč se predaje Veneciji.“³⁹

³⁷MARKGROFOVI – nasljedni plemići.

³⁸Ibid. *Prelog* str. 31.

³⁹Jurkić, Vesna: *Od prehistorije do mletačke vladavine*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 14.

3.2. Poreč pod Mletačkom Republikom

Pripajanje Veneciji za Poreč je ujedno značilo i procvat grada i njegovu propast. Grad je svakako u danom trenutku stekao odgovarajućeg saveznika u borbi protiv Kopra, ali je isto tako svoj vlastiti društveno-ekonomski razvitak doveo do potpune ovisnosti o Veneciji. Ona je kratko mirno razdoblje obilježila time što je porečku luku pretvorila u njihovu glavnu luku u Istri, što je naravno išlo u korist grada. Ovakvo promicanje pomorstva bilo je od velikog značaja za Poreč. Osim gospodarstva koji je tada išao u tom smjeru u gradu se počinju nazirati brojne kulture i njihovo miješanje. Sve novitete koji su se odvijali u gradu opet prekida ratno razdoblje.

Poreč kao da se konstantno nalazio između ratova, a ovoga puta se suočava s prodorom Turaka i ponovnim gospodarskim padom u kojem se razdoblju ujedno smanjuje i broj stanovništva. „Neprestana razaranja u tzv. uskočkom ratu od 1615. do 1617/18. i njegove dugotrajne posljedice, posebno strahovita epidemija kuge (1630-1631), gotovo su potpuno uništili gospodarstvo Poreča i njegova teritorija.“⁴⁰ Populacija grada se značajno srozala i bilo je potrebno učiniti konkretne mjere po tom pitanju. Kako bi oživjeli grad vlast je pokrenula migracije. Ove migracije se danas čine kao davna prošlost no one su upravo počeci onoga što danas imamo u gradu, a to je etničko miješanje kojim se Poreč može ponosno pohvaliti. Onda se etničko miješanje činilo kao neka vrsta garancije za opstanak, a danas je to normalan sklad i način života građana Poreča.

U cijeloj situaciji gradsko plemstvo Poreča je bilo ono koje je donekle određivalo tko će biti primljen u njihove redove pa su tako ipak neke od doseljeničkih obitelji prihvatili, ali ih i ubrzo talijanizirali. Mletačka kolonizacijska politika odisala je brojnim etničkim porijekom te su osim Talijana (koji su bili u najvećem broju), građansko pravo dobili Hrvati i Grci pored autohtonih istarskih talijanskih, furlanskih i ponekih hrvatskih obitelji.⁴¹

Prema dosadašnjim podacima može se zaključiti kako su Poreštinu krajem 19. stoljeća u globalu sačinjavala dva dominantna kulturna kruga, Talijani i Hrvati. Taj pogled nacionalnog sastava stanovništva Poreštine dovodi nas i do dvije glavne klase. Ekonomsku i političku moć u gradu vodili su Talijani, odnosno gradsko plemstvo, dok se dominacija hrvatske kulture mogla pronaći u seoskim područjima. Veliku ulogu u svemu ovome ima

⁴⁰Bertoša, Miroslav: *Pod Mlecima*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 16.

⁴¹Ibid. str. 20.

jezik. Nadmoć Talijana nad autohtonim Hrvatima bila je neizbježa upravo zbog talijanskog jezika koji je bio službeni jezik svih javnih poslova na Poreštini.

Društveno-ekonomski i klasni „sklad“ koji je vladao gradom polako se raspadao. Iako je prvenstveno transformacija seoske kulture prema aspektima građanske kulture izgledala kao logično rješenje, pučanstvo je sve više vodilo k moralnoj-političkoj krizi. Naime, jaz između grada i sela postajao je sve veći upravo zbog toga jer je selo vrlo sporije dolazilo do etničkih i nacionalnih promjena. „Nova velika previranja Europe ne mimoilaze ni Poreč. Godine 1797. pod čizmom Napoleona nestaje tisućljetna Venecija. Poreč nakratko dolazi pod vlast Austrije, ali je već 1805. pod francuskom upravom.“⁴²

3.3. Buđenje istarskog sela nakon pada Venecije

Napoleonova vladavina na Poreštini traje kratko vrijeme, ali ostavlja značajan trag. Grad se u to doba veoma brzo uređuje i modernizira. Grade se ceste, popločavaju ulice pa i otvaraju škole. Javljuju se novi oblici ekonomsko-društvenog života koji se najviše osjete u gradu među višom klasom, dok se stari društveni odnosi u zemljoposjedu i dalje čvrsto drže. Nakon Napoleonova pada Istra ponovo ulazi pod vlast Austrije i to kao zaostala provincija. Upravo to što postaje periferno područje jedne velike države kao što je Austrija, dovodi do brojnih anahronizama određenih dijelova. „Novo vrijeme posvuda je nametalo uspostavu robno-novčanih, tj. kapitalističkih odnosa, a kad je sredinom stoljeća napokon u Austriji ukinuto kmetstvo, za dominaciju građanske klase nad zaostalim i osiromašenim istarskim selom više nije bilo ozbiljnih zapreka.“⁴³ Jedini logični slijed koji se mogao dogoditi u dotičnoj situaciji je bio sukob. Porečka buržoazija i lokalni seljaci našli su se u odnosu koji je zbog kulturne i jezične situacije poprimio oblik i karakter nacionalne borbe. Ovaj ustup seljaka je prvi otpor ovakvog oblika koji se događao na ovim područjima i veoma je važan za povijest Poreča.

Pokret seljaka na Poreštini bio je prvenstveno spontan, no s vremenom je poprimio veće razmjere. Neki od istaknutijih ličnosti nacionalne akcije u Poreču bili su porečko-pulski

⁴²Orlić, Drago: *Poreč. Povijest; Kultura; Umjetnost; Prirodne ljepote; Turizam*. Zagreb: Turistička naklada d.o.o., 2006. str. 20.

⁴³Črnja, Zvane: *Razdoblje nacionalnih borbi*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 21.

biskup Juraj Dobrila⁴⁴ i odvjetnik Matko Laginja. Njihov cilj da se Talijanima i Hrvatima izjednače nacionalna prava uporno je nailazio na prepreke. „Istarski sukob, dakle, nije bio sukob dvaju naroda za prevlast nad određenim teritorijem, nego sukob vladajućih i eksploatiranih slojeva unutar jednog te istog društva, pa je u toku ove dramatične polarizacije interesa prijelaz iz nižeg u viši društveni sloj kroz nekoliko desetljeća u pravilu značio i prijelaz iz jedne nacionalnosti u drugu.“⁴⁵

Prema svemu izloženom može se zaključiti da je formiranje hrvatske građanske klase u Poreču bilo veoma otežano upravo zbog konstantne težnje vladajućih da se cijela Istra talijanizira, a sukladno s time i Poreč. Talijanizacija naroda nije bitno promijenila klasne odnose te je položaj Hrvata na Poreštini ostao relativno isti sa manjim variranjima na bolje ili lošije. Na Poreštini su također postojale brojne talijanske škole koje je osnivala vladajuća vlast i organizacija „*Lega nazionale*“ koja je za ulogu imala potalijančivanje. „Gotovo do početka Prvog svjetskog rata 1914. istarska šovinistička buržoazija bila je pouzdani oslonac bečkog imperijalizma u Istri.“⁴⁶

3.4. Mussolini nakon Austro-Ugarske

Nakon Prvog svjetskog rata austrijsku vlas u Istri preuzela je Italija. Iako talijanska vlast nastavlja s nekom vrstom „napretka“ i modernizacijom gradova, ovo razdoblje predstavlja jedno od najtežih razdoblja u povijesti Istre. Razdoblje u kojem glavnu riječ vodi fašizam ostavio je težak trag na narodu, posebno hrvatskom i slovenskom.

Talijanska vladavina bila je rigorozna i konkretna pa je nekad polaganu talijanizaciju zamijenila zatiranjem svega što je hrvatsko ili slovensko. Ovaj beskrupulozan teror uništavao je kulturnu tradiciju, gospodarsko bogatstvo, jezik i sve što nije bilo talijanskog porijekla. Poreština koja je bila pod brojnim vladarima sada se nalazi u situaciji čistog dokazivanja talijanske moći što prelazi sve mjere ljudskosti. Zbog provođenja totalitarne talijanske politike Poreč se našao u teškim materijalnim i financijskim prilikama. „Za talijansko-fašističke uprave stanovništvo Poreštine, kao i cijele Istre, u svakom je pogledu stagniralo. Zbog visokih poreza i drugih nameta zamirala je osnovna privredna djelatnost – poljoprivreda, osobito

⁴⁴Uporno su u krugovima svećenstva postojali prvi znakovi nacionalnog buđenja zbog gubljenja moći i nekadašnjeg bogatog statusa. Dolaskom austrijske politike tradicija hrvatskog glagoljaštva polako zamire.

⁴⁵Ibid. *Črnja* str. 23.

⁴⁶Ibid.

vinogradarstvo i stočarstvo.⁴⁷ Vladalo je opće osiromašenje naroda što je ponovo aktiviralo hrvatsko stanovništvo, pogotovo siromašnije slojeve.

3.4.1. Narodnooslobodilačka borba

Prvi tragovi narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji krenuli su već u prvoj polovici 20. stoljeća kada se stanovništvo odlučuje za oružani ustanak protiv fašista, odnosno talijanske vlade. „U svibnju 1943. na području današnje općine Poreč djeluju pedeset i tri narodnooslobodilačka odbora.“⁴⁸

Istaknute ličnosti u oružanom ustanku protiv jakih fašističkih grupa bili su Joakim Rakovac i Joše Šuran. Oboje tek puki zemljoradnici bili su među glavnim organizatorima i rukovodiocima pokreta na ovim područjima. Ustanci koje su ovi narodni heroji vodili bili su glavna prekretnica u političkom ustroju Poreštine. Napokon se mogla vidjeti aktivna i probuđena svijest potlačenih naroda koji su godinama trpili tuđu nadmoć na svojem teritoriju. Organizirani su brojni otpori, što prema fašistima, što prema njemačkim jedinicama koje su se prodirale do Istre. Bilo je to burno razdoblje s mnogo izgubljenih života u cijeloj KPH⁴⁹, ali je Poreč oslobođen i uspostavljena je narodna vlast. Zbog teških uvijeta NOO-i⁵⁰ neko su vrijeme djelovali u tajnosti, ali se ubrzo obnavljaju i sve više jačaju. Može se reći da je NOP Poreštine u ovo vrijeme stalnih promjena bio prilično organiziran. Neprijatelj je bio svijestan snage koju su ovi odbori imali te je mučio i ubijao sve aktiviste koji su bili u ikakvoj vezi sa komitetima i narodnim odborima. Tako je Jože Šuran izgubio život, a Joakim Rakovac poginuo od napada Nijemaca, no o njihovoj utjecajnosti i značaju za ova područja raspravljat će se kasnije.

Sada dolazimo do neposrednog oslobođenja Poreštine koje se odvijalo krajem Drugog svjetskog rata. Antifašistički duh je sve jači u borbi za odcjepljenje od Italije i okrutnog njemačko-talijanskog režima. „Njemačka se vojska 28. travnja povlači iz Poreča, a 29. travnja u grad ulazi Komanda mjesta sa svojom četom.“⁵¹ Istra se pripaja Hrvatskoj, odnosno Jugoslaviji, a to za Poreč znači ulazak u novu eru. U gradu počinje opći ekonomski i socijalni

⁴⁷Mikolić, Mario: *Talijanska okupacija i narodnooslobodilačka borba*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 24

⁴⁸Ibid. str. 25.

⁴⁹KPH – Komunistička partija Hrvatske

⁵⁰NOO – Narodno-oslobodilački odbor

⁵¹Ibid. *Mikolić* str. 27.

napredak koji nam više nije tako dalek, jer ipak govorimo o ne tako davnoj Jugoslaviji i sadašnjoj Hrvatskoj.

3.5. Od Jugoslavije do Domovinskog rata

Nakon što se Istra pripojila Jugoslaviji u regiji počinje razdoblje u kojem se pokušavaju ukloniti svi tragovi nekadašnje talijanizacije i fašizma. Ukida se dvojezičnost, zatvaraju se talijanske škole i Talijani se protjeruju van teritorija Istre. Preostali tragovi talijanske vlasti jedva se nadziru te stupa razdoblje socijalizma. U principu, za Poreč to razdoblje označava bolji ekonomski i socijalni položaj. U usporedbi sa fašističkim režimom, ideologija društvene jednakosti koja je predstavljala socijalizam nije se činila toliko loša. U početnom razdoblju Jugoslavije Poreč je procvao u smislu konačnog mira bez ratnih razdoblja i usmjerenja ka boljem gospodarskom razvoju – turizmu. Turizam čiji je bitniji razvoj počeo šezdesetih godina i danas predstavlja djelatnost koja je od ključne važnosti za grad. No, situacija se ubrzo mijenja za cijelu Hrvatsku.

Nakon početnog stadija priključenja Istre Jugoslaviji počinju se javljati nezadovoljstva oko uređenja (ne)ravnoopravnosti u državi. Jednakost svih naroda u Jugoslaviji bila je naznačena kao temelj odnosa, no ono što se zapravo događalo bila je velikosrpska hegemonija. Ideja besklasnog društva odavno je pala u zaborav i sve se više nadzire obilježje radikalno totalitarne jednostranačke vlasti. „Nakon smrti J.B. Tita postupno su do izražaja došle razlike između jugoslavenskih republika oko ustroja i opstanka federacije.“⁵² Osim toga, masovno se širilo nezadovoljstvo među narodom koji se suprotstavljao obnovljenoj ideologiji da se svi Srbi ujedine u teritorijalnu cjelinu. Hrvatsku se optuživalo za poticanje ustaštva. Cjelokupna situacija rezultirala je ratom poznatim pod nazivom *Domovinski rat*.

Iako se konkretno na teritoriju Istre nije vodio Domovinski rat, brojni su Istrani sudjelovali u oslobođenju Hrvatske. Rat nije direktno pogodio Poreč u smislu tragedija i šteta, ali se itekako odrazio na istarsko područje. Za vrijeme su rata Istru i Poreč naselile mnoge izbjeglice od kojih neke danas čine etnički mozaik grada. Po završetku Domovinskog rata 1995. godine na snagu stupa tranzicijsko razdoblje koje je trenutno negativno utjecalo na samo gospodarstvo, pa tako i kulturne politike, ali je zato Istra zajedno s Porečom napokon

⁵²Enciklopedija: *Domovinski rat*. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=15884> (pristupljeno 4.6.2016.)

bila slobodna. Prošle su brojne godine dok Hrvatska nije ponovo stala na svoje noge u smislu napretka, no radi se o procesu za kojeg se može reći da i danas traje.

3.6. Kulturna baština kao posljedica povijesti

Povijesne okolnosti, koje su mnogo brojnije od ovih desetak stranica, koje su se zaboravile ili za koje ljudi nisu dovoljno stari da ih prepričavaju i pamte, ostavile su dubok trag na porečku infrastrukturu, jezik, kulturu i na samo stanovništvo. Određena razdoblja i vladavine su povoljno djelovali na Poreč, dok su neki politički režimi bili manje povoljni. U svakom slučaju, bili oni povoljni ili nepovoljni za grad, ostavili su značajan trag. Kulturno nasljeđe kojim je Poreč doslovno preplavljen priča nam priču o svakom vremenskom razdoblju koje je grad prošao. Krene li se od rimskog doba pa sve do danas, mogu se vidjeti kulturna nasljeđa koja su specifična za svako političko djelovanje. Građevine su se gradile i rušile, grad se mijenjao, stanovništvo se ispreplitalo. Pri takvim promjenama jednostavno je neizbježno isticanje baštine kao sastavnog dijela povijesti.

Kulturna baština Poreča je ono što čini Poreč gradom kakav je danas, a to je grad koji poštuje vrijednost prošlosti. Nastanak grada i svakog dijela zasebno povezano je za određene društveno-ekonomske oblike. Nestankom tih oblika mijenja se samo vlast, odnosno kulturna politika, ali baština ostaje. Ona je odraz kulturno političkih povijesnih zbivanja. Bila ona materijalna ili nematerijalna kroz nju vidimo politička previranja, ustaljene tradicije i navike koje su ostale od davnina. Zato je ovaj spoj baštine i politike izrodio kulturu koja se živi i tradiciju koja se održava. Može se reći da je Poreč meka političko-kulturnog bogatstva. Zadatak je zauzeti se za kulturnu baštinu koja je ostala i povećati njezinu vrijednost jer je ona odraz ljudi i predstavljat će ih u budućnosti. Bila bi šteta da se ovom bogatstvu koje prkosi vremenu ne pridaje pažnja. Naime to bi onda značilo jednostavno smještanje starine u povijest i sektor kulture. Kulturna baština Poreča naravno nije samo puka prezentacija prošlosti već i dio kulture prostora, življenja i međuljudskih odnosa. Sva baština Poreča – od ulica, trgova, crkva, rituala itd., pripada prošlosti, sadašnjosti i budućnosti stanovništva.

4. Kulturna baština Poreča kao nasljeđe kulturne politike i političkih djelovanja

Nakon brojnih ratova, promjena vlasti, okupatora i vladara, Poreču ostaje nasljeđe prošlosti. Danas je kulturna baština ona koja reprezentira kulturnu politiku i politička djelovanja kroz godine. „Brojne su definicije baštine, ali gotovo sve uključuju i materijalnu baštinu – građevine, spomenike, artefakte, arheološka nalazišta, historijske predjele, itd., i nematerijalnu baštinu – tradicije, običaje, sjećanje, ideje, jezike, vjerovanja, itd.“⁵³ Dakle, ono što možemo odmah uočiti je to da je sama definicija kulturne baštine mnogo kompleksnija nego što izgleda, no upravo je to čini zanimljivom za proučavanje. Apstraktnost pojma kulturne baštine dopušta brojnim disciplinama da je proučavaju čime se omogućuje gledanje na kulturnu baštinu iz različitih aspekta.

Poreč je grad bogat kulturnom baštinom, bilo materijalnom ili nematerijalnom i to ga čini velikim prijenosnikom značenja. Vrijednosti i značenja kulturne baštine koje danas mogu biti različitog karaktera nekad su označavale puko postojanje u vremenu nastanka. „U odnosu na druga područja kulture, kulturna baština je u povlaštenom položaju, zato što znanstveno-istraživačke spoznaje izravno utječu na administrativne odluke putem sustava zaštite kulturne baštine koji provodi Ministarstvo kulture.“⁵⁴ Tijelo koje igra glavnu ulogu u rukovođenju i isticanju važnosti kulturne baštine. Usprkost ovim odnosima koji pokrivaju vrlo široko područje, ne smije se zaboraviti na kulturnu politiku koja reflektira političke ideologije za koje se može reći da su pozadinski i isto veoma bitni rukovodioci u praksi očuvanja kulturnih dobara. Zapravo se radi o jednom lančanom sustavu reakcija i protureakcija koje su rezultat odnosa povijesti, kulturne politike i političke ideologije. Kako se politička ideologija mijenja u državi tako se mijenja i stav prema kulturnim dobrima, pogotovo onim koji reprezentiraju određenu vladavinu. Iz koje god perspektive gledamo ne možemo ne primijetiti da je politički život vrlo utjecajan na kulturu pa tako i na kulturnu baštinu.

Nakon oslobođenja od Talijana i Nijemaca, Poreč se postepeno formira kao turistički grad. Sukladno s time socijalistička vlast ne želi dopustiti prikazivanje nekih simbola i rituala koji odskaču od novonastalih političkih uvijeta. Iako se povijest ne može mijenjati, težilo se tome da se pomoću kulturne politike kulturna baština ili neutralizira, ili bude proizvodnja

⁵³Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013. str. 77.

⁵⁴Ibid. str. 101.

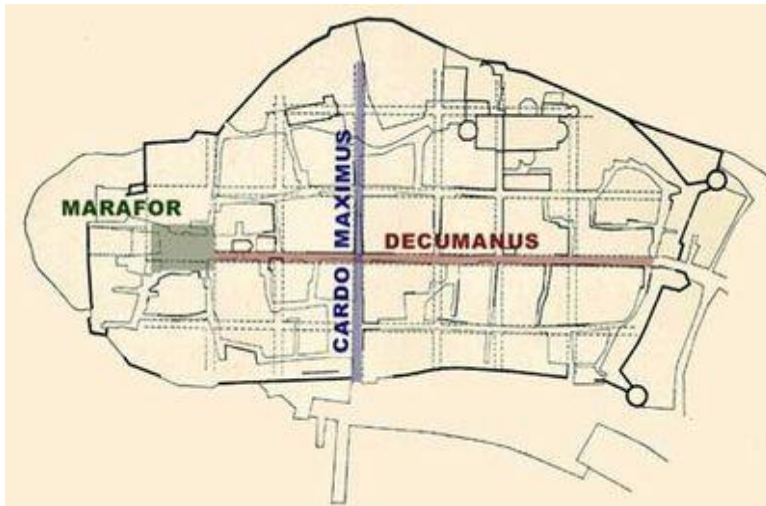
nove povijesti. Kulturna politika je aktivno djelovala u smislu selekcioniranja kulturnih dobara koji bi bili pogodni za prezentaciju jednog utjecajnog grada kao što je Poreč. Reprerentacija se svela na prikazivanje prošlosti koja je dovoljno davna da ne probudi kritična politička pitanja i na događaje koji označuju svrgavanje jednog političkog sustava drugim, odnosno socijalističkim. Nevezano uz turizam, ovaj je sklad kulturne baštine funkcionirao kroz vrijeme Jugoslavije pa sve do danas. On je ujedno i prikaz funkcioniranja stanovnika kroz promjene koje su ih zadesile, bile dobre ili loše. Na kraju svega, ono što vidimo u Poreču je da se njeguje i ističe kulturna baština rimskog i mletačkog doba isto kao i kulturna ostavština antifašističkih razdoblja. Prema Supeku to bi također značilo da se pokušava oživjeti grad kao kolektivna stvarnost više razdoblja. Prije svega govori o rehabilitaciji i valorizaciji prostora, ponovnoj afirmaciji povijesnih centara kao privilegiranih mjesta identifikacije građana, borbi protiv segregacije i monofunkcionalnosti, reaktiviranje urbanih slika koje su u zaboravu i oživljavanju lokalne demokracije.⁵⁵ Nadasve, radi se o svemu što Poreč kao grad predstavlja jer se podiže na povijesnim temeljima koji se isprepliću suvremenim urbanim pojavama. Poreč cijeni i njeguje kulturnu baštinu koja mu je ostavljena, a na građanima je da se identificiraju s njom i da se poveća valorizacija baštine kako ona ne bi pala u zaborav. Zato su sama „mjesta u prostornom smislu redovno i mjesta sjećanja, a veza između prošlosti i sadašnjosti najsnažnija je kada je mjesto sjećanja povijesna lokacija sa materijalnim ostacima iz prošlosti.“⁵⁶ Stoga se kreće s materijalnom kulturnom baštinom koje u gradu ima napretek.

⁵⁵Supek, Rudi: *Grad po mjeri čovjeka. S gledišta kulturne antropologije*. Zagreb: Naprijed, 1987. str. 91.

⁵⁶Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 31.

4.1. Temelji grada i kulturna politika neutralne materijalne baštine

Krene li se od samog početka, mora se prvotno vratiti u rimsko doba kada je Poreč bio rimska luka i to rimski vojni logor. Grad se formirao po ondašnjim standardima graditeljstva koji se vide sve do danas. Poznate antičke ulice čiji su nazivi ostali u optičaju kroz vijekove svakako možemo svrstati pod materijalnu kulturnu baštinu.

Slika 1: Karta grada Poreča s označenim antičkim ulicama i forumom

i okomite sektore grada. Središnja ulica bila je namijenjena spajanju početka i kraja poluotoka na kojem je bilo svetište, a presjeca je Cardio Maximus u smjeru sjever-jug.

Slika 2: Mjesto gdje se ulice Decumanus i Cardio Maximus presjecaju

Decumanus maximus završava forumom, odnosno današnjim Trgom Marafor koji je relativno kvadratnog oblika. Iako su neke zgrade sačuvane veći dio foruma uništen je tijekom bombardiranja u Drugom svjetskom ratu.

Slika 3: Trg Marafor – nekadašnji rimski forum

Danas trg nema neku posebnu ulogu osim onu kulturno-turističku. Zimi trg biva prazan kao na slici, no ljeti je ipak malo življa situacija. Kao dio kulturne baštine uvijek je ostao istaknut kao trg bitan za rimsko razdoblje.

Nadasve, kulturna politika socijalističkog razdoblja

smatrala je ovaj trg neutralnom baštinom u smislu – ne suprotstavljenom njihovoj političkoj ideologiji. Zato se naziv ovog trga, kao i nazivi glavnih antičkih ulica u gradu nikad nije mijenjao i ostao izvoran od davnina.

Nedaleko od foruma, odnosno na samom kraju polutoka smješten je Rimski hram koji datira skroz u 1. stoljeće nove ere. Zapravo se radi o ostacima rimskog hrama, poznatog još kao Veliki hram. „Veliki hram, pored onog u Ninu, bio je jedan od najvećih antičkih hramova na obali Jadranskog mora. Njegov jednostavni ukras ide u red klasičnih stilizacija spomenika na istočnoj obali Jadrana (Solin, Zadar, Pula i Trst).“⁵⁷ Iznimno je važan za cijelu kulturnu baštinu Poreča, kao i antičke ulice jer predstavlja relativan

Slika 4: Ostaci Rimskog hrama iz 1.stoljeća

početak postojanja grada i njegovu vrijednost. Možda ova mjesta ne pobuđuju sjećanja na prošlost jer su nastala mnogo prije našeg rođenja, ali njihovo postojanje za vrijeme trajanja sadašnjeg življenja pobuđuje jednu vrstu identifikacije s njima. Kulturna baština kao što je ova iz rimskog doba označuje Poreč kao grad od davnina koji se

⁵⁷Šonje, Ante: *Prije Romanike*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč*. Žminj: Čakavski sabor, 1975. str. 28.

nadograđivao na te vrijednosti, ali u suštini ostao isti. Svaka kulturna politika i politički događaji koji su se odvijali nakon rimskog doba suživjeli su s tim građevinama kao što i mi danas suživimo s njima.

Slika 5: Sjeverna obrambena kula koja se nalazi uz uvalu Peškera (1473.)

Kada se malo odmakne od rimskog doba i tadašnjeg mirnog razdoblja, dolazi se u ona burnija razdoblja političkih previranja. Tome svjedoče brojne građevine grada, a veoma zanimljive su tri obrambene kule. Tri obrambene kule sagrađene su u doba proviranja Turaka, a danas čine virtualnu granicu starog dijela grada s onim novije nastalim. Povučte li se ravna linija od Sjeverne kule do Okrugle kule jasno se vidi

imaginarni „početak“ stare jezgre Poreča i poluotoka na kojem se grad nalazi. Kule su u svojevrsno vrijeme predstavljale obrambeni „zid“ s kopna i obje strane obale, a danas su kulturna baština vrijedna spomena.

Sjeverna obrambena kula je okrugla i nalazi se uz uvalu Peškera na sjeveroistočnoj strani stare jezgre grada. Podignuta je u vrijeme mletačke vladavine u 15. st. što je i naznačeno na samoj kuli. Dio je sjevernih gradskih bedema koji se nastavljaju skroz uz šetnicu sjevernom stranom grada do samog vrha poluotoka. Ove zidine su nekad predstavljale obrambeni štit od prodora sa sjevernog dijela mora, a danas predstavljaju lijep prostor razgledavanja i sjećanja na opasnosti koje su nekad prijetile Poreču.

Druga veoma bitna kula nalazi se na samom početku Dekumanove ulice. Radi se o Peterokutnoj kuli koja je u vrijeme svojeg nastanka predstavljala zajedno s kopnenim vratima ulaz u grad. „Nasuprot Peterokutnoj kuli nalazila se još jedna četvrtasta kula. Zajedno s gradskim vratima srušena je u 19. stoljeću, nakon što je izgubila svoju višestoljetnu obrambenu funkciju.“⁵⁸ Danas se u Peterokutnoj kuli nalazi restoran, što možda i nije najbolje rješenje za kulturnu baštinu

Slika 6: Peterokutna kula na samom početku Decumanus ulice (1474.)

⁵⁸Zavičajni muzej Poreštine: *Peterokutna kula*. Dostupno na: www.muzejporec.hr (pristupljeno 12.2.2016.)

kao što je ova, no kulturna politika koja je djelovala nakon Drugog svjetskog rata usmjerila se velikim dijelom prema turizmu pa je ovaj ishod i logičan. Čak je i sama ravnateljica Zavičajnog muzeja Poreštine, Elena Uljančić Vekić, potvrdila kako je „*Pučko otvoreno učilište, u to vrijeme Narodno sveučilište u čijem je sastavu bio Muzej, odobrilo ugostiteljsku namjenu Peterokutne kule.*“⁵⁹ Naravno, u ovoj odluci sudjelovao je još jedan bitan akter kulturne politike, a to je tada nadležni Konzervatorski ured. Radi se samo o jednom klasičnom primjeru očuvanja kulturne baštine kao ekonomskog resursa. Stoga, u ovom slučaju kultura baština ima prvenstveno ekonomsku vrijednost, zatim kulturnu.

Slika 7: Okrogla kula na Narodnom trgu (1474.)

Veoma slična situacija nalazi se i u posljednjoj kuli. Okrugla kula koja se nalazi na jugoistočnom dijelu stare jezgre Poreča, današnjem Narodnom trgu, također je bila namijenjena za kontrolu prilaza neprijatelja s mora i kopna. Izgrađena je u mletačko doba zajedno sa zadnjom obnovom zidina. Danas se u kuli nalazi kafić čija se terasa prostire na samom vrhu kule. Prema riječima ravnateljice Muzeja, u čijoj je nadležnosti dotično kulturno dobro, ovaj ugostiteljski objekt je navodno „*odobrio sam Grad Poreč već šezdesetih godina za vrijeme Jugoslavije.*“⁶⁰ Kulturna politika Jugoslavije, kao i kulturna politika današnje Hrvatske, podržava i održava ovaj pristup prema kulturnoj baštini. Očito je da je usmjerenje kulturne baštine prema većoj ekonomskoj vrijednosti puno jače nego usmjerenje ka kulturnoj vrijednosti. Razlog tome je sigurno održivi razvoj kulturne baštine koji ovisi o ekonomskoj uporabi dobra.

Kao što se već napomenulo, kulturna politika novonastalog režima uspostavljenog nakon Drugog svjetskog rata usmjerila se pozitivno na neutralne spomenike i materijalnu kulturnu baštinu kao reprezentativnu za grad. Među takvom kulturnom baštinom nalazi se Romanička kuća i Kuća dva sveca koje su danas u vlasništvu Zavičajnog muzeja Poreštine.⁶¹ Obje kuće su građene romaničkim stilom, no isto tako i preuređivane tijekom godina.

⁵⁹Izvor: Intervju s ravnateljicom Zavičajnog muzeja Poreštine, Elenom Uljančić Vekić, 7.6.2016.

⁶⁰Ibid.

⁶¹Ibid.

Prvenstveno, ako se fokusira na Romaničku kuću, vidjeti će se jedan od rijetkih primjera romaničke arhitekture u Dekumanovoj ulici. Radi se o zasebnoj kući u blizini starog foruma. Veoma je upečatljivog izgleda i datira skroz u 13. stoljeće. Na kući su se odvijale brojne restauracije tijekom godina, ali ona je u suštini zadržala svoj izvorni oblik. „Do Drugog svjetskog rata građevina je bila u sklopu stambenog bloka koji je uništen bombardiranjem i nije kasnije obnovljen, te danas Romanička kuća stoji kao samostalan objekt.“⁶²

Slika 8: Romanička kuća

Druga kuća romaničkog stila, Kuća dva sveca, smještena je u Ulici svetog Maura, a ime je dobila upravo zbog svog izgleda. Naime, na samom zidu kuće nalaze se dva sveca. Razna su nagađanja vezana za ovu kuću upravo zbog sveca koji se povezuju s nekadašnjim samostanom koji se tamo nalazio, no zbog nedostataka informacija nije službeno određeno značenje.

Nakon Drugog svjetskog rata u kući se kratko vrijeme nalazio lapidarij, no on je ubrzo premješten u glavni muzej, odnosno palaču Sinčić. Žalosno je to što kuća trenutno izgleda veoma oronulo i neodržavano iznutra, jer se konkretno kroz prozor vide nabacane stvari po prostoriji. Povezano sa stanjem, još je čudnije upravo to što je na kući postavljena ploča

Slika 9: Kuća dva sveca izgrađena u 15. stoljeću

Ministarstva kulture Republike Hrvatske, a sama se kuća, kao što je naglasila Elena Uljančić Vekić, nalazi u vlasništvu Zavičajnog muzeja Poreštine. Kulturna politika koja je u svakom slučaju prvenstveno usmjerena prema očuvanju i zaštiti kulturne baštine, ovaj put je malo zakazala.

Slika 10: Ploča u lučnom ulazu Kuće dva sveca

Već sada, na samom početku prikazivanja kulturne baštine u Poreču vidi se kako je kulturna politika više usmjerena na onu baštinu koja je u prvom planu. Kad se kaže „u prvom planu“, misli se bukvalno na građevine koje se više

⁶²Zavičajni muzej Poreštine: *Romanička kuća*. Dostupno na: www.muzejporec.hr (pristupljeno 12.2.2016.)

razgledavaju jer nisu zabačene. Ovdje se cijela problematika usmjerava naravno na ekonomsku vrijednost kulturne baštine. Kulturna baština koja pridonosi boljem ekonomskom stanju u Poreču uvijek je više mamila pažnju upravi grada, dok se ostala zanemarivala. Iako je Kuća dva sveca poznato kulturno dobro Poreča, nije na prometnom mjestu i tu se javlja problem koji se jasno uviđa. Kulturna i ekonomska vrijednost kulturne baštine trebale bi se ispreplitati i nadopunjavati, a ne isključivati kao u ovom slučaju.

Slika 11: Palača Sinčić – Zavičajni muzej Poreštine

ravnateljicom Muzeja, Elenom Uljančić Vekić saznaje se kako je sam „*Muzej vlasnik brojnih nekretnina koje su registrirane kao kulturno dobro i shodno tome imaju vlasnika.*“⁶⁴ Također, kao jedan od glavnih aktera kulturne politike u Poreču ima velike ovlasti u donošenju važnih odluka kao što je npr. upravljanje s materijalnom i nematerijalnom baštinom grada. Muzej je, kao što je već i napomenuto, odobrio brojne ugostiteljske objekte unutar stare jezgre Poreča zajedno s Konzervatorskim uredom u Puli. Iako ravnateljica napominje kako „*političke ideologije ne utječu na rad Muzeja te da je ona slobodna u promicanju spoznaja svoje*

U cijeloj situaciji neizbježno je istaknuti Zavičajni muzej Poreštine koji je stup predstavljanja bogatog kulturno-povijesnog nasljeđa grada. Osim što je jedan od glavnih aktera kulturne politike u gradu, on se i sam predstavlja kao kulturna baština. „Najstariji muzej u Istri, osnovan 1884.g., od 1952. g. smješten je u baroknoj palači obitelji Sinčić iz 18. st.“⁶³ Nalazi se u samom centru grada, i to u Dekumanovoj ulici. Nakon Drugog svjetskog rata zvao se Gradski muzej za umjetnost i povijest, no već 1945. godine je preimenovan. Muzej sam po sebi ima klasično poslanje kao i sve kulturne ustanove u gradu, a to je očuvanje i valorizacija materijalne i nematerijalne kulturne baštine. U intervjuu s trenutnom

⁶³Muzejski dokumentacijski centar: *Zavičajni muzej Poreštine*. Dostupno na: www.mdc.hr (pristupljeno 12.2.2016.)

⁶⁴Izvor: Intervju s ravnateljicom Zavičajnog muzeja Poreštine, Elenom Uljančić Vekić, 7.6.2016.

*struke*⁶⁵, mora se suprotstaviti takvom viđenju. Kulturna politika je protkana političkim ideologijama, i to što ona trenutno ne utječe negativno na rad Muzeja, u smislu da ga ograničuje, ne znači da nema doticaja s njim. Zavičajni muzej Poreštine je akter kulturne politike u gradu, kulturna politika je nosioc određenih političkih ideologija i samim time oni se nalaze u neraskidivoj vezi.

4.2. Komemoracija antifašizma

Odmakne li se od kulturne baštine Poreča koja isijava davnu prošlost, dolazi se do one kulturne baštine koja je bliža današnjem vremenu. Dakle, ako se ne govori o Rimljanima, Mlecima ili nekim drugim narodima koji su djelovali na teritoriju Poreča onda je jedino logično da se fokusira na doba antifašizma. Antifašističko razdoblje je uveliko označilo Poreč i ostavilo pečat na gradu kao i na cijeloj državi, a njegova komemoracija jedno je od temeljnih djelovanja kulturne politike u Istri. Grad Poreč se može pohvaliti mnogim kulturno-političkim obilježjima koja reprezentiraju određenu simboliku ovog razdoblja. Prošlost, koja je relativno davna ako se uspoređuje s Domovinskim ratom koji je tek vruće žarište naroda, ipak je još uvijek dovoljno prisutna u životima građana. Kulturna baština Poreča koja nosi vrijednosti i značenja antifašizma predstavlja jedno bogatstvo koje Poreč njeguje i koje je za grad bitno. „Simbolička vrijednost kulturne baštine odnosi se na njezinu ulogu kao spremišta i prijenosnika značenja, zapravo na mjeru u kojoj ona utjelovljuje određena značenja i vrijednosti koje mogu imati različit karakter (socijalni, politički, religijski i dr.).“⁶⁶ Kada se govori o antifašističkim obilježjima Poreča, onda se definitivno misli na ona kulturno-društvenog i političkog značenja. Ova tri segmenta jednostavno je nemoguće u potpunosti razdvojiti jedno od drugog i sagledavati ih kao takve jer se povijesno nadopunjuju. Ističući u Poreču takvu vrstu simbola, indirektno se poručuje da grad njeguje vezu između prošlosti i sadašnjosti. Bili ti simboli materijalni ili nematerijalni, bitno je da ih se primjećuje kako bi ih se znalo vrednovati i u budućnosti, no „simboli i rituali, pogotovo oni politički, mogu biti uronjeni u životnu rutinu pa ih sudionik i ne osjeća kao simbole i rituale nego kao svakodnevne pojave lišene nekog posebnog smisla ili značenja.“⁶⁷ Zato je potrebno izaći iz

⁶⁵Ibid.

⁶⁶Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013. str. 80.

⁶⁷Rihtman-Auguštin, Dunja: *Ulice moga grada. Antropologija domaćeg terena*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2000. str. 12.

granica svakodnevnosti i pružiti priliku takvim simbolima da se javno izraze, u smislu da ih se primjeti. Nije li upravo tome jugoslavenski režim težio?

Iako se današnje vrijeme poprilično odmaklo od socijalističke vlasti, partizana i NOB-a, mnoga obilježja toga doba i dalje žive. Brojni su spomenici koji danas predstavljaju materijalnu kulturnu baštinu grada proizašli upravo iz tog razdoblja te danas sačinjavaju Poreč. „Osobitost socijalizma na našem prostoru bila je ta što su se svake godine na mjerodavnom mjestu na jugoslavenskoj razini sastavljali programi proslava partizanskih i *revolucionarnih* obljetnica.“⁶⁸ Sukladno s time podizali su se i spomenici partizanskim herojima. Podizanje takvih spomen-obilježja nije zaobišlo ni grad Poreč koji se danas može pohvaliti s nekoliko spomenika koji ukazuju na povijest NOB-a.

4.2.1. Čuvari političkih i društvenih vrijednosti

Jedan od važnijih spomenika u Poreču je svakako kip Joakima Rakovca. Postavljen u središtu istoimenoga trga, predstavlja sve ono za što su se istarski seljaci nekada borili. Iako se danas vode brojne polemike vezane uz Joakima Rakovca (kao npr. da je bio njemački špijun), on je bio i ostao jedan od najznačajnijih povijesnih ličnosti u Istri. Kao što je već

Slika 12: Kip Joakima Rakovca na Trgu Joakima Rakovca

spomenuto u prijašnjem tekstu, Joakim Rakovac je bio osnivač Narodnooslobodilačkog odbora na Poreštini, a ubrzo je postao i predsjednikom NOO-a za Istru. Sudjeluje u ključnim odlukama kojima bi se Istra osamostalila od Italije i sjedinila s Hrvatskom u Jugoslaviji. Njegovo djelovanje je svakako prijalo socijalističkom režimu budući da je to značilo pripajanje Istre njihovoj političkoj ideologiji. Rezultat ovog zadovoljstva zapečaćen je 1952. godine kada je proglašen narodnim herojem. Kip Rakovca u Poreču predstavlja početak vrednovanja antifašističkih postupaka, a potvrđuje se svake godine na Dan

⁶⁸Ibid. str. 18.

obilježavanja antifašističke borbe i to 22. lipnja. komemoracijskom svetkovinom.

Njegov lik je za mnoge u Poreču više od narodnog heroja. On je za Udrugu antifašističkih boraca Poreštine ideologija za koju su se borili. Oslobođenje Istre od okupatora i represije Talijana i Nijemaca bilo je tada glavno djelovanje, makar to značilo pripajanje drugoj vrsti „okupacije“ u kojoj Hrvatska također nije primarna stavka. Zato se kip Joakima Rakovca može gledati iz više aspekta, ali glavno je to da je on materijalna kulturna baština koja je nosioc političkog simbola u prostoru čije je značenje određeno iz centra društvene moći. „Državno poticano pamćenje nacionalne prošlosti tradicionalno je željelo potvrditi pravednost rađanja nacije, pa čak i njezinu božansku izabranost.“⁶⁹ Antifašistički simboli u Poreču postoje samo iz razloga jer je socijalistički režim nakon Drugog svjetskog rata dao zeleno svjetlo ovakvoj vrsti označavanja prostora. Kulturna baština koja je neutralna i kulturna baština koja predstavlja jugoslavenski režim bila je i više nego dobrodošla u narednim godinama. „Komemoracija osoba imenovanjem javnih prostora ili ustanova, te podizanjem spomeničkih obilježja, ne služi samo prigodnom održavanju sjećanja na te pojedince, već su i sredstvo konstrukcije identiteta stanovništva na tako označenom prostoru.“⁷⁰ Time je Jugoslavija zaokupila cijelo područje Poreštine i Istre stvarajući jednu vrstu novog totalitarizma koji se u datom trenutku činio kao pozitivan start za hrvatski narod. Kulturna politika toga doba je bila centralistička i veoma ograničena. Poslanje kulturne politike u Poreču za vrijeme socijalizma bilo je određeno iz centra moći. Nitko nije mogao pretpostaviti kako će se situacija dalje odvijati, a Joakim Rakovac je uzet kao produžetak jednog moćnog centra koji je naizgled djelovao kao spas. Njegov kip u suštini nije trebao predstavljati to što predstavlja danas, a to je narodnog heroja, osvještenog seljaka Istre, kulturnu baštinu, nego je trebao biti podsjetnik kako je socijalistički režim nešto za što bi trebali biti zahvalni. Joakim Rakovac, odnosno njegov kip, je za vrijeme Jugoslavije prije svega bio jedna vrsta ideološkog znaka iza kojeg je stajao Tito i cijela socijalistička praksa Jugoslavije. Prihvaćajući kip Joakima Rakovca na centru istoimenog trga onda je značilo odobravanje i prihvatanje Jugoslavije kao jedine vrijednosne koncepcije. Danas je situacija nešto drugačija. Kulturna politika je usmjerena širim vidicima, a kip Joakima Jakovca je kulturna baština koja osvješćuje i podsjeća na teška vremena koje je Poreština prolazila kako bi se pripojila Hrvatskoj. Kao što i sam Jan Assmann u svom tekstu govori o mogućnosti rekonstrukcije pamćenja, tako se i u ovom slučaju dogodila rekonstrukcija značenja. Značenje

⁶⁹Young, James: *Tekstura sjećanja*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 200.

⁷⁰Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 62.

se može rekonstruirati ukoliko „pamćenje također djeluje rekonstrukcijski. Prošlost se neprestano reorganizira kroz promjenjivi relacijski okvir sadašnjosti što se kreće unaprijed.“⁷¹ U tom smislu, simbolika i značaj kipa Joakima Rakova u doba Jugoslavije je nešto sasvim drugo od onog što on predstavlja danas.

Slika 13: Spomenik Jože Šurana u Višnjanu

hrvatskom preporodu koji bi njihov narod povratio u neka bolja vremena o kojima su maštali. Narodnim herojem je proglašen 20. prosinca 1951. godine.⁷² Njegovo djelovanje na Poreštini je cijenjeno, pogotovo u Višnjanu gdje se nalazi spomenik u njegovu čast i manji spomen park na mjestu gdje je bio pogubljen.

Narodni heroji kao što su Joakim Rakovac i Jože Šuran svakako su zaslužno proglašeni herojima, no upitan je povod tadašnje države i njezine kulturne politike za ovakvim postupkom. Nakon što se Istra pripojila Jugoslaviji, djelovanja i povijest brojnih aktivista modificirani su prema tadašnjim političkim potrebama. Socijalističkom režimu je bilo potrebno da postoje lokalni podsjetnici koji će ukazivati kako je teško bilo ostvariti „slobodu“ koju posjeduju u Jugoslaviji. Kako ne bi dolazilo do razilaženja u njihovom apsolutnom cilju, narodni heroji su tada postojali kao nositelji značenja. Značenje koje su u to vrijeme posjedovali narodni heroji i njihovi kipovi su prikaz moći koja je dolazila iz centralne jedinice – Beograda, i bila usmjerena prema kulturnoj politici. Tako je sam poticaj i održavanje ovakvih nositelja značenja prvenstveno ovisio (i ovisi) o političkoj ideologiji koju kulturna politika reprezentira. Osim muškaraca, važni nositelji značenja bile su i žene te je nezaobilazno spomenuti Anu Guštin koja je također pridonijela borbi protiv fašizma. Iako nije

⁷¹Assmann, Jan: *Kultura sjećanja*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 57.

⁷²Narodni heroji Jugoslavije: *Jože Šuran Josip*. Dostupno na: <http://www.znaci.net/00001/10.htm> (pristupljeno 15.2.2016.)

proglašena narodnom heroinom, poznata je po tome što je bila „organizatorica Narodno oslobodilačkog pokreta žena u Žbandaju koji je djelovao sve do Kaštelira i Višnjana.“⁷³ Spomenik u njezinu čast nalazi se u selu Radmani koje spada pod Poreč, a na njega se polaže vijenac svake godine 28. travnja kada je ujedno i Dan oslobođenja i Dan grada Poreča. Iz priloženog se može razaznati kako su spomenici i kipovi antifašističkog karaktera veoma bitni gradu, ili u krajnjem slučaju određenim udrugama. Takva kulturna baština proizašla je iz dvojakog djelovanja kulturne politike i političkih ideologija. Prvo djelovanje se odnosi na orijentaciju prema ranijim razdobljima i to u smislu očuvanja postojeće kulturne baštine, a drugo djelovanje se odnosi na stvaranje kulturne baštine koja je komunističkog aspekta kao ova na koju smo upravo ukazali.

U Poreču su najčešći spomenici oni koji predstavljaju antifašističko razdoblje, no ima i onih koji su odvojeni od tog razdoblja kao što je kip Jurja Dobrile. Njegova ličnost možda nije strogo političke naravi, no bitna je za Poreč. Juraj Dobrila borio se za izjednačavanje prava Hrvata te je sukladno tome i preporoditelj istarskih Hrvata. U svakom slučaju veoma je bitan kada se govori o oslobođenju naroda od vlasti koja je djelovala na tom području za vrijeme njegova života.

Kao što se može primjetiti, ova materijalna baština kao nosioc značenja od velikog je značaja za Poreč i njegove stanovnike. Bitnost tih spomenika za grad vidi

se i u ponašanju prema njima od strane političkog sastava grada. Svake godine se posjećuju na bitnije svetkovine i samim time ne zaboravljaju. U neku ruku može ih se nazvati mjestima sjećanja koja su „u isti mah materijalna, simbolička i funkcionalna.“⁷⁴ Oni su prikaz početka jedne vlasti u prošlom stoljeću te preko njih vidimo što je takva vlast štovala i što je bilo

Slika 14: Kip Jurja Dobrile - preporoditelja istarskih Hrvata

⁷³Regional Express: *Položen vijenac na spomenik Ane Guštin*. Dostupno na: <http://www.regionalexpress.hr/site/more/poloen-vijenac-na-spomenik-ane-gustin> (pristupljeno 29.4.2016.)

⁷⁴Nora, Pierre: *Između Pamćenja i historije. Problematika mjesta*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 36.

politički prihvatljivo za njihov režim. Zato se ova mjesta sjećanja mogu nazvati i mjestima politike, jer ona obilježavaju početak komunističkog režima i njegovu važnost za povijest Hrvatske. Samim time se nadovezuju na lančana događanja koja su se zbivala u vrijeme Jugoslavije. Danas donose vrijeme slobodne države u kojoj se sjećanje na antifašističko razdoblje vezuje više za oslobođenje hrvatskog naroda, a ne za komunistički režim što je zapravo i prirodan tijek razmišljanja s obzirom na povijest.

5. Eufrazijeva bazilika – nekadašnji trn u oku Jugoslavije, današnji simbol Poreča

Slika 15: Unutrašnjost Eufrazijeve bazilike

Eufrazijeva bazilika izgrađena je na temeljima starokršćanske crkve za vrijeme biskupa Eufrazija i cara Justinijana u 6. stoljeću. Njezini ostaci sežu skroz u antičko doba kada je ona bila tajna crkvice, dok je danas svjetski poznata baština. Vrijednost Eufrazijeve bazilike za Poreč je nenadmašiva te se može reći kako za grad nema važnije kulturne baštine. Osim toga što nosi titulu najprestižnije materijalne kulturne baštine u Istri, riječ je o kulturno-

povijesnom spomeniku koji je svrstan na Popis svjetske baštine UNESCO-a 1997. godine, što je automatski čini i kulturnim dobrom Hrvatske. „Upravo je razdoblje njezine gradnje jedan od glavnih razloga njezine vrijednosti jer iz tog ranog razdoblja kršćanske povijesti gotovo da nema posve očuvanih spomenika. Jedinstvena je i po svom posebnom stilu gradnje kao sjajan primjer ranobizantske umjetnosti 6. stoljeća.“⁷⁵ Prema svemu navedenom, vidi se kako je Eufrazijeva bazilika pravo kulturno bogatstvo grada, no na takav se način nije uvijek razmišljalo.

Kulturne politike jugoslavenskog razdoblja nisu se odnosile prema Eufrazijevoj bazilici onako kako je to ona zaslužila. Razlog tome je jednostavan, a pronalazi se u Katoličkoj crkvi. Eufrazijeva bazilika je predstavljala stup vjere i Katoličke crkve u Poreču,

⁷⁵Bulić, Niko: *Čudesna kulturna baština*. Zagreb: Hrvatska turistička zajednica, 2010. str. 9.

ali i okolici. Osim puke kulturne baštine, ona je predstavljala moć koju je Crkva imala na tim područjima. „Komunistički režim, osim što je optuživao Katoličku crkvu za suradnju s ustaškim režimom, nije se mogao pomiriti s time da u zemlji postoji jedna tako brojna i snažna, te osim vjerski i nacionalno angažirana organizacija, koja nije pod njegovim nadzorom.“⁷⁶ Negodovanja o tadašnjem stanju i odnosu između ovo dvoje nositelja moći bilo je obostrano. Katolička crkva nije preferirala političke ideologije na kojima se temeljilo doba socijalizma, a samim time nije preferirala ni kulturnu politiku koja se sprovodila. Komunistički, odnosno socijalistički režim sprovodio je ateističku ideologiju koja je u principu bila i jedan oblik temeljnog političkog djelovanja. Poreč se još jednom nalazio na poprištu sukoba između Crkve i države, odnosno Crkve i politike.

Ova zbivanja su naravno uveliko utjecala na sam odnos kulturne politike prema Eufrazijevoj bazilici. Bazilika je bila prepuštena sama sebi. Kulturna politika je činila vrlo malo, pa skoro i ništa za Eufrazijanu. Potpuno su je usmjerili prema turizmu jer je tako pridonosila ekonomskom napretku, dok se onaj duhovni smisao Eufrazijeve bazilike gubio. Osim toga, netrepeljivost između političkog vrha i Crkve u to doba se najviše odrazila na stanovništvo. „Naime, program KPJ predviđao je odvajanje crkve od države i škole od crkve, pljenidbu crkvene imovine, te postupnu eliminaciju crkve iz političkog života.“⁷⁷ Brojnim vjernicima Poreča ovo postupanje nije odgovaralo. Prvenstveno, taj čin se suprotstavljao njihovom identitetu koji je stoljećima bio protkan vjerom, a zatim se suprotstavljao najvećem kulturnom blagu u gradu, a to je Eufrazijeva bazilika. Prema riječima jedne sugovornice „za vrijeme Jugoslavije u Crkvu se išlo ili potajno i u strahu, ili se uopće nije išlo. Većina nas nije bila oženjena u Crkvi pa nismo mogli krstiti ni djecu. Prvu kćer sam iznimno tajno krstila u Crkvi, samo zato jer sam obećala svećeniku da ću doći sa suprugom i sklopiti crkveni brak. Kako u tadašnje vrijeme tako nešto nismo mogli napraviti zbog političkih pitanja u gradu, drugu kćer koju smo dobili svećenici nisu htjeli krstiti. Oduvijek smo bili vjernici, no za vrijeme Jugoslavije se ulazilo u komunističke vode kako bi se dobio posao, a samim time se odstupalo od Crkve. Bila je to komplicirana situacija u kojoj se moralo birati između nekih principijelnih načela i potrebama za život, odnosno poslom.“⁷⁸ Vjerski identitet u Poreču je

⁷⁶Despot, Zvonimir: *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj, ili kako je proganjana Crkva od 1945. do 1980.* Dostupno na: <http://blog.vecernji.hr/zvonimir-despot/katolicka-crkva-u-komunistickoj-hrvatskoj-ili-kako-je-proganjana-crkva-od-1945-do-1980-1068> (pristupljeno 15.5.2016.)

⁷⁷Hrvatska povijest: *Povjesničar Miroslav Akmadža: Uzroci nepovjerenja između Katoličke crkve i komunističkog režima u Jugoslaviji.* Dostupno na: <http://hrvatska-povijest-biblioteka.blogspot.hr/2013/06/povjesnicar-miroslav-akmadza-uzroci.html> (pristupljeno 15.5.2016.)

⁷⁸ Izvor: Otvoreni tip intervjua/razgovor sa skupinom štitenika Doma za starije i nemoćne osobe u Poreču. 19.3.2016., vodila autorica

bio zataškivan, a djelovanje vjerske zajednice striktno određeno aktualnom politikom. Vjera je u to doba imala etiketu tabu teme, a bilo kakva djelovanja prema Eufrazijevoj bazilici mogla su kobno završiti za stanovnike grada. Stanovništvo toga doba se prisjeća kako je „*Eufrazijeva bazilika u Jugoslaviji imala puno veću turističku funkciju nego onu vjersku. Onaj koji je bio povezan s komunistima, a mnogi su bili primorani upuštati se u takvu politiku iz financijskih razloga, nije se smio povezati sa Crkvom. Posljedice povezivanja s Crkvom rezultirali su mogućim davanjem otkaza na poslovima. Ova situacija se postepeno počela mijenjati tek 80-tih godina.*“⁷⁹ Cjelokupna situacija nije povoljno rezultirala za kulturnu baštinu kao što je Eufrazijeva bazilika. Kulturne politike Poreča nisu ulagale u očuvanje ni održavanje Eufrazijeve bazilike sve do 90-tih godina. Građani se sjećaju da su 90-tih godina bili svjedoci prvih konkretnijih restauratorskih radova na Eufrazijevoj bazilici, što dokazuje i otvorenje Konzervatorskog ureda u Poreču 1994. godine, upravo iz tog razloga. Do onda je Eufrazijana imala više turističkih posjetitelja, nego pravih vjernika. Ipak je potpuna društvena jednakost bila nit vodilja za socijalizam, a Crkva je tome smetala. Bezbroj pokušaja primirivanja netrepeljivosti između Crkve i države uglavnom su završavali prividnim primirjem. Radilo se o dvije jake sile koje su kontrirale jedna drugoj, a sve to se odrazilo na stanovništvo Poreča. Na pitanje *Što je sve u to vrijeme zabranjivano od strane režima?*, dr. sc. Stipan Trogrlić u jednom od intervjua odgovara: „*Zabranjeno je održavanje procesija, korištenje nekih sakralnih objekata kao primjerice pulske katedrale, mornaričke crkve Gospe od mora u Puli, bazilike u Poreču, u vremenu do 1952. ometano je, inače zakonom dozvoljeno, održavanje vjeronauka u školama...*“⁸⁰ Zacijelo se radilo o veoma teškom vremenu za vjernike Poreča koji su bili primorani birati između odlaska u Crkvu i odlaska na posao. No, bez obzira na ove nepisane odredbe, sugovornici priznaju da je i „*uz sve represije protiv Crkve, a samim time i protiv vjere, doba Jugoslavije bilo lagodnije za život. Brojni njihovi poznanici su radili i nije bilo previše nezaposlenih. Vjera se sprovodila u privatnosti doma, slavio se i Božić i Uskrs. Uvijek se imalo za hranu, dok danas ljudi prose za hranu.*“⁸¹ Bila je to kompleksna situacija u kojoj se narušila ravnoteža identiteta s jedne strane, ali uspostavila ravnoteža s druge strane. Dominantna kultura bila je potisnuta novonastalom kulturom koja je provodila ateističku ideologiju. To je zapravo bilo razdoblje kada je novonastala kultura postala dominantna. Očigledno je da stanovništvo Poreča nije na ovaj

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Narod; Kultura: *Intervju s dr.sc. Stipanom Trogrličem*. Dostupno na: <http://narod.hr/kultura/komunisti-su-htjeli-u-potpunosti-eliminirati-katolicku-crkvu-u-istri-1945-1971> (pristupljeno 15.5.2016.)

⁸¹ Izvor: Otvoreni tip intervjua/razgovor sa skupinom štićenika Doma za starije i nemoćne osobe u Poreču. 19.3.2016., vodila autorica

režim gledalo kao na potpuno negativno razdoblje. Stanovnici su bili zahvali što napokon rade, što imaju svoj mir u gradu i svojoj kući. Nemar prema Eufrazijevoj bazilici bio je trenutno sporedni problem, što i nije začuđujuće s obzirom na ratna razdoblja koja su se prethodno desila.

S druge strane, vjerske zajednice se nikako nisu mogle pomiriti sa svojim položajem u društvu i s time da ih se sputava od strane novonastalog režima. Jačanje vjerskih zajednica događalo se usporedno sa spoznajom hrvatskog naroda da je u neravnopravnom položaju u federaciji. Sukladno s time, „tokom 1980-ih godina ostvaruju se dva vrlo važna, međusobno uslovljena i usko povezana procesa opće vjerske i nacionalne homogenizacije stanovništva.“⁸² Vjerske zajednice uviđaju priliku u još jačoj politizaciji religije. Isticanjem jake veze između nacije i vjere dolazilo se do željenog efekta. „Nacije su se ponovno „vraćale“ religijskim tradicijama i prošlosti, ma koliko one, u socijalističkom periodu, bile zanemarivane i naizgled prevaziđene.“⁸³ Bila je to obostrana suradnja u kojoj je svaka strana imala koristi kako bi se još jače istaknula pred komunistički režim. Vjerske zajednice su ponosno stajale kraj svojih nacionalnih stranka koje su uvažavale vjeru kao jedan od temelja države. Ovaj spoj je postepeno poprimao oblik nacionalno-vjerske zajednice. Jednom kad se uspostavila veza, ona je bila skoro pa neraskidiva. Moć ove dvojake zajednice provodila je na neki način rekonstrukciju kulture sjećanja usmjeravanjem kolektivne svijesti prema tradicijskoj naciji protkanoj vjerom. Rezultat toga je apsolutna politizacija religije koja se zajedno s novom strujom kretala prema odvajanju od onog što se nekad nazivalo socijalistički režim društvene jednakosti.

Uloga Eufrazijeve bazilike u cijeloj situaciji bila je i više nego značajna. Porečko-pulska biskupija vodila je jednu od glavnijih uloga u osvješćivanju nacionalnog identiteta u Istri, što nije bilo nimalo lagano. Istra posjeduje jak regionalni identitet još od davnina, a probijanje nacionalnog identiteta iznad tog regionalnog na ovim područjima nikad nije bilo potpuno moguće. Osim toga, u Istri prevladava jako vrednovanje antifašizma što je u drugim dijelovima Hrvatske daleko nakon vrednovanja domoljublja. Naime, radi se o još jednom klasičnom primjeru utiskivanja političkih ideologija u razna djelovanja. Socijalistički režim bio je vođen političkom ideologijom društvene ravnopravnosti što je vjeru, a samim time i Eufrazijevu baziliku, stavljalo u nepovoljan položaj u gradu. Nakon osamostaljenja Hrvatske

⁸²Sarač Rujanac, Dženita: *Položaj vjerskih zajednica i njihova djelatnost tokom 1980-ih godina u Bosni i hercegovini*. U: Cipek, Tihomir (ur.) *Kultura sjećanja: 1991. Povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*. Zagreb: Disput, 2011. str. 266.

⁸³Ibid. str. 267.

ova politička ideologija zamijenjena je drugom ideologijom koja kulturne politike usmjerava ka većoj transparentnosti u vidu očuvanja kulturne baštine. Samim time, sakralni objekt kao što je Eufrazijeva bazilika nosi vrijednost koja imponira trenutnoj kulturnoj politici i za koju se treba brinuti. Danas Eufrazijeva bazilika predstavlja simbol grada, što znači da donekle predstavlja i vrijednosti za koje se borilo. Svaka kulturna baština u gradu nositelj je određene vrijednosti koje su postavljene od strane trenutnog nositelja moći, a one ocrtavaju trenutnu političku ideologiju. Eufrazijana je kulturna baština koja je u jednom stoljeću otišla iz jedne krajnosti u drugu. Od potpune negacije ikakve vrijednosti u doba Jugoslavije, do svjetski poznate baštine pod zaštitom UNESCO-a. Nije se ni svjesno koliko političke ideologije vode kulturnu politiku sve dok se ne osvrne na djelovanje prema kulturnoj baštini koja je u neposrednoj blizini.

6. (H)odonimi kao ideološke poruke

Kada se govori o gradu koji obuhvaća brojne nositelje značenja u materijalnom smislu, ne smije se fokusirati samo na one materijalno ustaljene znakove, nego i na opći sociokulturni aspekt u kojem grad biva i nadograđuje se. Bitnu komponentu u takvom sagledavanju grada čine ulice. Pritom se ne misli na ulice kao kostur grada, već na ulice kao nosioce jedne priče, odnosno povijesti. „Imena ulica posebni su tekstovi „priče o naciji“; mjesto na kojem se prakse svakodnevice sreću s vladajućom ideologijom.“⁸⁴ Zato se može reći kako imena ulica nisu samo obični nazivi, već jedna vrsta nematerijalne kulturne baštine grada.

Nazivi ulica su mnogo više od pukog imenovanja određenog prostora te ih se može svrstati u ideološke prijenosnike. „Odonimi, ili hodonimi (imena ulica), u isti mah predstavljaju orijentire u gradskom prostoru i nosioce simbola koji u značajnoj mjeri tvore identitet grada.“⁸⁵ Taj identitet grada se konstruira prema nazivima ulica i trgova koji su povezani s prevladavajućim političkim ideologijama. Na taj način odonimi tvore nematerijalno kulturno nasljeđe koje se konstruiralo i rekonstruiralo u prošlom stoljeću u Poreču. „Istraživanja imena ulica kao sistema simbola ukazuju da se gradska toponimija u organiziranoj modernoj državi nikad ne konstruira i ne mijenja spontano, nego je po pravilu

⁸⁴Grgin, Borislav: *Primjer selektivnog pamćenja: hrvatski srednjovjekovni vladari u nazivlju ulica i trgova najvažnijih hrvatskih gradova*. Izvorni znanstveni rad. U: *Povijesni prilozi* 32. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007. str. 284.

⁸⁵Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 15.

zavisna od političkih ideologija i političke moći.⁸⁶ Pomno određeni nazivi ulica imaju ulogu da konstruiraju političku svijest koja je pogodna za vladajuće. Uz to, odonimi predstavljaju kulturnu baštinu inkorporiranu u svakodnevicu stanovnika. Kako bi odonimi postali kulturna baština o kojoj se govori, moraju na neki način upisivati povijest u grad. Grad koji se „mijenja u svojim mnogim dimenzijama u povijesnoj perspektivi, ali i u onoj svakodnevnoj. Na toj razini dešava se interakcija svačije osobne povijesti u gradu i urbanoga konteksta.“⁸⁷ No, jednom postavljena toponimija može se mijenjati, ali neće biti zaboravljena. Njezino značenje je konstruiralo grad kroz godine i definitivno utjecalo na reprezentaciju istog. „Na ovaj način odonimija postaje aktivni element izgradnje identiteta grada, a posredno i njegovih stanovnika, i u izvjesnoj mjeri njegovih posjetioca.“⁸⁸ Pritom se na odonime može gledati kroz kanonski sustav koji nudi ideologije u ponešto pojednostavljenom smislu, ali ne i manje pouzdanom. Na neki način se radi o službenizaciji ideologije koja se tako predstavlja kao vjerodostojna verzija prošlosti, ali samim time i sadašnjosti jer su odonimi komponenta trenutnog stanja grada.

Prema informacijama Damira Hrvatina, pročelnika Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša u Poreču, „*imenovanje naselja, ulica i trgova se vrši temeljem Zakona o naseljima koji je na snazi još od 1988. godine. Samo imenovanje se vrši odlukom Gradskog vijeća Grada Poreča na prijedlog Komisije za imenovanje naselja, ulica i trgova. Prijedlog za davanje imena može dati svatko – fizička i pravna osoba, građani, udruge i dr., a Komisija koja je sastavljena od vijećnika i drugih tzv. uglednih građana – stručnih osoba, utvrđuje Prijedlog odluke o imenovanju i dostavlja je na raspravu i donošenje Gradskom vijeću.*“⁸⁹ Iz priloženog se vidi kako je procedura postavljanja određenog odonima u opticaj i više nego kompleksna. Samim se time vidi da se ne radi o pukom označavanju prostora, već o pomnom planiranju upisivanja značenja u određeni urbani dio. Osim toga, to što Prijedlog za davanje imena može dati svatko, govori o identitetu mjesta. Kategorizacijom odonima Poreča dobiva se jasan prikaz preferencija i usmjerenosti grada prema određenoj ideologiji.

⁸⁶Ibid. str. 16.

⁸⁷Gulin Zrnčić, Valentina: *Antropološka istraživanja grada*. U: Low, Setha M. (ur.) *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2006. str. 14.

⁸⁸Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 17.

⁸⁹Izvor: Intervju s pročelnikom Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Damirom Hrvatinom, 6.6.2016.

6.1. Kategorizacija (h)odonima i njihovo značenje

Postoje brojne kategorizacije odonima, no naglasak će biti na onima danim od strane Bojana Marjanovića i Ivane Crljenko. Kategorizacije odonima ovih autora u principu su različite vrste, no veoma isprepletene. U oba slučaja prisutna je „sistematizacija imena u kojoj je svaki naziv ulice svrstan u jedan tip koji pobliže definira njegovu poziciju unutar sfere simbola.“⁹⁰ Tako Bojan Marjanović navodi četiri kategorije, i to: osobe, geografske pojmove, događaje i vrijednosti. Svaka od ovih kategorija može imati podkategoriju u smislu prostorne identifikacije. Prostorne razine identiteta odonima kategorizira Ivana Crljenko podjelom na lokalne, regionalne, nacionalne i inozemne identitete.⁹¹ Ukratko, „u kategoriju osoba ulaze sva imena ulica u kojima se pojedinac ili nekolicina ljudi direktno imenuje.“⁹² Kategorija geografskih pojmova se odnosi na mjesta koja su zbog nekog određenog značaja stavljena u urbani prostor. Važni događaji se opisuju samim svojim nazivom, a vrijednosti predstavljaju ideologiju, što bi zapravo značilo da svaki odonim spada u ovu kategoriju. Nadalje, kao što je već rečeno, kategorije su isprepletene pa se tako sve simboličke kategorije Bojana Marjanovića mogu naći u jednoj određenoj prostornoj identifikaciji, ili više njih. Primjerice, hodonim *Joakim Rakovac* prvenstveno spada u kategoriju osoba, zatim se povezuje s lokalnom i regionalnom identifikacijom i u konačnici sa supranacionalnom. „Kategorija *supranacionalna* prostorna identifikacija obuhvaća hodonime koji su komemorirali osobe, događaje iz NOB-a te isticali ideju zajedništva nekadašnje Jugoslavije.“⁹³ Ovu kategoriju Marjanović i Crljenko ne spominju u svojoj podjeli, ali postoji kao podkategorizacija i veoma je bitna za ovaj rad budući da se uveliko fokusiralo upravo na to razdoblje. Stoga, ako se gleda na grad i njegove hodonime kao na prijenosnike određenog ideala, ne preostaje ništa drugo nego analizirati nazive ulica i kompletnu toponimiju Poreča koja čini kostur kulturnog naslijeđa. Za analizu je poslužila *Hrvatska enciklopedija*⁹⁴ na online stranicama

⁹⁰Marjanović, Bojan: *Promjena vlasti, promjena ulica*. U: *Diskrepancija*. Zagreb: Klub studenata sociologije, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007. str. 113.

⁹¹Crljenko, Ivana: *Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova*. Izvorni znanstveni članak. U: *Hrvatski geografski glasnik*. Zagreb: Hrvatsko geografsko društvo, 2008. str. 71.

⁹²Marjanović, Bojan: *Promjena vlasti, promjena ulica*. U: *Diskrepancija*. Zagreb: Klub studenata sociologije, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007. str. 114.

⁹³Mirošević, Lena: *Imena ulica i trgova kao odraz zajedničkoga kulturno-povijesnog naslijeđa*. Izvorni znanstveni rad. U: *Kartografija i geoinformacije*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2011. str. 61.

⁹⁴Leksikografski zavod Miroslav Krleža: *Hrvatska enciklopedija*. Dostupno na: <http://www.lzmk.hr/hr/>; <http://enciklopedija.lzmk.hr/> (pristupljeno 2.3.2016.)

Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža i Istrapedia⁹⁵ kao prigodan kriterij sveobuhvatnosti traženih pojmova.

TOPONIMIJA		***	LOKALNI IDENTITET	REGIONALNI IDENTITET	NACIONALNI IDENTITET	INOZEMNI IDENTITET	SUPRANACIONALNI IDENTITET	NEMA IDENTITETA
ULICE:	OSOBE:	53	12	26	25	9	24	/
	GOGRAFSKI POJMOVI:	40	5	24	8	2	/	/
	DOG., VRIJED., OSTALO:	24	11	2	5	/	5	7
UKUPNO:		117	28	52	38	11	29	7
TRGOVI:	OSOBE:	5	2	1	5	/	1	/
	VRIJEDNOSTI:	4	1	/	/	/	/	3
UKUPNO:		9	3	1	5	/	1	3
OBALE, ŠETALIŠTA, PARKOVI:	OSOBE:	7	2	2	4	/	2	/
	UKUPNO:		7	2	2	4	/	2
UKUPNO TOPONIMA:		133	33	55	47	11	32	10

Tablica 1: Prikaz osnovne kategorizacije hodonima Poreča

Poreč kao grad koji se proteže na otprilike 139 metara kvadratnih svakako ima bogatu toponimiju koja se seže kroz različite dijelove grada. Od stare jezgre grada do novijih dijelova Poreča uočavaju se brojni hodonimi koji su u većini slučajeva veoma zanimljivi za razmatranje. Kako se nazive ulica smatra jednom vrstom nematerijalne kulturne baštine koja reprezentira vrijednosti, prije svega je važno utvrditi simboliku istih tih naziva. Mnogi hodonimi imaju povijesne konotacije, ali ne i svi. „Ulice se time pokazuju i kao jedinstvena prilika pisanja novih poglavlja povijesti, odnosno naglašavanja onih važnijih i vrijednijih spomena“⁹⁶ čije značenje imponira trenutnoj kulturnoj politici i ideologiji. Tako se u porečkoj toponimiji mogu naći isprepletene simbolike hodonima. Osim hodonima koji su na neki način vezani uz povijest mogu se naći i hodonimi koji prenose vrijednosti današnjice. „Ovaj set značajnih događaja, njihove hijerarhije i važnosti preko imenovanja i pažljivog raspoređivanja ulica utiskuje se u svijest građana čime se utječe na formiranje identiteta prema interesima onih koji imenuju.“⁹⁷ Stoga se pomoću toponimije može razaznati kojoj je ideologiji grad priklonjen, čija se ideologija sprovodi po gradu te očuvanju kojih vrijednosti teži Poreč.

Ova vrsta simbola koja se nalazi u kulturnoj baštini kao što su hodonimi ne čini tek neodređenu ili slučajnu grupu znakova, već dijelove sistema koji poručuju svoju

⁹⁵Istrapedia. Dostupno na: <http://www.istrapedia.hr/> (pristupljeno 10.3.2016.)

⁹⁶Marjanović, Bojan: *Promjena vlasti, promjena ulica*. Zagreb: Klub studenata sociologije, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007. str. 110.

⁹⁷Ibid.

orijentiranost. Detaljnom analizom porečkih hodonima dobila se kulturna baština koju grad prenosi i čuva kroz godine. Na taj je način gradski urbani prostor vrsta poruke kulturne politike koja je iščitana.

***	<u>Osobe:</u>	LOKALNI IDENTITET	REGIONALNI IDENTITET	NACIONALNI IDENTITET	INOZEMNI IDENTITET	SUPRANACION. IDENTITET
ULICA:	<i>Andrića, Ive</i>			1		
	<i>Balote, Mate</i>		1	1		1
	<i>Benussia-Cia, Mattea</i>		1			1
	<i>Bernobića, Matea</i>	1				1
	<i>Budicina, Pina</i>		1			1
	<i>Butorac, Anke</i>			1		1
	<i>Cara-Emina, Viktora</i>		1	1		
	<i>Dimić, Nade</i>			1		1
	<i>Epulonova</i>		1			
	<i>Eufrazijeva</i>	1				
	<i>Gaja, Ljudevita</i>			1		
	<i>Gervaisa, Drage</i>		1	1		
	<i>Gioseffia, Maura</i>		1			
	<i>Glavinića, Franje</i>		1			
	<i>Gortana, Vladimira</i>		1	1		1
	<i>Grahalića, Mire</i>		1	1		1
	<i>Gundulića, Ivana</i>			1		
	<i>Guštin, Ane</i>	1				1
	<i>Huguesa, Carla</i>	1	1		1	
	<i>Kalčića, Gašpara</i>	1				1
	<i>Kandlera, Pietra</i>				1	
	<i>Keršovanija, Otokara</i>			1		
	<i>Končara, Rade</i>			1		1
	<i>Konzula Stjepana Istranina</i>		1			
	<i>Kovačića, Ivana Gorana</i>			1		
	<i>Kumičića, Eugena</i>		1	1		
	<i>Matetića-Ronjgova, Ivana</i>		1	1		
	<i>Milanovića, Bože</i>		1	1		1
	<i>Milohanovića, Marija</i>		1			
	<i>Nazora, Vladimira</i>			1		1
	<i>Negrija, Alda</i>		1		1	1
	<i>Parentina, Bernarda</i>	1			1	
	<i>Pejnović, Kate</i>			1		1
	<i>Preradovića, Petra</i>			1		
	<i>Prešerna, Franca</i>				1	
	<i>Rajka, Stipe</i>	1				1
	<i>Ribara, Ive Lole</i>			1		1
	<i>Spinčića, Vjekoslava</i>		1			

	<i>Svetog Eleuterija</i>	1				
	<i>Svetog Maura</i>	1				
	<i>Šantića, Alekse</i>				1	
	<i>Širole-Paje, Vitomira</i>		1			1
	<i>Šurana, Jože</i>	1	1			1
	<i>Tesle, Nikole</i>			1	1	
	<i>Trinajstića, Dinka</i>		1	1		
	<i>Ujevića, Tina</i>			1		
	<i>Vanetia, Bruna</i>	1				1
	<i>Vivode-Arsena, Augustina</i>		1			1
	<i>Vlašića, Mate</i>	1	1			1
	<i>Vlačića, Matije</i>		1	1	1	
	<i>Volčića, Josipa</i>		1		1	
	<i>Vukelića, Save</i>			1		1
	<i>Županića, Mihe</i>		1			1
UKUPNO:	53	12	26	25	9	24

Tablica 2: Prikaz kategorizacije hodonima nazvanim po osobama

Od 133 analiziranih hodonima u Poreču njih 117 spada pod kategoriju ulica, zatim njih 9 su trgovi i na kraju obale, dok su šetališta i parkovi tek 7 hodonima. Za potrebe analiziranja koristila se Marjanovićeva i Crljenkina kategorizacija hodonima prema kojima Poreč ima najviše odonima nazvanim po osobama. „Komemoriranje osoba imenovanjem javnih prostora ili ustanova, te podizanjem spomeničkih obilježja, ne služi samo prigodnom održavanju sjećanja na te pojedince, već su i sredstvo konstrukcije identiteta stanovništva na tako označenom prostoru.“⁹⁸ Stoga, činjenica da Poreč posjeduje čak 65 odonima imenom osobe ukazuje upravo na bitnost tih pojedinaca (koji su se našli u toponimiji) za stanovništvo Poreča. Njihova konstrukcija identiteta također je važna kao i konstrukcija identiteta stanovništva upravo zbog prenošenja značenja kojeg oni posjeduju. Njihova zalaganja za određene ideologije ili djelovanja prikazuju se kao uzor te ih se uzdiže samim time što se javna mjesta nazivaju po njihovim imenima. Ova kategorija ima najveću zastupljenost prvenstveno regionalnih pa nacionalnih hodonima. Od 53 hodonima njih 26 imaju regionalnu prostornu identifikaciju, čime se ukazuje na preferenciju građana Poreča da sačuvaju istarski i primorski identitet. Nadalje, nacionalnih hodonima ima 25, lokalnih 12, a inozemnih tek 9 primjera. Iako se naizgled čini da se radi o priličnom broju nacionalnih hodonima, zapravo je često riječ o slučajevima koji spadaju u dvije kategorije. Najčešće su to regionalna i nacionalna prostorna identifikacija, a neki od primjera su *Ulica Mate Balote*, *Ulica Bože*

⁹⁸Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 62.

Milanovića ili *Trg Joakima Rakovca*. Hodonima koji spadaju u nacionalnu identifikaciju isto kao i u regionalnu ima čak 10 primjera.

Druga kategorija odonima koja je također vrlo brojna je kategorija geografskih pojmova. Ona se može naći jedino u toponimiji ulica i posjeduje 40 odonima u Poreču od čega su 24 odonima regionalne prostorne identifikacije, 5 lokalne, 8 nacionalne, i svega 2 odonima inozemne prostorne identifikacije. Ova kategorija je zapravo mnogo jasnija od kategorije osoba. U principu, radi se o mjestima koja imaju nekakav ideološki značaj za gradski prostor Poreča ili o mjestima koja nemaju ideološku pozadinu. Prema prikupljenim podacima može se zaključiti da porečki odonimi kategorije geografskih pojmova imaju mnogo manju ideološku pozadinu od osoba. Njihova značenja su velikim dijelom puko geografsko mjesto regionalnog karaktera. Tako se mogu naći brojne ulice s nazivima istarskih mjesta ili primorskih otoka koji spadaju u regionalnu identifikaciju, dok je kategorija nacionalne identifikacije skoro pa beznačajna. Razlog tome mogu biti brojni faktori, ali logika nalaže da je glavni faktor upravo taj što je Istra stoljećima bila odvojena od dijela na kojem se prostire današnja Hrvatska. Njezina ambicija za očuvanjem jedne vrste autonomnosti regije uočava se i u toponimiji Poreča. Osim ulica s nazivima otoka, druge regije i mora kao što su: *Bračka, Dalmatinska, Hvarska, Jadranska, Korčulanska i Paška*, mogu se naći jedino još dvije ulice koje sa sobom nose nacionalni identitet, a to su *Vukovarska* i *Zagrebačka ulica*. Vrlo je jasno da se zapravo radi o planskom imenovanju ulica prema kojem su pomno odabrani upravo ovi gradovi. Zagreb kao glavni grad Hrvatske i Vukovar kao spomen grad na Domovinski rat neizbježni su u skoro pa svakoj gradskoj toponimiji.

***	<u>Geografski pojmovi:</u>	LOKALNI IDENTITET	REGIONALNI IDENTITET	NACIONALNI IDENTITET	INOZEMNI IDENTITET
ULICA:	<i>Beramska</i>		1		
	<i>Bračka</i>			1	
	<i>Brionska</i>		1		
	<i>Creska</i>		1		
	<i>Dalmatinska</i>			1	
	<i>Draga</i>		1		
	<i>Dvigradska</i>		1		
	<i>Finida</i>	1			
	<i>Gornji Špadići</i>	1			
	<i>Grožnjanska</i>		1		
	<i>Humska</i>		1		
	<i>Hvarska</i>			1	
	<i>Istarska</i>		1		

	<i>Jadranska</i>			1	
	<i>Kaštelirska</i>		1		
	<i>Korčulanska</i>			1	
	<i>Lindarska</i>		1		
	<i>Lošinjska</i>		1		
	<i>Lovrečka</i>		1		
	<i>Masse Lombarde</i>				1
	<i>Materada</i>	1			
	<i>Motovunska</i>		1		
	<i>Paška</i>			1	
	<i>Pazinska</i>		1		
	<i>Primorska</i>		1		
	<i>Prolaz Peškera</i>	1			
	<i>Pulska</i>		1		
	<i>Punta</i>		1		
	<i>Rapska</i>		1		
	<i>Ročka</i>		1		
	<i>Rovinjska</i>		1		
	<i>Somogy županije</i>				1
	<i>Špadići</i>	1			
	<i>Tarska</i>		1		
	<i>Tinjanska</i>				
	<i>Višnjanska</i>		1		
	<i>Vrsarska</i>		1		
	<i>Vukovarska</i>			1	
	<i>Zagrebačka</i>			1	
	<i>Žminjska</i>		1		
UKUPNO:	40	5	24	8	2

Tablica 3: Prikaz kategorizacije hodonima nazvanim po geografskim pojmovima

Kategorija događaja, vrijednosti i ostalog brojčano je najmanja. Radi se o svega 28 odonima koji predstavljaju određenu simboliku nekih bitnijih događaja ili vrijednosti važnih za Poreč. Tako je primjerice *Ulica 30. travnja* vrlo važna za grad jer simbolizira Dan oslobođenja i Dan grada Poreča. Među tom kategorijom nalaze se i *Prvomajska ulica* te *Ulica 8. marta* koje također simboliziraju spomen na određeni značajan dan. Nadalje, kada se govori o kategoriji vrijednosti veoma je teško odrediti takvu simboliku odonima. Kao što se već napomenulo u kategoriju vrijednosti bi mogao ući svaki odonim grada Poreča. Radi se o razmatranju u kojem svaki odonim nosi određenu vrijednost sa sobom, jer se suprotno tome ne bi nalazio u toponimiji grada. Stoga, kako se ne bi ulazilo u prevelike analize, kategoriju

vrijednosti se pojednostavilo. Uzeli su se u obzir oni odonimi čije značenje doslovno prenosi vrijednost za grad. Tako se za primjer može uzeti *Turističku, Gimnastičku* ili *Vinja ulicu*, te *Trg Slobode* i *Narodni trg*. Svi ovi odonimi označavaju različite vrijednosti te sužive sa gradom i predstavljaju bitan značaj za Poreč. Upućuju na neke specifičnosti koje izražavaju jedinstven identitet za sebe. *Trg Slobode* govori o dugogodišnjoj težnji grada da se oslobodi od terornih režima, *Vinja ulica* govori o vinovoj lozi koja je simbol vinarstva koje je godinama bilo glavna gospodarska grana u Poreču, itd.

***	<u>Događaji,</u> <u>vrijednosti,</u> <u>ostalo:</u>	LOKALNI IDENTITET	REGIONALNI IDENTITET	NACIONALNI IDENTITET	SUPRANACIONALNI IDENTITET	NEMA IDENTITETA
ULICA:	<i>8. marta</i>				1	1
	<i>30. travnja</i>	1			1	1
	<i>43. istarska divizije</i>		1		1	
	<i>Cardo Maximus</i>	1				
	<i>Decumanus</i>	1				
	<i>Gimnastička</i>					1
	<i>Glagoljaška</i>			1		
	<i>Gregovo</i>	1				
	<i>Ilirska</i>			1		
	<i>Istarskog razvoda</i>		1			
	<i>Kampac</i>	1				
	<i>Kampi</i>	1				
	<i>Kvajera</i>	1				
	<i>Mlinska</i>					1
	<i>Palacina</i>	1				
	<i>Partizanska</i>			1	1	
	<i>Pionirska</i>			1	1	
	<i>Pjante</i>	1				
	<i>Podupci</i>	1				
	<i>Prvomajska</i>					1
	<i>Santarija</i>	1				
	<i>Turistička</i>					1
	<i>Velog Jože</i>			1		
	<i>Vinja</i>					1
UKUPNO:	24	11	2	5	5	7

Tablica 4: Prikaz kategorizacije hodonima nazvanim po događajima, vrijednostima i ostalom

Svaka ulica ili trg koji spadaju u kategoriju vrijednosti mogli bi se još pomnije analizirati, no to nije potrebno ukoliko se poznaje povijest grada Poreča. Samim uočavanjem

ili izgovorom hodonima vraća se u prošlost ili se vide vrijednosti sadašnjosti. Također, ovo je jedina kategorija u kojoj prevladava lokalni prostorni identitet koji je do sada bio vrlo rijedak.

***	<u>Trgovi:</u>	LOKALNI IDENTITET	REGIONALNI IDENTITET	NACIONALNI IDENTITET	SUPRA-NACIONALNI IDENTITET	NEMA IDENTITETA
OSOBE:	<i>Trg Antona Grabara</i>	1		1		
	<i>Trg Frana Supila</i>			1		
	<i>Trg Joakima Rakovca</i>	1	1	1	1	
	<i>Trg kneza Branimira</i>			1		
	<i>Trg Matije Gupca</i>			1		
VRIJEDNOSTI:	<i>Trg Marafar</i>	1				
	<i>Trg Slobode</i>					1
	<i>Narodni trg</i>					1
	<i>Ribarski trg</i>					1
UKUPNO:	5-O; 4-V= 9	3	1	5	1	3
***	<u>Obale, parkovi, šetališta:</u>	LOKALNI IDENTITET	REGIONALNI IDENTITET	NACIONALNI IDENTITET	SUPRA-NACIONALNI IDENTITET	/
OSOBE	<i>Obala maršala Tita</i>			1	1	
	<i>Obala Matka Laginje</i>			1		
	<i>Park Jurja Dobrile</i>		1	1		
	<i>Park Matije Gupca</i>			1		
	<i>Park Olge Ban</i>		1		1	
	<i>Šet. Antona Restovića</i>	1				
	<i>Šet. Antona Štifanića</i>	1				
UKUPNO:	7	2	2	4	2	/

Tablica 5: Prikaz kategorizacije hodonima trgova, obala, parkova i šetališta

Može se zaključiti kako je porečka toponimija jedna šarena paleta hodonima koja je svakako zanimljiva za razmatranje. Iščitavanje i analiza simbolike porečke toponimije dovela je do zanimljivih podataka koji su predstavljeni. Prema tome, istaknuto je da su u Poreču najzastupljenije dvije kategorije hodonima, a to su opća kategorija osoba i kategorija regionalne prostorne identifikacije. „Takvi hodonimi najbolje iskazuju želju građana da sačuvaju lokalna, često dijalektalna, imena za neke gradske i regionalno važne toponime ili da istaknu važnost nekoga lokalnog, odnosno regionalno važnog uglednika, povijesnog događaja, pojma ili lokaliteta koji je odredio daljnji razvoj njihova grada i šire okolice.“⁹⁹ Poreč svakako drži do svoje autonomije u tom smislu. Brojni istarski i primorski elementi u njegovoj toponimiji nisu slučajni odabiri naziva, već plansko imenovanje ulica i javnih

⁹⁹Crljenko, Ivana: *Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova*. Izvorni znanstveni članak. Zagreb: Hrvatsko geografsko društvo, 2008. str. 72.

prostora. Glorifikacija istarskih kulturnih vrijednosti prenosi se u toponimiju koja je sastavni dio stanovništva Poreča. Time se na neki način želi pokazati jačina regionalnog identiteta koji je vrlo izražen u ovim krajevima. U svakom slučaju, sveukupna toponimija predstavlja specifičnu kulturnu baštinu čija simbolika ukazuje na ideologije grada.

6.1.1. Supranacionalna prostorna identifikacija (h)odonima u Poreču

Sagledavajući sveukupnu sliku hodonima u Poreču, može se reći da kategorija supranacionalne prostorne identifikacije zaslužuje pominje razmatranje. Kao što je već ukazano, „kategorija supranacionalna prostorna identifikacija obuhvaća hodonime koji su komemorirali osobe i događaje iz NOB-a ili socijalističku ideologiju.“¹⁰⁰ Prema istaknutim podacima ova prostorna kategorija ima značajan broj hodonima u Poreču čime se ukazuje važnost antifašizma za ovaj grad. Veoma očekivano najveći broj supranacionalne prostorne identifikacije ima kategorija osoba, a zatim kategorija značajnih događaja i vrijednosti.

Kao što se već mnogo puta spomenulo, antifašizam i sve što se veže uz razdoblje antifašizma ima poseban tretman od strane kulturne politike u gradu Poreču i općenito u cijeloj Istri. Prema tome, u Poreču se mogu istaknuti brojne ulice čiji nazivi imaju partizanski element u sebi ili komemoriraju antifašističke borce. U toponimiji grada mogu se naći čak 32 hodonima koji izražavaju supranacionalni prostorni identitet. Najviše hodonima ovog karaktera nalazi se u kategoriji osoba i to 27 primjera, dok je u kategoriji važnih događaja i vrijednosti ostatak hodonima, a to je 5 naziva javnih prostora.

Komemoracija antifašističkih boraca u toponimiji Poreča najviše se vidi u nazivu ulica, zatim na primjeru jednog trga, obale i parka.

Slika 16: Spomenik istaknutim antifašističkim borcima – Gašpar Kalčić i Mateo Bernobić

¹⁰⁰Mirošević, Lena: *Imena ulica i trgova kao odraz zajedničkoga kulturno-povijesnog naslijeđa*. Izvorni znanstveni rad. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2011. str. 66.

Konkretnije, radi se o 24 ulice koje nose ime po deklariranim antifašistima, partizanima ili narodnim herojima. Većinom se radi o osobama koje su regionalno doprinijele antifašističkoj borbi te svojim djelovanjem ostavile upečatljiv trag. Mnogi su proglašeni narodnim herojima za vrijeme Jugoslavije, a takve se titule i danas njeguju u Poreču. Neki od bitnijih antifašističkih boraca za Poreč su Mateo Bernobić i Gašpar Kalčić kojima je osim hodonima posvećen i spomenik koji je bitna kulturna baština u gradu, a nalazi se u neposrednoj blizini nekadašnjeg Hotela Riviera, današnjeg Hotela Palazzo. Nadalje, po narodnim herojima je obilježena *Ulica Mattea Benussia*, *Ulica Pina Budicina*, *Ulica Anke Butorac*, *Ulica Nade Dimić*, *Ulica Rade Končara*, *Ulica Kate Pejnović*, *Ulica Ive Lole Ribara*, *Ulica Vitomira Širole-Paje*, *Ulica Jože Šurana*, *Ulica Augustina Vivode-Arsena* i *Ulica Save Vukelića*. Sve ostale ulice ove kategorije nalaze se u istoj simbolici. Možda ih ne označuje narodni heroj, ali ih označuje partizan ili antifašist koji nosi sa sobom ideologiju. Prema tome, vidi se i vrlo utjecajna ideologija koja još uvijek prevladava u gradu, a to je ideologija Narodnooslobodilačke borbe. Danas se grad nema razloga boriti za slobodu kao u prijašnje vrijeme, ali je ovo povijesno razdoblje očito ostavilo puno veći trag nego što to izgleda na prvi pogled. Osim ulica veoma je bitno naglasiti i preostala tri javna prostora u kategoriji osoba, a to su: *Trg Joakima Rakovca*, *Obala maršala Tita* i *Park Olge Ban*. Radi se o vrlo poznatim ličnostima za stanovnike grada Poreča. Joakim Rakovac predstavlja stup antifašističke borbe za istarsko područje, a Olga Ban bitnu partizanku Poreča koja je svojim djelovanjem doprinosila cilju tadašnje borbe.

Preostali hodonim koji se vezuje za glavnu ličnost jugoslavenskog doba je *Obala maršala Tita*. Iako je u jednom smislu malo začuđujuće kako je ovaj hodonim opstao sve do ove godine u Republici Hrvatskoj, može se reći da je u drugom smislu i očekivano da se uz brojne antifašiste i ličnosti koje se vezuje uz NOB našao i Tito. Njegova prisutnost u toponimiji grada svakako nije slučajna, nego pomno planirana još u doba Jugoslavije. „Kult ličnosti Josipa Broza Tita je bio raširen kroz većinu službenih diskursa socijalističke epohe u Jugoslaviji, uključujući i značajno učitavanje u javni prostor.“¹⁰¹ Samim time se isticala važnost njegovog liderstva, a simbolika njegovog imena je bila toliko velikog intenziviteta da su se osim riva, kao u slučaju Poreča, po njegovom imenu nazivali i brojni drugi javni prostori, pa čak i cijeli gradovi. Razlika je jedino u tome što se u brojnim slučajevima Titov hodonim „izbrisao“ iz toponimija gradova nakon Domovinskog rata, no u Poreču je opstao isto kao i u nekolicini gradova Hrvatske.

¹⁰¹Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 63.

U kategoriji supranacionalne prostorne identifikacije važno je osvrnuti se i na položaj žena u toponimiji. Sagledavajući općenito rodni aspekt, uviđa se apsolutna prevlast muških osoba u nazivima ulica ili trgova. Sveukupno, od 53 hodonima nazvanim po osobama, samo je 5 hodonima nazvano po određenoj ženi, od toga svih 5 hodonima se nalazi u supranacionalnoj prostornoj identifikaciji. Konkretno, radi se o *Anki Butorac*, *Nadi Dimić*, *Ani Guštin*, *Kati Pejnović* i *Olgi Ban*. One su žene koje su sve, osim Ane Guštin, proglašene narodnim heroinama Jugoslavije. Sve zajedno su doprinijele antifašističkoj borbi djelovanjem u brojnim oslobodilačkim pokretima žena na lokalnoj ili regionalnoj razini. No, isto tako ih se deklarira kao radnice, što je bila uobičajena praksa socijalističkog doba. „Ideju o jednakosti promicala je proletersko-komunistička propaganda poslije Oktobarske revolucije i tijekom Drugog svjetskog rata, glorificirajući žene koje su se istaknule junaštvom u prvim borbenim redovima kao diverzantkinje, časnice, pilotkinje, a poslije kao „heroji rada.“¹⁰² No ipak bez obzira na sve, socijalistički režim nikad nije u potpunosti prihvatio žene kao ravnopravne muškarcima. Od brojnih primjera neravnopravnosti žena kroz povijest, mogu se istaknuti i primjeri u toponimijama. Konkretno se govori o toponimiji Poreča u kojoj se vidi rigorozno pomankanje isticanja ženskih osoba u nazivima ulica i trgova. Osim ovih 5 žena koje su usko vezane za NOB, a samim time i supranacionalnu prostornu identifikaciju, u toponimiji se više ne nalazi ni jedna žena koja bi predstavljala neki značaj za grad. Može se reći kako je ova situacija zabrinjavajuća s obzirom na današnji položaj žena u društvu koji je mnogo napredovao od ondašnjeg doba. Nevezano uz rodni aspekt, ovo je samo još jedan primjer isticanja i važnosti antifašističke borbe za Poreč. Situacija u kojoj su jedine žene u toponimiji također i veoma vezane za NOB definitivno nije slučajna. Usporedno s vladavinom Italije, prema dostupnim podacima može se vidjeti kako je tada bilo još manje ženskih osoba u nazivima ulica i trgova. Prema tome se današnjih 5 hodonima čini sasvim dovoljno, no je li zapravo tako?

6.2. Od socijalizma do nacionalizma

Već se ustanovilo kako se promjenom vlasti mijenja i politička ideologija koja direktno utječe na prostornu inskripciju politike. Prostorna se inskripcija politike svakako otiskuje i na materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini preko djelovanja kulturne politike.

¹⁰²Jambrešić Kirin, Renata: *Rodni aspekti socijalističke politike pamćenja Drugog svjetskog rata*. U: Bosto, Sulejman; Cipek Tihomir (ur.) *Kultura sjećanja: 1945.: povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*. Zagreb: Disput, 2009. str. 60.

Zadržavanjem određenih kulturnih vrijednosti, isticanjem ili brisanjem drugih kulturnih vrijednosti pokazuju se jasne političke poruke građanima. Time se aktivno utječe na izgradnju identiteta grada prema zadanim okvirima. Komunikacija i interakcija zadanih kulturnih simbola od strane političke moći na neki način usmjeravaju kolektivno pamćenje građana i gledanje na zajedničku povijest. Zato je promjena vlasti sve samo ne jednostavna akcija. Ona označava novi poredak i vrednovanje novih društvenih i kulturnih vrijednosti. U principu, radi se o rekonstrukciji kulture sjećanja.

Slika 17: Spomenik istaknutim žrtvama i borcima protiv fašizma u Poreču

Poreč je, kao što se naglasilo u poglavlju povijesnog pregleda, dugo godina bio pod talijanskom vlašću. Razdoblje prije Jugoslavije obilježilo je grad fašizmom i drugim negativno represivnim politikama koje su dovele do ustanka građana. Nakon pripojenja Istre tadašnjoj Jugoslaviji narod je osjećao olakšanje i zahvalnost, a to je pogodovalo jugoslavenskoj vlasti da se što prije utisnu novi politički simboli u grad i svijest građana. Tako su za vrijeme Jugoslavije, odnosno već oko pedesetih godina prošlog stoljeća, u gradu i okolici postavljeni značajni spomenici koji su imali ulogu sjećanja na antifašizam. Osim sjećanja na antifašizam spomenici su označavali simboličnu reprezentaciju jugoslavenske politike. Sveukupni

urbani prostor Poreča tada je postao čisto platno kojim su manevrirali oni u čijim je rukama bila moć. Neutralna kulturna baština¹⁰³ i kulturna baština Jugoslavije bila je jedina koja se smjela naći na gradskim javnim prostorima. Iako ova odredba nije bila nigdje konkretno službena, očekivalo se od grada da ju se ispoштуje.

¹⁰³Neutralna kulturna baština u doslovnom smislu riječi ne postoji, no u ovom slučaju se misli na baštinu koja politički nije negativno utjecala na tadašnji socijalistički režim.

PROPR. DEL T.C.I. RIROD.VIET.

Slika 18: Karta Poreča za vrijeme Italije, 1920. godina

Kako je urbani prostor služio jednoj vrsti poruke, imena ulica i javnih mjesta su također morala biti prilagođena vladajućima. U gradu se slavila pobjeda nad fašizmom tako što su se mijenjali nazivi ulica i trgova u hodonime jugoslavenske orijentacije. Osim u Poreču, po cijeloj su se Istri tada mogli naći hodonimi koji su označavali socijalizam, bratstvo i jedinstvo, te općenito cijeli jugoslavenski, odnosno poslijeratni socijalistički režim. Vrijeme prije Jugoslavije obilježilo je gradske ulice mnogobrojnim talijanskim imenima kao što je *Riva Venezia* ili *Piazza dei Signori*, no nakon pripojenja Jugoslaviji u Poreču su osvanuli brojni novi hodonimi. Faktori ove transformacije su definitivno politički. Politika se jasno očitava u svakom novom nazivu koji je postavljen kao nositelj značenja određenog prostora. Danas se neke od tih hodonima više ne može naći u toponimiji, no tada su oni bili istaknuti komemorativni nazivi. Radilo se o vrlo striktnim političkim poslijeratnim akcijama koje su imale ulogu što prije legitimizirati trenutnu političku moć.

Tako je važno naglasiti jedan od nezaobilaznih slogana toga vremena, a to je „bratstvo i jedinstvo“. Kao i u brojnim drugim gradovima, ova parola našla se i u toponimiji Poreča.

Tada je u gradu postojala *Ulica bratstva i jedinstva* koja je nakon Domovinskog rata naravno preimenovana. „U pitanju je bila jedna od centralnih programskih i akcionih parola Narodno-oslobodilačkog pokreta, koju je formulisala KPJ kao pandan politikama konkurentskih vojnih i političkih opcija tog vremena.“¹⁰⁴ Ona je imala snažno simbolično značenje koje je u početku poticalo na zajedničke akcije protiv suparnika, a kasnije podsjećalo na iste te akcije u smislu uzdizanja trenutnih političkih narativa i diskursa. Samim time, porečka toponimija je bila obogaćena konceptom koji je nosio sa sobom simboliku društvenog načela jugoslavenskog naroda. Osim u toponimiji slogan „bratstvo i jedinstvo“ našao se i u nazivu škole. Tako je današnja Osnovna škola Poreč nekad imala ime Osnovna škola „Bratstvo i jedinstvo“ Poreč i to sve od 1968. godine do 1992. godine.¹⁰⁵ „Zajednica Osnovnih škola „Bratstvo i jedinstvo“ bila je jedna od najvećih u Jugoslaviji sa preko stotinu članica.“¹⁰⁶ U svakom pogledu narativ socijalizma bio je utisnut u urbani prostor Poreča za vrijeme Jugoslavije. Možda se nije radilo o veoma velikom broju naziva ulica koji su apsolutno asocijali na socijalističku simboliku, ali neki od ključnijih simbola su svakako postojali u toponimiji. U ovom je slučaju prije svega bitno napomenuti *Obalu maršala Tita* koja je u socijalističkom periodu bila dijelom najrasprostranjenijeg hodonima Jugoslavije, zatim *Ulica JNA*, *Beogradska ulica* i još nekolicina drugih koje su tada postojale u Poreču.

Socijalistički režim trajao je dugi niz godina od 1945. do 1991. godine, kada višenacionalna Jugoslavija polako počinje padati u zaborav. „Na vlast u Hrvatskoj dolazi nacionalistička opcija Hrvatske demokratske zajednice, koja se s velikom nesklonošću prisjeća godina „crvenog terora“ ili „mraka“ te time počinje proces brisanja socijalističkih ideja i potpisa iz urbanog prostora grada, prvo općim ukidanjem urbanističkog plana, a zatim i mijenjanjem imena ulica.“¹⁰⁷ Time se htjelo ubrzano i efikasno ukloniti simbole koji su imali veze sa socijalističkim režimom. Ideja državnog vlasništva i besklasnog društva jednakosti je za Hrvate u datom trenutku bila sve samo ne povezana sa jednakošću. Jednakost Hrvata i Srba u socijalističkoj Jugoslaviji je bila vrlo upitna i zbog toga je i došlo do ovog razvoja situacije. Prema informacijama Damira Hrvatina, „u Poreču se posljednja veća izmjena naziva ulica događala 1991. i 1992. godine. Preimenovanje su potaknuli tadašnji odbornici Skupštine

¹⁰⁴Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013. str. 45.

¹⁰⁵Osnovna škola Poreč: *Crtice iz povijesti škole*. Dostupno na: <http://os-porec.skole.hr/skola/povijest> (pristupljeno 15.3.2016.)

¹⁰⁶Ibid. Radović str. 53.

¹⁰⁷Marjanović, Bojan: *Promjena vlasti, promjena ulica*. Zagreb: Klub studenata sociologije, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007. str. 116.

Poreč, današnji vijećnici Gradskog vijeća.¹⁰⁸ Sveukupni proces potvrđen je Odlukom o promjeni naziva ulica u gradu Poreču koja je stupila na snagu 26. ožujka 1992. godine. U Odluci su konkretno navedene ulice čiji su se nazivi mijenjali.

***	<u>ITALIJA</u>	<u>JUGOSLAVIJA</u>	<u>HRVATSKA</u>
1.	Via Guseppe Vergottini	Ljubljanska ulica	Eufrazijeva ulica
2.	Via Carli	Beogradska ulica	Ulica Svetog Maura
3.	Via Kandler	Ulica Vladimira Iljiča Lenjina	Ulica Pietra Kandlera
4.	Via Colonia Giulia	Ulica JNA	Zagrebačka ulica
5.	Via Giosue Carducci	Ulica Bratstva i jedinstva	Ulica Bože Milanovića
6.	Via De Franceschi	Ulica Marxa i Engelsa	Ulica Istarskog razvoda
7.	Riva Venezia-Riva Dante	Obala maršala Tita	Obala maršala Tita
8.	Piazza fuori le Porte	Trg Slobode	Trg Slobode
9.	Piazza dei signori	Trg Matije Gupca	Trg Matije Gupca
10.	Piazza Cimare	Trg Joakima Rakovca	Trg Joakima Rakovca
11.	/	Sarajevska ulica	Epulonova ulica
12.	/	Šetalište 29. novembra	Vukovarska ulica
13.	/	Ulica Save Kovačevića	Ulica Velog Jože
14.	/	Ulica Porečkog bataljona	Ilirska ulica
15.	/	Ulica Prve Istarske čete	Glagoljaška ulica
16.	/	Ulica 30. aprila	Ulica 30. travnja
17.	/	Trg Borisa Kidriča	Trg kneza Branimira
18.	/	OŠ "Bratstvo i jedinstvo" Poreč	OŠ Poreč

Tablica 6: Dekomemoracija nekolicine hodonima u Poreču – prema Odluci o promjeni naziva ulica u gradu Poreču

U Poreču, kao i u mnogim istarskim gradovima, događalo se ono o čemu je riječ kroz cijeli rad, a to je upisivanje novih političkih ideologija u grad putem djelovanja kulturne politike. Radi se ujedno i o razlogu mijenjanja naziva ulica i trgova, a taj razlog je drugačija politika. Ratno doba i promjena vlasti dovela je do novih političkih ideologija koje se trebaju istaknuti pred narod. Moć i politički centar su se prebacili u Zagreb, pa se tako u Poreču poslije Domovinskog rata može naći *Zagrebačka ulica*. Nadalje, brisanje „bratstva i jedinstva“ kao društvenog načela prošle države bilo je prioritetno, pa je tako na mjestu ovog termina osvanuo hodonim *Ulica Bože Milanovića*. Promijenjeni su još neki nazivi ulica i ustanova simbolizirajući novi početak, odnosno novo kolektivno pamćenje koje je usmjereno

¹⁰⁸Izvor: Intervju s pročelnikom Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Damirom Hrvatnom, 6.6.2016.

na konstrukciju identiteta u Republici Hrvatskoj. Kao što je Damir Hrvatin istaknuo, „mijenjali su se nazivi tzv. „socijalističke“ povijesti u nazive hrvatske i istarske povijesti.“¹⁰⁹

Slika 19: Ploče s nekim od hodonima u Poreču

Republika Hrvatska je početkom 90-ih godina veoma užurbano brisala socijalističke simbole po cijeloj državi. Istra naravno nije bila iznimka, no mogu se ipak vidjeti neke razlike u ovim postupcima. Zanimljivo je kako je Istra zajedno s Primorjem bez obzira na novi simbolički naboj zadržala mnogo simbola koji imaju veze s prijašnjom državom, odnosno Jugoslavijom. Tako se u Poreču može naći pregršt kulturne baštine koja uzdiže antifašizam, borbe koji su se borili za Jugoslaviju, dok su drugi gradovi „brisali“ takvu povijest pokušavajući stvoriti novu čisto hrvatsku. „Novi se, dakle, hrvatski politički i državni sustav namjerno i svjesno služio starim i novim ritualima te pravim ili domišljenim povijesnim simbolima.“¹¹⁰ Time se htjela iskazati moć koju je nova vlast imala u Hrvatskoj. Nacionalni ciljevi bili su ostvareni te je jedino preostalo do kraja uspostaviti poredak i organiziranu državu. U određenim dijelovima države odmah se mogao vidjeti pozitivan pristup prema nekoliko varijanta hrvatskoga nacionalizma, dok se primjerice u Istri i Poreču ne vidi toliko velika oduševljenost. Ne govori se ovdje o odbijanju Hrvatske kao države, već o odbijanju apsolutnog brisanja jugoslavenskih simbola u gradu. Poreč je bez obzira na novonastalu situaciju veoma držao do svojih simbola bilo kakve vrste koji su označavali ulazak Istre u okrilje Jugoslavije. Žrtve fašizma i svi ostali simboli koji imaju veze s antifašizmom u Istri ne mogu se selektirati na način da se stave u podcijenjen značaj naspram onih žrtava Domovinskog rata. Za grad bi selektiranje povijesti na takav način bilo neetički. Fašizam je u Poreču napravio veliku štetu što etničkog, što kulturnog karaktera i ne smije se zaboraviti.

Može se zaključiti kako je Poreč zajedno s Istrom, iako je mijenjao određene simbole jugoslavenskog režima, ostavio brojne simbole koji imaju veze sa Narodnooslobodilačkom borbom i antifašizmom. Ovo je razdoblje za Poreč ostavilo mnogo veći utisak nego

¹⁰⁹Izvor: Intervju s pročelnikom Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Damirom Hrvatinom, 6.6.2016.

¹¹⁰Rihtman-Auguštin, Dunja: *Ulice moga grada. Antropologija domaćeg terena*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2000. str. 25.

Domovinski rat, najvjerojatnije zbog daljine žarišta samog rata devedesetih. Razvoj situacije može se sagledavati i prema preferencijama ljevice i desnice kada je nedvojbeno da Istra zajedno s Primorjem više pripada ljevici. Brojni se razlozi mogu nabrajati zašto Poreč ima toliko antifašističkih simbola, hodonima ili kulturne baštine, no to u suštini nije važno. Bitno je da oni sačinjavaju jedan sklop reprezentacije koja tvori grad onakvim kakav je danas, a to je grad (različite) kulture.

7. Neopipljiva kulturna baština Poreča

Nakon bogate simbolike nematerijalne baštine toponimije koja je prožeta brojnim značenjima konstruiranim pod ideologijom političke elite, vrijeme je da se osvrne na onu kulturnu baštinu koja je još više neopipljiva. Kao što se već naglasilo, nematerijalna kulturna baština je prije svega nasljeđe generacija koje postaje baštinom ukoliko nosi bitnu vrijednost za zajednicu s kojom se povezuje. Konkretna definicija nematerijalne kulturne baštine upućuje na „jezike, tradicije, običaje i sve nematerijalno prenesene ideje i sjećanja koja imaju vrijednost nasljeđa.“¹¹¹ Odmah iz priloženog primjetno je kako je nositelj nematerijalne kulturne baštine upravo čovjek, u ovom slučaju stanovnik Poreča. Pritom se ne misli na čovjeka kao puku osobu, već na njegov identitet koji je konstruiran prema obrascu okoline u kojoj se nalazi u određenom vremenu. Kako je sama okolina konstrukt određene političke ideologije, identiteti postaju svojevrsni nastavci iste. Naime, na identitet se može gledati kao i na spremnik raznih pamćenja i odnosa koja konstruiraju nematerijalnu kulturnu baštinu. Prema tome, u definiciju nematerijalne kulturne baštine moguće je svrstati i identitet. Razlog je taj što je sve nabrojano kao nematerijalna kulturna baština upravo ono što čini identitet čovjeka. Još jednom se dokazuje teza kako političke ideologije svojim djelovanjem utječu na više razina prema ljudima. Utjecajem na okolinu, utječe se na konstrukciju identiteta. Utjecajem na konstrukciju identiteta, utječe se na reprezentaciju istog, odnosno na ono što zovemo nematerijalna kulturna baština.

Iako se na službenim listama nematerijalne kulturne baštine prema UNESCO-u nalaze striktno određene autohtone vrijednosti kao što je primjerice folklor, čipkarstvo ili klapsko pjevanje, poznato je kako je poimanje nečega nematerijalnom kulturnom baštinom u principu mnogo opširnije. Primjerice, iako se ne nalazi ni na jednoj službenoj listi nematerijalne

¹¹¹Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013. str. 77.

kulturne baštine, toponimija svakog grada predstavlja svojevrsnu kulturnu baštinu. Također, opširnost nematerijalne kulturne baštine vidljiva je i u definiciji koju nudi Ministarstvo kulture. Naglašava kako, „nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz generacije u generaciju, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje uzajamno djelovanje s prirodom i svoju povijest. Ona pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost.“¹¹² Prema tome, nematerijalnu kulturnu baštinu može se sagledavati i kroz suštinu kulture pamćenja i sjećanja. Osoba je ono što pamti i čega se sjeća u sadašnjosti, te na koji način to reprezentira u budućnosti. Također, „identiteti i pamćenja nisu stvari o kojima mislimo, već stvari s kojima mislimo. Kao takvi ne postoje iznad naše politike, naših društvenih odnosa i naših povijesti.“¹¹³ Oni su zajedno toliko isprepleteni da ih je nemoguće sagledavati pojedinačno. Dakle, ukoliko se gleda nematerijalnu baštinu, gleda se i identitet zajednice. Samim time primjetno je miješanje društvenih, političkih i kulturnih elemenata koji su u doticaju s određenim ideologijama. Bilo da se poistovjećuje ili suprotstavlja s istim, u odnosu na njih se konstruira identitet.

7.1. Druga vrsta mozaika u Poreču

Jednu zanimljivu vrstu nematerijalne kulturne baštine u Poreču čini upravo etnički mozaik grada. S obzirom na povijest i previranja koja su se dešavala na njegovom području, grad je kroz godine stvorio kulturnu raznolikost kojom se danas diči. Različita politička djelovanja i ideologije dovele su do etničkog miješanja koje je danas karakter zajednice. Iako je ova kulturna raznolikost nešto čime se u današnje vrijeme grad ponosi, prije se ista ta raznolikost nije toliko isticala. Na identičan način kojim se postupalo prema materijalnoj kulturnoj baštini za vrijeme socijalizma, postupalo se i prema kulturnoj raznolikosti u zajednicama. Ona se ignorirala pokušavajući nametnuti poredak jednakosti svih naroda u smislu jedne kulture, što naravno nije moguće. Različite kulture i narodi nikada se neće moći stopiti u jedno, a da se ne primjeti raznolikost među njima.

Prema najnovijem popisu stanovništva održanom 2011. godine u Poreču, najviše je redom Hrvata, zatim Srba, Talijana, Albanaca, Bošnjaka i Slovenaca. Postoji dio stanovništva

¹¹²Ministarstvo kulture: *Što je nematerijalna kulturna baština*. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3639> (pristupljeno 20.5.2016)

¹¹³R. Gillis, John: *Pamćenje i identitet: Povijest jednog odnosa*. U: Brkljačić, Maja; Prleđa, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 173.

koje se izjasnilo drugom narodnošću, no ove su skupine brojčano najveće. Srbi, Talijani, Albanci, Bošnjaci i Slovenci deklarirani su kao nacionalne manjine u gradu i time obogaćuju ovaj kolaž različitih naroda i kultura.¹¹⁴ Svakako, situacija se kroz godine mijenjala pa tako popis stanovništva koji je održan 1991. godine posjeduje malo drugačiji poredak. Na prvom mjestu se opet nalaze Hrvati, ali su zato odmah nakon njih Talijani, pa Srbi, Muslimani (Bošnjaci), Albanci i Slovenci. Kao što se vidi iz priloženih podataka, ukupan broj stanovnika u Poreču se smanjio, kao i brojevi među nacionalnim manjinama. Jedina skupina koja se u ovoj situaciji ističe jesu Bošnjaci. Njihov broj se povećao, ali ne toliko da učini veliku razliku. Razlozi ove promijene mogu biti višestruki, od kulturnih do ekonomskih, pa čak i političkih.

<i><u>Stanovništvo</u></i>	<i><u>UKUPNO</u></i>	<i><u>HRVATI</u></i>	<i><u>SRBI</u></i>	<i><u>TALIJANI</u></i>	<i><u>ALBANCI</u></i>	<i><u>BOŠNJACI</u></i>	<i><u>SLOVENC</u></i>
<i>1991.g.</i>	22.988	12.535	900	1336	446	281	219
<i>2011.g.</i>	16.696	12.492	566	540	356	328	116
<i>Razlika</i>	-6.292	-43	-334	-796	-90	+47	-103

Tablica 7: Prikaz broja stanovništva prema narodnosti kroz određeno vrijeme¹¹⁵

Krene li se od početka, može se reći kako svaka od ovih skupina čini kulturu za sebe, ali u kontradikciji s drugom čini zajedničku kulturu koja predstavlja Poreč. Grad je već godinama mjesto multikulturalnosti i kulturnog pluralizma čija je glavna vodilja isticanje i priznavanje različitih kultura kao sastavnog dijela života. Kako se Poreč zajedno s Istrom stoljećima nalazio pod različitim vlastima i utjecajem, tako su različite narodnosti naselile ova područja. Brojne migracije sežu daleko u povijest, a čine ono što imamo danas.

Bitno je istaknuti *talijansku nacionalnu manjinu* koja je ključna za Istru i Poreč. Istra se dugo vremena nalazila pod talijanskom vlašću pa je utjecaj talijanske kulture i njezinog naroda neizbježan. Danas je pravo talijanske nacionalne manjine uređeno i demokratski postavljeno na državnoj razini, no u vrijeme socijalizma situacija je bila znatno drugačija. Talijanska manjina, kao i sve ostale manjine imale su veoma striktno određena prava od strane komunističkog režima. Radi se o jednom od glavnih razloga zbog kojeg se broj Talijana kroz prošlo stoljeće znatno i vrtoglavo smanjivao u Istri. Nekadašnji ravnopravno

¹¹⁴Grad Poreč: *Nacionalne manjine*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?stranica=1183&pid=54> (pristupljeno 20.5.2016.)

¹¹⁵Informacije dostupne na: https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_1991. ; [https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_2011_\(Pore%C4%8D\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_2011_(Pore%C4%8D)) (pristupljeno 20.5.2016.)

postavljen narod ovih područja, preko noći je postao manjina u doslovnom smislu ove riječi. „Pedesete su godine bile najteže razdoblje za talijansku nacionalnu zajednicu koja je tada i u stvarnosti postala manjinom. To je razdoblje obilježeno prinudnim zatvaranjem na desetke škola, kulturnih društava i ustanova talijanske zajednice, poništavanjem mnogih manjinskih prava i potpunim ukidanjem dvojezičnosti u većim gradskim središtima.“¹¹⁶ Radilo se o političkoj ideologiji društvene jednakosti koja je u ovom slučaju znatno podbacila. Nisu svi Talijani bili fašisti, ali su se redovito tako deklarirali od strane komunista u vrijeme Jugoslavije. Također, paradoks se nalazio i u tome što su upravo brojni Talijani bili sudionici antifašističke borbe na što se očito zaboravilo.

Kulturna politika koja je definirana kao javna politika u ovom slučaju je još jednom bila pionir komunističkog režima. Transparentnost i jednakost u postupanju prema različitim kulturama u Istri bila je maska koju je socijalistički režim vješto nosio. Radilo se o klasičnom primjeru preventivnog djelovanja komunističkog režima prema onima koji nisu, jesu ili bi mogli biti povezani s bilo kakvim djelovanjem protiv Jugoslavije. Socijalistički režim se nije smio ugroziti propustima u tom smislu, kao što je i vidljivo u prijašnjim poglavljima. Dokaz se vidi u slučaju vjere i Eufrazijeve bazilike. Apsolutna moć je morala biti u njihovim rukama. „Pripadnicima manjine u mnogo je slučajeva zabranjena upotreba talijanskog jezika u međusobnoj komunikaciji na javnim mjestim ili na radnom mjestu. Mnoge su školske ustanove zatvorene uredbom. Tijekom jedne noći u Rijeci (dijelom i u Puli) nestali su svi dvojezični natpisi, a dvojezičnost više nikad nije vraćena.“¹¹⁷ Jedan od sugovornika prepričava situaciju koja je u to vrijeme bila specifična za ovo područje. Govori „*kako se osim odlaska u Crkvu veći dio naroda bojao pričati talijanskim jezikom u javnim ustanovama. Radilo se o problemu upravo zato jer je talijanski jezik tada bio materinji jezik mnogim obiteljima, pa čak i određenima hrvatske narodnosti.*“¹¹⁸ Očigledno je da se Poreč nalazio u mreži rekonstrukcije identiteta koju je sprovodio komunistički režim.

Danas je situacija znatno drugačija, iako je broj Talijana u Poreču nikad manji. Prije svega, sprovodi se temeljni cilj svake *Strategije kulturnog razvitka*, a to je kulturna raznolikost u smislu kulturnog pluralizma. Dvojezičnost se vratila u grad pa je tako skoro svaki naziv ulice ili trga popraćen talijanskim prijevodom. Primjerice, Poreč je poznat i kao

¹¹⁶Talijanska nacionalna zajednica (1945.-2003.), str. 655. Dostupno na: http://www.crsrv.org/it/istra_vrijeme/PDF/dodaci.pdf (pristupljeno 21.5.2016.)

¹¹⁷Ibid. str. 656.

¹¹⁸Izvor: Otvoreni tip intervjua/razgovor sa skupinom štićenika Doma za starije i nemoćne osobe u Poreču. 19.3.2016., vodila autorica

Citta di Parenzo. Osim toga, talijanska nacionalna manjina u Poreču ima važnu ulogu u međukulturnoj razmjeni značenja i vrijednosti kulture sjećanja. Aspekt pogleda na prošlost koji imaju Talijani uveliko nadopunjuje kolektivno sjećanje cijele zajednice. Radi se velikom dijelu puzzle koja je sastavni dio nematerijalne kulturne baštine Poreča.

Iako je kulturno najznačajnija, talijanska nacionalna manjina nije jedina u Poreču. Kulturna politika Republike Hrvatske vođena *Strategijama kulturnog razvitka* pozitivno je usmjerena prema već spomenutoj kulturnoj pluralnosti. Tako se u Poreču mogu naći još i druge značajne nacionalne manjine koje doprinose šarenoj kulturi grada.

Multikulturalnost u gradu svakako nadopunjuje *albanska nacionalna manjina* koja je u principu dio novije prošlosti Poreča. Za razliku od Talijana koji su stoljećima naseljeni na ovim područjima, Albanci su intenzivnije počeli naseljavati u Poreč sredinom prošlog stoljeća. Dešavalo se to usporedno s naglim razvojem turizma na ovim područjima 1950-ih godina. Albanci su postali nositelji novonastale kulture u gradu, a to je kultura *zlatarni* i *slastičarstva*. Kako su se Porečani masovno selili u obližnja mjesta s ciljem da izbjegnu gužvu grada, ili da si priušte bolji život u kući, stanovi i stare kuće u centru Poreča ostajale su prazne. Bila je to prilika za Albance koji su gusto naselili staru jezgru Poreča i započeli kulturu koja je i više nego reprezentativna za grad. Glavna ulica grada danas je meka zlatarni i slastičarni brojnih albanskih obitelji koje su sastavni dio Poreča kakvog se zna. U vrijeme socijalizma ovaj poredak je svima odgovarao. Domaći su ljudi bili zadovoljni sa svojim „luksuznim“ životima i radom u državnim firmama (što je tada bilo najsigurnije), te nisu bili zainteresirani time što nedomicilan narod „okupira“ staru jezgru njihovog grada. „Nakon uspjeha IDS-ovog političkog pokreta i buđenja zavičajne samosvijesti kod Istrana, te njihovog sve aktivnijeg angažmana u poduzetništvu nakon sloma socijalizma, domicilno stanovništvo je sve glasnije počelo gundati zbog dominacije nedomicilnog albanskog kapitala u turizmu.“¹¹⁹ Novonastala kultura je za domaćine postala oporbena kojoj se trebalo oduprijeti, no kasno. Albanske su obitelji već onda postale toliko utjecajne da se njihova moć nije mogla ukloniti, ali ni smanjiti. Za vrijeme socijalizma bili su prilično zanemarivani, nitko nije obraćao pažnju na njih sve dok Hrvatska nije postala samostalna. Privatizacija obrta je u to vrijeme postala hit, a turizam i više nego glavna gospodarska grana Poreča. Najveće negodovanje oko albanskog naroda pojavilo se s vremenom u kojem su oni postali glavni rukovodioci moći u gradu. Osim toga, određene glavne albanske obitelji bile su povezane sa

¹¹⁹Istarski: *Tajna uspjeha albanskih poduzetnika: Najatraktivniji prostori u njihovom su vlasništvu*. Dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/174> (pristupljeno 22.5.2016.)

nekolicinom zločina usmjerenim prema visokim gradskim dužnosnicima. Naime, Sefedin Bilali, čija je obitelj naselila Poreč 1946-te godine, optužen je za pokušaj ubojstva zamjenika gradonačelnika Poreča, Edija Kosa čime se pogled na albansku zajednicu još više srozao.¹²⁰ Iako se radilo o pojedincu, albanske obitelji su veoma povezane i drže se zajedno. Radi se o jednoj kulturi koja drži do povezanosti svojeg naroda. Samim time, ovaj čin je usmjerio negativan pogled na skoro cijeli albanski narod u gradu, a ne samo na obitelj Bilali. Kulturna politika koja nalaže tolerantnost i uvažavanje različitosti, u ovom je slučaju nedovoljnog utjecaja. Kulturna različitost albanskog naroda naspram ostalih izuzetno je izražena. U prilog ne ide ni stav albanske zajednice da za njih vrijede drugačija pravila nego za ostale građane Poreča. Iako oni predstavljaju jednu zanimljivu kulturu u gradu, vidi se pretjerana samovolja u turističkim djelatnostima, pogotovo u glavnoj ulici grada. Dekumanova ulica je postala centar albanskog naroda, što i ne bi bilo negativno da isti taj narod uvažava starosjedioce kao što i oni uvažavaju njih. Smatra se kako je Dekumanova ulica kao materijalna kulturna baština Poreča nedovoljno zaštićena u smislu urbanih djelovanja dotičnog naroda. Njihove trgovine, slastičarne i restorani doslovno preplavljuju ulicu i cijeli stari dio grada bez obzira na to prekoračuju li ovlasti i prostore koji su im dati. Dekumanova ulica i jezgra grada Poreča je od iznimnog značaja za porečku povijest – radi se o kulturno reprezentacijskom centru koji je danas u drugom planu nakon slastičarna, zlatarna i ostalih turističkih djelatnosti.

Bez obzira na netrepeljivosti između naroda, kulturna politika djeluje prema temeljnim načelima kulturne različitosti. Albanska se zajednica, kao i sve ostale, pokušavaju što više uključiti u sve aktivnosti i javne rasprave vezane za grad. Ovi odnosi i relacije djelovanja su ono što čini nematerijalnu kulturnu baštinu među stanovništvom. Čak i negativan stav čini nematerijalnu kulturnu baštinu, iako nije poželjan. Poželjni pozitivni i dobri odnosi su prije svega korijen kulturnog pluralizma. „Smisao kulturnog pluralizma je prihvaćanje kulturnih različitosti, ali i omogućavanje njihove koegzistencije.“¹²¹ Uvažavanje iz svih smjerova i više je nego prioritarno. Tako se Poreč može pohvaliti time da je uveo nastavu albanskog jezika u porečku školu. „Nastavni plan po modelu C, koji je odobrilo Ministarstvo, u školskoj godini pohađa pedesetak osnovnoškolaca, a interesa ima i među srednjoškolcima, govori predsjednik Vijeća albanske nacionalne manjine Grada Poreča, Idris Sulejmani.“¹²² Može se zaključiti da

¹²⁰Istarski: *Atentat na Edu Kosa naručio ugostitelj Sefedin Bilali?* Dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/160> (pristupljeno 22.5.2016.)

¹²¹Čačić Kumpes, Jadranka: *Politike reguliranja kulturne i etničke različitosti: o pojmovima i njihovoj upotrebi*. Izvorni znanstveni rad. U: *Migracije i etničke teme*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2004. str. 148.

¹²²Grad Poreč: *U porečkoj školi uveden albanski jezik*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?j=cro&stranica=1641> (pristupljeno 22.5.2016.)

se kulturna raznolikost svakako njeguje. Najistaknutije manjine koje čine etnički mozaik Poreča su definitivno talijanska i albanska nacionalna manjina. Osim toga, u Poreču talijanska nacionalna manjina jedina ima svoju školu što je svakako pohvalno.¹²³ No u kakvom su položaju ostale nacionalne manjine?

Zaključuje se da, iako nije najbrojnija, albanska nacionalna manjina ima vodeću moć među manjinskim narodima, a u nekim slučajevima i u odnosu na Hrvate. Talijanska nacionalna manjina čini autohtoni identitet grada Poreča te dijeli mnoga iskustva i sjećanja daleko u prošlost s domaćinima, dok su u cijeloj priči izostavljeni ostali narodi.

Naime, u ovom slučaju se radi o Srbima, Bošnjacima i Slovencima. Tri naroda koja su nekad, zajedno s Hrvatima, sačinjavali Jugoslaviju. Danas su Srbi na prvom mjestu, odmah nakon Hrvata, brojčano nadvladali sve ostale manjinske narode (iako se radi o približnim brojevima i fiktivnim zaključcima).¹²⁴ Bošnjaci su na predzadnjem, a Slovenci na zadnjem mjestu brojčano značajnijih nacionalnih manjina. Njihova vrijednost i značaj življenja na ovim područjima vidi se upravo u toj zajedničkoj prošlosti koju su ovi narodi živjeli. No, radi se i o narodima na koje je mijena političkih ideologija utkanih u kulturnu politiku najviše djelovala. Netrepeljivost između naroda različite nacionalnosti dešavala se najviše u vrijeme rata. Prema riječima jednog sugovornika, „u ratno vrijeme su se susjedi različite narodnosti počeli gledati poprijeko. Do onda je sve bilo uredu, a kad je počeo rat kao da se dogodio neki „klik“ u glavama ljudi i nekad najbolji prijatelji postali su najgori neprijatelji. Naravno, bilo je izuzetaka i ljudi koji su se pokušavali maknuti od nametnutih ideologija tadašnjeg vremena, no usprkos tome napetost se osjećala u zraku.“¹²⁵ Prošle su brojne godine dok su se strasti između naroda smirile, no baš zbog toga ovi su odnosi veoma vrijedni za Poreč. Tolerancija i prevladavanje mržnje je ono što bi trebalo sačinjavati nekad napete odnose suprotnih strana. U sjećanima nikad neće biti izbisana ona negativna pamćenja naroda, no bitno je rekonstruirati odnos prema njima i staviti negativnost sa strane. Rekonstrukcija identiteta je u tom smislu nekad i prijeko potrebna jer bez nje ne bi bilo odnosa kojeg imamo danas u gradu. Ljudi bi zapeli u arhiviranom sjećanju koje je ograničeno za rekonstrukciju. Danas identitet treba biti takav da se mijenja na bolje, a ne da stagnira ili kreće prema lošijem. Kulturna politika Poreča stoga može biti ponosna upravo zato jer je kulturni pluralizam u gradu na

¹²³Radi se o *Talijanskoj osnovnoj školi „Bernardo Parentin“ Poreč.*

¹²⁴Naime, radi se o tome da postoji velika mogućnost da je albanska nacionalna manjina brojčano ispred svih manjina u ovom slučaju. Brojni Albanci, iako nemaju boravište ili prebivalište u Poreču, stanuju u gradu i smatraju se stanovnicima Poreča, što mijenja kulturni poredak dominantne manjine.

¹²⁵Izvor: Neslužbeni razgovor/intervju sa Zlatkom Cerovac, bivšim policajcem i domovinskim braniteljem iz Poreča, 23.5.2016., vodila autorica

veoma zavidnoj razini. Toliko različitih naroda se spaja u zajednicu čije je kolektivno pamćenje predivan prikaz nematerijalne kulturne baštine.

7.2. Politizacija običaja i rituala – nekadašnja uobičajena praksa

Osvrne li se na prethodnih stotinjak godina, vidjet će se da su se u gradu Poreču običaji, rituali i tradicije veoma izmjenili. Naravno, prije svega radi se o povijesnom kontinuitetu koji je u predispoziciji da se s vremenom mijenja, no razloga postoji još mnogo. Onaj koji je u fokusu je i glavna teza ovog rada, a to je utjecaj političkih ideologija na razne aspekte grada, a samim time i na promjenu života građana.

U vrijeme socijalizma politika je bila utkana u skoro svaki aspekt života građana. Time se željela održati razina moći na visokoj poziciji. Javna djelovanja koja nisu bila povezana s politikom, bila su vrlo rijetka. Na taj su se način političke ideologije u sklopu kulture još više ukorjenile u identitete zajednica. „Od društvenih rituala, preko proizvodnje materijalnih stvari sve do tradicijskih vjerovanja i novostvorenih označitelja pripadnosti, kultura je uvijek imala značaj denominatora, odnosno određenja identiteta.“¹²⁶ U tom smislu je socijalistički režim usmjeravao „projektiranje“ identiteta zajednica prema onome što su oni smatrali adekvatnim. Prigodnim se smatralo sve ono što je veličalo Jugoslaviju i i tadašnji politički sustav ili ga barem nije osporavalo. Slavili su se brojni državni ili općinski praznici koji su većinom obilježavali neki značajan događaj s ciljem pobuđivanja kolektive svijesti o pripadnosti u zajednicu u kojoj su se građani nalazili.

Prigodno tome, u Poreču se *Dan oslobođenja grada* i *Dan grada Poreča* već godinama slavi 30. travnja. Ovim datumom se obilježava oslobođenje Poreča od fašističke okupacije i simbolizira značaj antifašističkog pokreta za grad. Čak i nakon osamostaljenja Hrvatske, kad su se određeni antifašistički simboli mijenjali onim domoljubnim, u Poreču je ovaj datum ostao nepromijenjenog značaja. Kao što se već u nekoliko navrata naglasilo u radu, Poreč ima jako poštovanje i sjećanje na antifašizam i antifašistički pokret, te sve vezano uz njega. Domoljublje prema Hrvatskoj, iako nije umanjeno, nikad neće moći zamijeniti poziciju na kojoj se nalazi antifašizam, njegove akcije i ličnosti koje su u relaciji s njim. Iako neznatno promijenjeno, danas je obilježavanje ovog dana „nadograđeno“. Uz prigodno

¹²⁶Vukić, Feđa: *Grad kao identitetski sustav. Prema metodi sustavnog projektiranja identiteta zajednice*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Studij dizajna, 2013. str. 46.

sjećanje na dan kada se grad oslobodio od okupatora te brojna kulturna događanja, održava se sjednica Gradskog vijeća i obilaze se komemorativna mjesta koja utvrđuju sjećanja na ratna događanja. Ceremonijalno se polažu brojni vijenci pored antifašističke materijalne baštine i time se simbolizira velik značaj antifašističkog pokreta za grad. Ovim sjećanjima se potvrđuje svjesnost o prošlosti i utvrđuje pozicija s koje se gleda na nju. Primjer se može naći u govoru koji je održao gradonačelnik Poreča, Edi Štifanić, na ovogodišnjoj obljetnici oslobođenja od okupatora. On ističe: „*Način na koji mi slavimo Dan oslobođenja Grada Poreča, dostojanstveno, s ponosom i zahvalnošću jednako tako pokazuje kakav je Poreč grad. Grad koji se ne srami antifašizma. Poreč prepoznaje vrijednosti koje smo dobili narodnooslobodilačkom borbom i žrtvom boraca u Drugom svjetskom ratu. I naravno, ne treba izjednačavati antifašizam i komunizam, ali to ne znači da smijemo negirati antifašizam koji je u temeljima ovoga grada.*“¹²⁷ Ovom izjavom se samo potvrđuje ono što je i vidljivo u gradu, a to je da su temeljna usmjerenja kulturne politike Poreča već odavno utvrđena i nadalje se mogu samo nadograđivati.

Slika 20: Ploča postavljena na zgradi Općine Poreč

Političke ideologije grada koje su sastavni dio kulturne politike Poreča usmjeruju selektivno obilježavanje prošlosti. Time se točno određuje čega bi se građani trebali sjećati, a što bi trebali zaboraviti. U Hrvatskoj su nakon raspada Jugoslavije osvanuli novi praznici koji su simbolizirali novi početak, odnosno prekid s prošlošću. Pokušavao se izgraditi novi identitet i kolektivno sjećanje zajednice koje bi radikalno usmjerilo narod na novu struju. Iako se radilo o brojnim praznicima na državnoj razini koje je prihvatio i Poreč, grad u principu nije bio sklon ovako radikalnom prekidu s nečim što ga je identificiralo do tada. Možda se jedan od najčvršćih primjera jake kolektivne svijesti toga doba vidi u toponimiji grada. Kategorija odonima koja odiše antifašizmom, partizanima i partizanka i danas je itekako postojana. Osim toga, ploča na kojoj

¹²⁷Glas Istre: *Poreč obilježio dan grada i godišnjicu oslobođenja*. Dostupno na: <http://www.glasistre.hr/vijesti/specijalna/porec-obiljezio-dan-grada-i-godisnjicu-oslobodjenja-525075> (pristupljeno 25.5. 2016.)

je 30. travnja proglašen praznikom Poreča ima zvijezdu koja je u političkom svijetu čisti komunistički simbol.

Slika 21: Doček Štafete ispred današnje zgrade kina (1957.)

Obilježavanje Dana grada Poreča i Dana oslobođenja grada 30. travnja jedan je od običaja koji je opstao kroz Jugoslaviju pa sve do 2016-te godine, no postoje običaji i rituali koji nisu ušli u novi poredak događajnih rituala. Radi se o onima koji su bili službeno prekinuti u trenutku osamostaljenja

Hrvatske. Jedan od istaknutijih praznika svakako je bio *Dan mladosti – Rođendan maršala Tita*. „Dan mladosti bio je poseban dan u doba Jugoslavije. Staro i mlado slavilo je rođendan svog voljenog vođe. Štafeta mladosti nosila se po cijeloj državi, predavala od ruke do ruke, da bi je na koncu te trke, 25. svibnja svake godine, odabrani omladinac ili omladinka na stadionu JNA u Beogradu uručili voljenom predsjedniku.“¹²⁸ Radilo se o tada velikoj časti koju su svi mladi željeli iskusiti. Građani Poreča zalučeni ovim običajem nisu ni slutili da se time utiskuje politička ideologija u njihove živote od ranog doba. Ovi skupovi su se prvenstveno održavali kako bi se narod s vremena na vrijeme podsjetio na moć i karizmu Tita, a samim time i sve što je on predstavljao. Omladina je bila ključna generacija na koju se trebalo fokusirati ukoliko se htjela kontrola održati na postojećoj ili boljoj poziciji u budućnosti. Tako su svi bili uključeni u običaje koji su bili politizirani. Djecu se od malih nogu učilo o značaju i važnosti poštivanja države i Tita. Time su se ideologije ukorijenile u narode, a jednom zapečaćena sjećanja teško su se mijenjala. Obilježavanje Dana mladosti nije potpuno zaustavljeno u današnje vrijeme, ali se samo mjesto sjećanja i obilježavanja premjestilo u Kumrovec, a brojni mladi danas ne znaju za nekadašnji popularan praznik.

Još jedan poznati događaj koji se dotiče Poreča u vrijeme Jugoslavije bio je popularan *Marš na Učku*. Marš na Učku nije bio državni praznik Jugoslavije, no obilježio je razdoblje nekadašnje države. Radilo se o običaju mladih koji su planinareći na Učku pridavali značaj

¹²⁸Parentium: *Dan mladosti – nekadašnji praznik*. Dostupno na: <http://www.parentium.com/prva.asp?clanak=3445> (pristupljeno 25.5.2016.)

određenim događajima na području Istre i Primorja. Marš na Učku bio je „organiziran tako da bi se 1. travnja svi sudionici okupili na odmorištu Poklon na Učki, gdje je na taj dan 1944. godine formirana Prva Istarska brigada „Vladimir Gortan“ i održana Prva oblasna konferencija USOH-a za Istru.“¹²⁹ Sudionici su bili većinom iz Istre i Primorja, a sudjelovanjem se poticalo kolektivno sjećanje. Sam događaj bio je i povod za druženje koje je još jedno bilo obojano političkim bojama. Ključan trenutak NOB-a lokaliziran je mjestom sjećanja na Učki i time je postalo simboličko mjesto koje se iznova izražavalo u sjećanju na nasljedstvo. Ovaj običaj se prestao održavati nakon Domovinskog rata, no prošle je godine pokrenut projekt u kojem bivši predsjednici omladine sastavljaju Zbornik Marša na Učku.¹³⁰ Time se žele arhivirati sjećanja običaja kao jedno kolektivno pamćenje prikupljeno od individua.

Slika 22: Učka - Marš na Učku

Osim nekolicine praznika i običaja koji su se doticali Poreča, u bivšoj Jugoslaviji postojali su i brojni drugi praznici i običaji koji su se slavili ili održavali na području cijele Hrvatske. Nakon rata, u Poreču i cijeloj državi, neki su od spomenutih događaja definitivno postali nepoželjni.¹³¹ Ovakvi običaji koji su u svakom smislu bili ideološki nabijeni, nisu mogli naći svoje mjesto na novom

kalendaru. Nekadašnja jugoslavenska kultura sjećanja postajala je sve manje značajna u novom vremenu demokracije. Prema tome, koliko je god Poreč imao jaku kolektivnu svijest o antifašizmu, nije se mogao oduprijeti (vjerojatno u trenutku nije ni htio) primjeni selektivne tradicije koja se sprovodila nakon rata. Hrvatska je u svom tranzicijskom razdoblju pomno odabrala običaje i rituale koje će prekinuti, koje će nastaviti njegovati i koje će oživjeti. Izgradnja nove kulture sjećanja bilo je prioritarno djelovanje kulturne politike u gradu. Tako su se još jednom i materijalna i nematerijalna baština rekonstruirale u smislu svoje simbolike.

¹²⁹Istarski: *Bivši predsjednici omladine sastavljaju Zbornik Marša na Učku*. Dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/18833> (pristupljeno 30.5.2016.)

¹³⁰Ibid.

¹³¹Raznih događaja i proslava na temu običaja koji su opisivani i dalje postoji, no znatno su manje važni za državu te su lokalizirani samo na nekim značajnijim mjestima kao što je npr. Kumrovec. Grupe ljudi koje i dalje drže do ovih zbivanja su brojčano veoma smanjene u odnosu na onu brojku koja je nekad bila aktualna.

7.3. Od politizacije do turističke atrakcije

Nakon osamostaljenja Hrvatske provodila se rekonstrukcija tradicije koja je izmjenila prioritete djelovanja kulturne politike. Nekadašnje provođenje načela kulturne politike u Poreču bilo je većinom povezano s politizacijom kulture i tradicije, dok je s druge strane danas najviše povezano s turizmom. Naravno, ovaj preobrat se nije dogodio preko noći, već je rezultat dugotrajnog i sigurnog utemeljenja turizma u grad Poreč.

Turizam je na područjima Poreča zaživio još u vrijeme Jugoslavije 50-ih godina kada se Istra pripojila tadašnjoj državi. Uzlet masovnog turizma kojem su pridonijele hoteljersko-turističke tvrtke *Riviera holding* i *Plava laguna Poreč* ostvaruje se već samo kroz deset godina kasnije. Smatra se kako su ova dva poduzeća osnovni pokretači porečkog turizma.¹³² Od samog početka vidio se potencijal kojeg je Poreč sadržavao kako bi postao svjetski poznato turističko mjesto. Sukladno time, u gradu se užurbano grade hoteli, apartmani, preuređuju stanovi i sobe. Sve se prilagođava sezoni masovnog turizma koji je odjednom postao glavna gospodarska grana Poreča. Dok je s jedne strane grad nabijen ideološkim porukama socijalističkog režima, s druge se strane život domicilnog društva potpuno okreće prema turizmu. U ljetnim mjesecima za dio građana kao da ne postoji ništa više osim turizma što je upućivalo na još jednu transformaciju identiteta. Mali ribarski gradić postao je još jednom platno za upisivanje novih značenja. „Turizam koji mijenja vizuru Istre mijenja njezinu arhitektonsku i urbanu specifičnost, način rada i nužno mentalni sklop, tjera ljude sa sela i zemlje u grad, na sigurno plaćen posao u odijelu.“¹³³ Cijeli se proces odvijao u sigurnom okruženju socijalističkog režima koji je na ova događanja gledao pozitivno i poticajno. Građani su se od politiziranih običaja i tradicija odmicali (na kratko) u sigurnu zonu turizma koja nije imala veze sa politikom koja bi kontrirala jugoslavenskom režimu. Osim toga, masovni turizam koji je tada bio popularan bio je najviše usmjeren na kupališni turizam, ponudu mora i sunca, odmora u miru bez buke i slično, te nije sadržavao pretjerano elemente aktivnog odmora i kulturnog turizma kao što je to slučaj danas. Turisti se nekad nisu učili o lokalnoj kulturi i povijesti u dozi kao što se to radi danas, nego im je bilo prepušteno svojevrijedno razgledavanje grada bez velikog učenja o istom. Socijalistički režim podržavao je ovaj pristup. Sve dok se nije diralo u povijest i politička pitanja koja su bila delikatna tema toga doba, bilo je veoma dobro. Zadovoljna država (vrh) rezultira zadovoljnim građanima, a

¹³²Orlić, Ivana: *Utjecaj masovnog turizma na domicilno stanovništvo Poreštine u doba socijalizma*. Izlaganje sa znanstvenog skupa. U: *Etnološka tribina* 30. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2007. str. 30.

¹³³Ibid. str. 33.

zadovoljni građani uzvraćaju poštivanjem države i njenih ideologija. Bila je to dvosmjerna ulica koje je bila u opticaju sve do Domovinskog rata.

Za vrijeme Domovinskog rata turizam i turističke djelatnosti u Poreču određeno vrijeme stagniraju. Masovni turizam i ponuda mora i sunca povratit će se tek oko 1995. godine u još svježem tranzicijskom razdoblju. Uz to, javlja se novi turizam, a to je onaj kulturni. Ideje novih kulturnih politika okrenule su se prema inovativnom gledanju na turističku ponudu koju grad nudi. Ono što je nekad bilo u drugom planu iza političkih izražaja, sada postaje prava turistička atrakcija. Takav aspekt turizma neki zovu „kulturnim turizmom, neki turizmom baštine, neki turizmom kulturne baštine. Svi ipak dijele istu odgovornost: upoznavanje turista s onim što naš grad, regiju ili državu čini različitima i zanimljivima, bez obzira na to je li to umjetnost, kultura, povijest ili sve zajedno.“¹³⁴ Donedavno se na kulturu i turizam gledalo kao na dva različita aspekta koji i nisu bili baš spojivi, a danas je upravo kultura važna za turizam. Sama veza između kulturne politike i turizma vidljiva je u strategiji koju provodi grad uključujući kulturnu baštinu i cjelokupnu kulturu u sastavni dio turističke ponude. Tako se kulturnu politiku u kontekstu kulturnog turizma uočava upravo kroz kulturnu baštinu koja svojom turističkom reprezentacijom reprezentira djelovanje kulturne politike. Stoga, može se reći da je kulturna baština upravo temelj kulturnog turizma.

Kako se ne bi ponovo vraćalo na cjelokupni prikaz kulturne baštine Poreča koje ima napretek, usmjeriti će se na onu baštinu na kojoj se vidi utjecaj kulturnog turizma. Promjene se najviše vide na nematerijalnoj kulturnoj baštini koja je podložna većoj prilagodbi vremenskom okviru, ali ni materijalna kulturna baština nije zanemariva po tom pitanju. Osim restauratorskih promjena, materijalna baština najviše je prilagodila svoju funkcionalnost i značenje novonastalom trendu. Pritom se ne misli na suštinsku simboliku nego na onu reprezentativnu koja je u ovom slučaju zaokupljena turističkim trendom. Tako se u gradu danas mogu naći brojne građevine koje više služe turističkoj djelatnosti nego onoj kulturno-representativnoj. Primjerice, već istaknute kule koje su značajna kulturna baština grada nosioci su već spomenutih ugostiteljskih objekata unutar njih samih. Slična problematika može se istaknuti i kod Eufrazijeve bazilike koja u ljetnim mjesecima naplaćuje ulaz u crkvu ili pak stara jezgra grada koja je preplavljena ugostiteljskim objektima i slično. Primjera je mnogo, no bitno je naglasiti da je ipak stanje materijalne kulturne baštine nikad bolje upravo

¹³⁴Jelinčić, Daniela Angelina: *Abeceda kulturnog turizma*. Zagreb: Meandar, 2008. str. 42.

zbog ekonomske vrijednosti koju posjeduje i vrlo dobro koristi. Problematika autentičnosti prikaza kulturne baštine koja je u takvoj vrsti funkcije je tema neke druge rasprave.

Prema svemu sudeći može se zaključiti da se vrijeme mijenja, a sukladno s time i reprezentacije kulturne baštine. Iako je kulturna politika ona koja usmjerava (direktno ili indirektno) događaje, politizacija običaja je rijedja, ali zato se svjedoči sve većoj *turizmatizaciji*.¹³⁵ Kao što se već naglasilo, najveća se promjena vidi u nematerijalnoj kulturnoj baštini. Za vrijeme socijalizma u Poreču su se brojna događanja odvijala u političkom tonu, a samim time su se običaji i rituali više-manje sveli na označavanje politički važnih događaja za grad. Danas je situacija znatno drugačija. Ono što je za građane nekad značilo obilježavanje Dana mladosti ili Marš na Učku, danas su ljetna događanja, odnosno kulturno-turistički programi i manifestacije. Time se rituali grada i građana mijenjaju, a identiteti rekonstruiraju prema potrebama i ponuđenom.

Od brojnih kulturnih zbivanja koja se događaju tijekom ljetnih mjeseci, građani su istaknuli *Giostru*. Od ukupno upitanih osoba, na pitanje *Koji bi (ljetni) kulturni događaj istaknuli kao najzanimljiviji/najznačajni za grad Poreč?* većina je navela *Giostru* kao prvi značajan događaj. „Porečki povijesni festival – Giostra pokrenut je 2007. godine u organizaciji Studija 053 iz Poreča.“¹³⁶ Radi se o festivalu koji traje tri dana u rujnu, a za vrijeme trajanja se prikazuje život u vrijeme baroka. Brojni sudionici su kostimirani te se uz prigodan program stapaju s današnjim modernim životom Poreča. „Središnji događaj festivala, po kojemu je festival i dobio ime, je viteški turnir Giostra, rekonstruiran prema pravilima o viteškom nadmetanju održanom u Poreču 1745.“¹³⁷ Specifičnost festivala je upravo u tome jer je rađen prema stvarnim povijesnim činjenicama vezanim uz 18. stoljeće. Time se građanima pruža mogućnost da stvore sjećanja na razdoblje u kojem nisu živjeli, a još veći doživljaj se ostvaruje samim sudjelovanjem u festivalu. No, ono što je zapravo zanimljivo u cijeloj priči je upravo ta povijesna rekonstrukcija koja govori mnogo više o današnjem vremenu nego o onom kojeg se reprezentira. Radi se o jednoj vrsti stvaranja nove povijesti u kojoj se ovakav festival prvenstveno održava radi turističke atrakcije. Zato se može reći kako su brojni događaji, pa tako i Giostra, jednostavno protkani novim značenjem. Osim

¹³⁵Turizmatizacijom običaja bih vlastitom izvedenicom nazvala trend koji je vidljiv u Poreču. Naime, brojna događanja se pripremaju i održavaju samo u vrijeme turističke sezone – „za turiste“.

¹³⁶Zavičajni muzej Poreštine: *Giostra*. Dostupno na: <http://www.muzejporec.hr/hr/giostra/> (pristupljeno 6.6.2016.)

¹³⁷*Giostra*. Dostupno na: <http://giostra.info/> (pristupljeno 6.6.2016.)

povijesno-kulturnog, Giostra svakako ima i turističko-ekonomsko značenje o kojem u suštini ovisi.

Uključivanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine u turističke ponude jedno je od važnijih strategija kulturne politike današnjice na ovim područjima. „Kulturna politika može ponuditi transparentne poticaje kako bi se potaknula upotreba kulturne baštine.“¹³⁸ Samim time, vidi se kako su se prioriteti i načela kulturne politike mijenjali kroz povijest. Nekadašnja važnost političkih pitanja danas su više zamijenjena onim turističkim, dok kultura i kulturna baština posjeduju mjesto sekundarnog interesa.

8. Valorizacija i poznavanje kulturne baštine od strane građana

Sukladno temama koje se protežu kroz rad istražila se i razina poznavanja i valorizacija kulturne baštine Poreča od strane građana. Fokus manjeg istraživanja koji je bio na skupinama različite životne dobi rezultirao je povoljnim podacima za donošenje zaključaka o razini poznavanja i valorizaciji kulturne baštine od strane ispitanika.

Obavljen je neformalni razgovor i intervju otvorenog tipa sa skupinom štićenika *Doma za starije i nemoćne osobe u Poreču*. Time su prikupljene neke informacije o stanju Eufrazijeve bazilike u vrijeme Jugoslavije koje su prikazane u petom poglavlju te načinu na koji starije osobe još uvijek doživljavaju život u vrijeme Jugoslavije. Odmah u početku vidi se manja doza *jugonostalgije* kod pojedinih sudionika u razgovoru, a popraćena je najčešće izjavama „*tada se živjelo bolje*“, ili „*svugdje je bilo posla, a danas mladi sjede doma*“. Zatim, na pitanje „*Koju bi materijalnu kulturnu baštinu istaknuli u gradu?*“, svi su mahom odgovarali „*Eufrazijeva bazilika*“, dok je tek nekolicina uz Eufrazijevu baziliku napomenula značaj Romaničke kuće i kipa Joakima Rakovca.

Nadalje, ostatak istraživanja se obavio nasumičnim odabirom ispitanika – građana Poreča koji su bili voljni odgovarati na kratka pitanja. Pitanja su bila sljedeća:

1. *S kojom ste kulturnom baštinom upoznati u gradu? Koja je, prema Vašem mišljenju, kulturna baština najznačajnija za grad?*
2. *Koji su Vam antifašistički spomenici u gradu poznati?*

¹³⁸Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013. str. 132.

3. *Koji bi (ljetni) kulturni događaj istaknuli kao najzanimljiviji/najznačajni za grad Poreč?*

4. *Znate li kada je Dan grada Poreča – Dan oslobođenja grada?*

Ispitano je 30 osoba različite životne dobi čime se došlo do zanimljivih podataka. Naime, na prvo pitanje su ispitanici odgovarali vrlo jednolično. Prvenstveno su svi istaknuli Eufrazijevu baziliku kao najznačajniju te uz nju istaknuli još nekolicinu materijalne kulturne baštine koja je već spomenuta u ovom radu. Primjerice, spominjane su Romanička kuća i Kuća dva sveca, Dekumanova ulica i kule, te Istarska sabornica. Što se tiče antifašističkih spomenika i odgovora na drugo pitanje, vidjela se manja neupućenost na tu temu. Osim kipa Joakima Rakovca i „spomenika kraj kina“ nitko se nije sjetio spomenika kraj Hotela Palazzo, te uz to nekolicina mlađih ispitanika nije bila upoznata s tim kakav je borac bio Joakim Rakovac (antifašistički). Na treće pitanje pitanje vezano za događaj ljudi su odgovarali raznoliko. Priličan broj ispitanih istaknulo je *Giostru* kao bitan ljetni događaj, no odgovora je bilo mnogo. Neki od njih bili su i nevezani za ljetno razdoblje, pa je tako nekolicina ispitanika istaknula proslavu Sv. *Maura*, zaštitnika grada Poreča, zatim nekadašnju pučku feštu *Poreč 24*, te *Zlatna sopela*, mediteranski folklorni susret. Što se tiče obilježavanja *Dana grada Poreča* i *Dana oslobođenja grada*, poražavajuće je saznanje koliko malo ljudi zna za taj datum. Naime, od svih ispitanika, samo je 13 osoba znalo točan datum ove proslave.

	<u>PITANJA</u>	<u>IZJAVE</u>
1.	<i>S kojom ste kulturnom baštinom upoznati u gradu? Koja je, prema Vašem mišljenju, kulturna baština najznačajnija za grad?</i>	„Eufrazijeva bazilika“(27), „Romanička kuća“(7), „Kuća dva sveca“(4), „kule“(3), „Dekumanova ulica“(1), „Istarska sabornica“(1)
2.	<i>Koji su Vam antifašistički spomenici u gradu poznati?</i>	„Kip Joakima Rakovca“(23), „spomenik u čast antifašističkim borcima“-„spomenik kraj kina“(5), „ne mogu se sjetiti“(3), „jeli možda kip na Cimare-u(Trg Joakima Rakovca)?“(2)
3.	<i>Koji bi (ljetni) kulturni događaj istaknuli kao najzanimljiviji/najznačajni za grad Poreč?</i>	„Giostra“(22),„Sv.Mauro“(11) „Zlatna sopela“(7), „Poreč 24“(5), „Naš kanat je lip“(1)
4.	<i>Znate li kada je Dan grada Poreč – Dan oslobođenja grada?</i>	„znam, 30.4.“(13), „ne znam“(15), „mislim da je u četvrtom mjesecu“(2)

Tablica 8: Konkretna prikaz provedbe intervjua

Prema svemu prikazanom, može se reći kako građani Poreča imaju relativno dobro znanje o kulturnoj baštini grada. Cijeni se i bolje poznaje historijska vrijednost kulturne baštine koja je i među istaknutom baštinom na ovim područjima. Sukladno time, zaključuje se

kako je ispitanicima bitna povijest grada koja je u ovom slučaju i više nego raznolika. Isticanje Eufrazijeve bazilike kao najbitnije baštine grada bilo je i očekivano, ali je malo razočaravajuće slabije znanje o antifašističkim spomenicima i obilježavanju Dana grada Poreča. No ipak, ovdje se radi o manjem broju građana da bi se mogla stvoriti apsolutno točna slika o poznavanju i valorizaciji baštine cijelog građanstva. Zaključaka bi moglo biti i više od jednog, no ono što je vidljivo je da povijest, što kulturna, što politička, još živi u ljudima i sve dok tako bude svaka od tih građevina, ulica, naziva i slično, imat će svoje značenje u regiji, državi, svijetu. Sve u svemu, svjesnost o identitetu grada je pohvalna. Ipak se radi o gradu koji ima visoku razinu autentičnosti.

9. Zaključak

U ovom je radu obuhvaćena brojna materijalna i nematerijalna kulturna baština koja obogaćuje kulturnu raznolikost Poreča. Od bitnije baštine, pa do one manje bitne, prikazani su brojni primjeri nasljeđa koji su u direktnoj ili indirektnoj korelaciji s kulturnom politikom. Osim što je područje kulturne politike, kulturna baština je konkretan primjer djelovanja iste. Proučavajući simboliku kulturne baštine Poreč uočene su političke ideologije koje su s vremenom djelovale na nju.

Tako se nakon povijesnog i teorijskog prikaza, koji su bili temelj za nastavak, dobio uvid u raznoliku simboliku materijalne kulturne baštine. Naglasak je na baštini koja je podijeljena u dvije grupe. Naime, radi se o nasljeđu antifašizma i nasljeđu malo dalje povijesti nazvanom neutralna kulturna baština. Time se dobio veći spektar raznolike baštine, a zaključak je sljedeći. Političke ideologije koje su utkane u djelovanje kulturne politike uveliko označuju samu baštinu. Time je prikazano na koji se način i kako postupalo prema različitim objektima za vrijeme Jugoslavije i sada. Dok su se u socijalističkom režimu pretežito akteri kulturne politike usmjeravali prema politizaciji kulture, danas je djelovanje kulturne politike mnogo transparentnije. Može se reći da je djelovanje kulturne politike danas dovedeno na jednu novu razinu u kojoj je transparentnost prema kulturnoj baštini jedno od prvih načela. Stoga, Poreč je danas grad u kojem sva materijalna kulturna baština dobiva relativno sličan tretman. Time se značenje i vrednovanje određenih objekata ne stavlja u različite pozicije.

Kao što se već i naglasilo, pojam antifašizma i sve vezano uz njega, nosi značajnu ulogu u gradu. Njegovo vrednovanje na neki način određuje identitet zajednice, ali i temeljni ideal na kojem se stvorio grad kakav je danas. Hodonimi koji su dio nematerijalne kulturne baštine ukazuju nam koliko je velikog intenziviteta značaj antifašizma za grad. Osim toga, on govori o političkoj ideologiji koja je obilježila grad do danas. Naime, sjećanja na antifašizam su još uvijek intenzivnije izražena u gradskoj toponimiji nego sjećanja na Domovinski rat. Radi se o činjeničnom stanju na kojeg nove ideologije nemaju velikog utjecaja.

Pogodovano promjenama u gradu, Poreč se može pohvaliti i najvrijednijom nematerijalnom baštinom, a to je etnički mozaik grada. Danas je grad poprište kulturne pluralnosti koja je jedno od načela djelovanja kulturne politike. Brojni narodi koji žive na ovim područjima čine identitet zajednice koji je mješavina značenja.

Spoj materijalne i nematerijalne kulturne baštine stoga predstavlja ogromno bogatstvo grada. Poboljšana djelovanja kulturne politike prema baštini je ono što je nadograđivano godinama, a još se i nadograđuje. Prihvatanje različitosti, što materijalne, što nematerijalne kulturne baštine je proces koji još uvijek traje. Kulturna politika je tu da pripomogne što boljem djelovanju prema baštini, no glavni akteri su u suštini ljudi. Ljudi su ti koji žive povijest, njene promijene, oni su ti koji ostalima predstavljaju veći ili manji dio te povijesti koja i dan danas živi kroz građevine, ulice, trgove, manifestacije, razna uprizorenja, prisjećajući se lijepih ili pak manje lijepih trenutaka. Dok god ima ljudi koji žive s tim gradom i ljudi koji ga uvelike posjećuju, postojat će i kultura, kulturna baština i svi ostali čimbenici usko povezani s njima.

10. Literatura

1. Assmann, Jan: *Kultura sjećanja*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str 45-78
2. Bertoša, Miroslav: *Pod Mlecima*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč. Žminj: Čakavski sabor*, 1975. str. 15-20
3. Bulić, Niko: *Čudesna kulturna baština*. Zageb: Hrvatska turistička zajednica, 2010.
4. Cvjetičanin, Biserka; Katunarić, Vjeran: *Strategija kulturnog razvitka. Hrvatska u 21.st.* Zagreb: Ministarstvo kulture, 2003
5. Crljenko, Ivana: *Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova*. Izvorni znanstveni članak. U: *Hrvatski geografski glasnik*. Zagreb: Hrvatsko geografsko društvo, 2008. str. 67-90
6. Čačić Kumpes, Jadranka: *Politike reguliranja kulturne i etničke različitosti: o pojmovima i njihovoj upotrebi*. Izvorni znanstveni rad. U: *Migracije i etničke teme*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2004. str. 143-159
7. Črnja, Zvane: *Razdoblje nacionalnih borbi*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč. Žminj: Čakavski sabor*, 1975. str. 21-23
8. Gulin Zrnčić, Valentina: *Antropološka istraživanja grada*. U: Low, Setha M. (ur.) *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2006. str. 7-15
9. Grgin, Borislav: *Primjer selektivnog pamćenja: hrvatski srednjovjekovni vladari u nazivlju ulica i trgova najvažnijih hrvatskih gradova*. Izvorni znanstveni rad. U: *Povijesni prilozi 32*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007. str. 283-295
10. Jambrešić Kirin, Renata: *Rodni aspekti socijalističke politike pamćenja Drugog svjetskog rata*. U: Bosto, Sulejman; Cipek Tihomir (ur.) *Kultura sjećanja: 1945.: povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*. Zagreb: Disput, 2009. str. 59-81
11. Jelinčić, Daniela Angelina: *Abeceda kulturnog turizma*. Zagreb: Meandar, 2008.
12. Jurkić, Vesna: *Od prethistorije do mletačke vladavine*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč. Žminj: Čakavski sabor*, 1975. str. 11-14
13. Marjanović, Bojan: *Promjena vlasti, promjena ulica*. U: *Diskrepancija*. Zagreb: Klub studenata sociologije, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2007. str. 105-127
14. Mikolić, Mario: *Talijanska okupacija i narodnooslobodilačka borba*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč. Žminj: Čakavski sabor*, 1975. str. 24-27

15. Mirošević, Lena: *Imena ulica i trgova kao odraz zajedničkoga kulturno-povijesnog naslijeđa*. Izvorni znanstveni rad. U: *Kartografija i geoinformacije*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2011. str. 56-71
16. Mišković, Davor: *Istraživanja u kulturi*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013.
17. Nora, Pierre: *Između Pamćenja i historije. Problematika mjesta*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 21-43
18. Orlić, Drago: *Poreč. Povijest; Kultura; Umjetnost; Prirodne ljepote; Turizam*. Zagreb: Turistička naklada d.o.o., 2006.
19. Orlić, Ivana: *Utjecaj masovnog turizma na domicilno stanovništvo Poreštine u doba socijalizma*. Izlaganje sa znanstvenog skupa. U: *Etnološka tribina 30*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2007. str. 29-44
20. Prelog, Milan: *Poreč, grad i spomenici*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007.
21. R. Gillis, John: *Pamćenje i identitet: Povijest jednog odnosa*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 169-195
22. Radović, Srđan: *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2013.
23. Rihtman-Auguštin, Dunja: *Ulice moga grada. Antropologija domaćeg terena*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2000.
24. Sarač Rujanac, Dženita: *Položaj vjerskih zajednica i njihova djelatnost tokom 1980-ih godina u Bosni i hercegovini*. U: Cipek, Tihomir (ur.) *Kultura sjećanja: 1991. Povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*. Zagreb: Disput, 2011. str. 265-286
25. Skupina autora: *Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2011.
26. Supek, Rudi: *Grad po mjeri čovjeka. S gledišta kulturne antropologije*. Zagreb: Naprijed, 1987.
27. Šonje, Ante: *Prije Romanike*. U: Črnja, Zvane; Rakovac Milan (ur.) *Poreč. Žminj: Čakavski sabor*, 1975. str. 28-31
28. Vukić, Feđa: *Grad kao identitetski sustav. Prema metodi sustavnog projektiranja identiteta zajednice*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Studij dizajna, 2013.
29. Williams, Raymond: *Analiza kulture*. U: Duda, Dean (ur.) *Politika teorije. Zbornik rasprava iz kulturalnih studija*. Zagreb: Disput, 2006. str. 35-58

30. Zlatac, Andrea: *Prostor grada, prostor kulture. Eseji iz kulturne politike*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2008.
31. Young, James: *Tekstura sjećanja*. U: Brkljačić, Maja; Prlenda, Sandra (ur.) *Kultura pamćenja i historija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006. str. 197-216

11. Izvori

1. Despot, Zvonimir: *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj, ili kako je proganjana Crkva od 1945. do 1980*. Dostupno na: <http://blog.vecernji.hr/zvonimir-despot/katolicka-crkva-u-komunistickoj-hrvatskoj-ili-kako-je-proganjana-crkva-od-1945-do-1980-1068> (pristupljeno 15.5.2016.)
2. Enciklopedija: *Domovinski rat*. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=15884> (pristupljeno 4.6.2016.)
3. Glas Istre: *Poreč obilježio dan grada i godišnjicu oslobođenja*. Dostupno na: <http://www.glasistre.hr/vijesti/specijalna/porec-obiljezio-dan-grada-i-godisnjicu-oslobodjenja-525075> (pristupljeno 25.5. 2016.)
4. Grad Poreč: *Nacionalne manjine*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?stranica=1183&pid=54> (pristupljeno 20.5.2016.)
5. Grad Poreč: *Upravni odjeli grada. UO za prostorno planiranje i zaštitu okoliša*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?stranica=164&pid=61> (pristupljeno 4.6.2016.)
6. Grad Poreč: *U porečkoj školi uveden albanski jezik*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?j=cro&stranica=1641> (pristupljeno 22.5.2016.)
7. Grad Poreč: *Zavičajni muzej i galerije*. Dostupno na: <http://www.porec.hr/prva.aspx?stranica=115&pid=16> (pristupljeno 4.6.2016.)
8. Hrvatska povijest: *Povjesničar Miroslav Akmadža: Uzroci nepovjerenja između Katoličke crkve i komunističkog režima u Jugoslaviji*. Dostupno na: <http://hrvatska-povijest-biblioteka.blogspot.hr/2013/06/povjesnicar-miroslav-akmadza-uzroci.html> (pristupljeno 15.5.2016.)
9. Intervjui:
 - Intervju s pročelnikom Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Damirom Hrvatinom, 6.6.2016. (pismeno putem maila)

- Intervju s ravnateljicom Zavičajnog muzeja Poreštine, Elenom Uljančić Vekić, 7.6.2016. (pismeno putem maila)
 - Otvoreni tip intervjuja/razgovor sa skupinom štićenika Doma za starije i nemoćne osobe u Poreču. 19.3.2016., vodila autorica
 - Intervjuiranje 30 nesumično odabranih građana Poreča, 19.3.2016., vodila autorica
 - Neslužbeni razgovor/intervju sa Zlatkom Cerovac, bivšim policajcem i domovinskim braniteljem iz Poreča, 23.5.2016., vodila autorica
10. Istarski: *Atentat na Edu Kosa naručio ugostitelj Sefedin Bilali?* Dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/160> (pristupljeno 22.5.2016.)
 11. Istarski: *Bivši predsjednici omladine sastavljaju Zbornik Marša na Učku.* Dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/18833> (pristupljeno 30.5.2016.)
 12. Istarski: *Tajna uspjeha albanskih poduzetnika: Najatraktivniji prostori u njihovom su vlasništvu.* Dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/174> (pristupljeno 22.5.2016.)
 13. *Istrapedia.* Dostupno na: <http://www.istrapedia.hr/> (pristupljeno 10.3.2016.)
 14. Istrapedia: *Konzervatorski odjel u Puli.* Dostupno na: <http://www.istrapedia.hr/hrv/1367/konzervatorski-odjel-u-puli/istra-a-z/> (pristupljeno 4.6.2016.)
 15. *Kultura i identitet.* Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/93432469/Kultura-i-identitet> (pristupljeno 28.5.2016.)
 16. Leksikografski zavod Miroslav Krleža: *Hrvatska enciklopedija.* Dostupno na: <http://www.lzmk.hr/hr/>; <http://enciklopedija.lzmk.hr/> (pristupljeno 2.3.2016.)
 17. Miller, Toby; George, Yudice: *Cultural Policy.* London: Sage publications, 2002. str 1.; Dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=e7q9AAwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false> (pristupljeno 30.5.2016.)
 18. Ministarstvo kulture: *Što je nematerijalna kulturna baština.* Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3639> (pristupljeno 20.5.2016)
 19. Ministarstvo kulture: *UNESCO.* Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/unesco/> (pristupljeno 3.6.2016.)
 20. Muzejski dokumentacijski centar: *Zavičajni muzej Poreštine.* Dostupno na: www.mdc.hr (pristupljeno 12.2.2016.)
 21. Narodni heroji Jugoslavije: *Jože Šuran Josip.* Dostupno na: <http://www.znaci.net/00001/10.htm> (pristupljeno 15.2.2016.)

22. Osnovna škola Poreč: *Crtice iz povijesti škole*. Dostupno na: <http://os-porec.skole.hr/skola/povijest> (pristupljeno 15.3.2016.)
23. Parentium: *Dan mladosti – nekadašnji praznik*. Dostupno na: <http://www.parentium.com/prva.asp?clanak=3445> (pristupljeno 25.5.2016.)
24. Parentium: Povijesne znamenitosti grada. Dostupno na: <http://www.parentium.com/prva.asp?clanak=38> (pristupljeno 20.2.2016.)
25. Parentium: *Predstavljena Istarska kulturna strategija 2014. – 2020*. Dostupno na: <http://www.parentium.com/prva.asp?clanak=43850> (pristupljeno 1.6.2016.)
26. Poreč: *Mapa grada*. Dostupno na: <http://www.to-porec.com/hr/mapa-grada-porec> (pristupljeno 2.3.2016.)
27. Primorac, Jaka: *Kulturne politike*. Dostupno na: <http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=19#3> (pristupljeno 30.5.2016.)
28. Regional Express: *Položen vijenac na spomenik Ane Guštin*. Dostupno na: <http://www.regionalexpress.hr/site/more/poloen-vijenac-na-spomenik-ane-gutin> (pristupljeno 29.4.2016.)
29. *Talijanska nacionalna zajednica (1945.-2003.)* Dostupno na: http://www.crsrv.org/it/istra_vrijeme/PDF/dodaci.pdf (pristupljeno 21.5.2016.)
30. Wikipedia: *Popis stanovništva*. Informacije dostupne na: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_1991.](https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_1991.;) ; [https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_2011_\(Pore%C4%8D\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Popis_stanovni%C5%A1tva_u_Hrvatskoj_2011_(Pore%C4%8D)) (pristupljeno 20.5.2016.)
31. Zavičajni muzej Poreštine: *Giostra*. Dostupno na: <http://www.muzejporec.hr/hr/giostra/> (pristupljeno 6.6.2016.)
32. Zavičajni muzej Poreštine: *Peterokutna kula*. Dostupno na: www.muzejporec.hr (pristupljeno 12.2.2016.)
33. Zavičajni muzej Poreštine: *Romanička kuća*. Dostupno na: www.muzejporec.hr (pristupljeno 12.2.2016.)

12. Popis ilustracija

1. Slika 1: Karta grada Poreča s označenim antičkim ulicama i forumom, izvor: Parentium. *Povijesne znamenitosti grada*. Dostupno na: <http://www.parentium.com/prva.asp?clanak=38> (pristupljeno 12.2.2016.).....24

2. Slika 2: Mjesto gdje se ulice Decumanus i Cardo Maximus presjecaju, fotografija: Ana Cerovac.....	24
3. Slika 3: Trg Marafor – nekadašnji rimski forum, fotografija: Ana Cerovac.....	25
4. Slika 4: Ostaci Rimskog hrama iz 1.stoljeća, fotografija: Ana Cerovac.....	25
5. Slika 5: Sjeverna obrambena kula koja se nalazi uz uvalu Peškera (1473.), fotografija: Ana Cerovac.....	26
6. Slika 6: Peterokutna kula na samom početku Decumanus ulice (1474.), fotografija: Ana Cerovac.....	26
7. Slika 7: Okrugla kula na Narodnom trgu (1474.), fotografija: Ana Cerovac.....	27
8. Slika 8: Romanička kuća, fotografija: Ana Cerovac.....	28
9. Slika 9: Kuća dva sveca izgrađena u 15.stoljeću, fotografija: Ana Cerovac.....	28
10. Slika 10: Ploča u lučnom ulazu Kuće dva sveca, fotografija: Ana Cerovac.....	28
11. Slika 11: Palača Sinčić – Zavičajni muzej Poreštine, fotografija: Ana Cerovac.....	29
12. Slika 12: Kip Joakima Rakovca na Trgu Joakima Rakovca, fotografija: Ana Cerovac.....	31
13. Slika 13: Spomenik Jože Šurana u Višnjanu, izvor: Terenska nastava-Putevima Joakima Rakovca. Dostupno na: http://os-jrakovca-svlovrecpazenaticki.skole.hr/ (pristupljeno 15.5.2016.).....	33
14. Slika 14: Kip Jurja Dobrile-preporoditelja istarskih Hrvata, fotografija: Ana Cerovac.....	34
15. Slika 15: Unutrašnjost Eufrazijeve bazilike, izvor: <i>Spomenici pod zaštitom UNESCO-a u primorskoj Hrvatskoj. Eufrazijeva bazilika u Poreču</i> . Dostupno na: https://sites.google.com/site/spomeniciprimorskehrvatske/unesco-u-primorskoj-hrvatskoj/eufrazijeva-bazilika-u-porecu (pristupljeno 15.6.2016.).....	35
16. Slika 16: Spomenik istaknutim antifašističkim borcima – Gašpar Kalčić i Mateo Bernobić, fotografija: Ana Cerovac.....	49
17. Slika 17: Spomenik istaknutim žrtvama i borcima protiv fašizma u Poreču, fotografija: Ana Cerovac.....	52
18. Slika 18: Karta Poreča za vrijeme Italije, 1920. godina, izvor: Facebook: <i>Personal blog. Porečani</i> . Dostupno na: https://www.facebook.com/Porecani (pristupljeno 5.3.2016.).....	53
19. Slika 19: Ploče s nekim od hodonima u Poreču, fotografija: Ana Cerovac.....	56
20. Slika 20: Ploča postavljena na zgradi Općine Poreč, fotografija: Ana Cerovac.....	65

21. Slika 21: Doček *Štafete* ispred današnje zgrade kina (1957.), izvor: Facebook: *Personal blog. Porečani*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/Porecani> (pristupljeno 5.3.2016.).....66
22. Slika 22: Učka - *Marš na Učku*, izvor: Facebook: *Personal blog. Porečani*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/Porecani> (pristupljeno 5.3.2016.).....67

13. Popis tablica

1. Tablica 1: Prikaz osnovne kategorizacije hodonima u Poreču.....42
2. Tablica 2: Prikaz kategorizacije hodonima nazvanim po osobi.....44
3. Tablica 3: Prikaz kategorizacije hodonima nazvanim po geografskim pojmovima.....46
4. Tablica 4: Prikaz kategorizacije hodonima po događajima, vrijednostima i ostalom....47
5. Tablica 5: Prikaz kategorizacije hodonima trgova, obala, parkova i šetališta.....48
6. Tablica 6: Dekomemoracija nekolicine hodonima u Poreču – prema *Odluci o promjeni naziva ulica u gradu Poreču*.....55
7. Tablica 7: Prikaz broja stanovništva prema narodnosti kroz određeno vrijeme.....59